

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2002
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ**Στρατής Δούκας, Ιστορία ενός αιχμαλώτου
(απόσπασμα)**

Από την κούραση πείνα δε νιώθαμε, μονάχα η δίψα μας έκοβε. Ξαπλωμένοι σαν άρρωστοι κάτω απ' τα πεύκα, μασούσαμε τα χλωρά πούσια. Και σα φάνηκαν στον ουρανό λίγα σύννεφα, παρακαλούσαμε να βρέξει. Αυτά άπλωσαν, σκοτείνιασαν, κατέβηκαν χαμηλά, και πάλι σιγά σιγά χάθηκαν. Ο ήλιος έριξε την κάψα του τώρα πιο πολλή, κι εμείς απελπισμένοι φωνάζαμε:

- Νερό! Νερό!

Μα κανέννας δε μας άκουγε.

Μετά πέντε ώρες, ήρθε ένας ξανθός, καλοντυμένος χότζας, κι εμείς όλοι με μια φωνή τον παρακαλούσαμε:

- Χότζα, Αλλάχ ασκινά, διψούμε, νερό!

Σα να φχαριστήθηκε με τα χάλια μας, είπε:

- Έτσι θέλω να σας βλέπω ως το τέλος, σαν τα φίδια να σερνόσαστε.

Κι έφυγε. (...)

Εφτά μέρες περάσαμε έτσι. Όσοι είχαν λεφτά πίνανε, μα όσοι δεν είχανε πίνανε το κάτουρό τους.

Πολλοί πέσανε ψάθα από πείνα και δίψα. Οι συνοδοί μάς είπανε να βγει από μας αγγαρεία, να τους πετάξουμε. Κι εμείς μαλώναμε ποιος θα πρωτοβγεί γιατί θα' πινε νερό.

Βγήκαν καμιά κοσαριά νομάτοι με τα κάρρα και τους πέταξαν μακριά, έξω απ' την πολιτεία...

Μέσα στο νοσοκομείο ήταν και μαγνησαλήδες αιχμάλωτοι που μας έλεγαν πως το συντριβάνι στην αυλή έχει νερό.

Εμείς τ' ακούγαμε και δεν το πιστεύαμε.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Τη νύχτα ξυπνήσαμε από φωνές και μάθαμε πως οι Μαγνησαλήδες έσπασαν το κιούγκι κι ήρθε νερό. Τότε σηκωθήκαμε όλοι και χτυπιόμαστε ποιος θα πρωτοπιεί. Απ' τις φωνές μας οι σκοποί πήρανε είδηση κι άρχισαν να πυροβολούν. Αφού έπεσαν κάμποσα κορμιά, μας έκλεισαν σε συρματοπλέγμα. Εκεί μέσα παίρναμε λάσπη και βυζαίναμε.

Και σ' εφτά μέρες απάνω έρχεται πάλι ο χότζας κι εμείς με φωνές τον παρακαλούσαμε.

-Σωπάτε, μας λέει, γιατί θα φύγω αν φωνάζετε. Ήρθα, να σας σώσουμε.

Στο λόγο απάνω, έφεραν σε καλάθια κουραμάνες. Μας έβαλαν στο ζυγό, δίνοντας στους δυο νομάτους από μισή. Ύστερα με τη σειρά μάς άφησαν στο συντριβάνι να πιούμε νερό.

Εκείνη τη μέρα είχε έρθει άνθρωπος μεγάλος απ' το Αχμετλί, μας έλεγαν οι στρατιώτες, κι από δω κι εμπρός θα περάσετε καλά.

Το βράδυ μας έγδυσαν. Ό,τι είχαμε απάνω μας, δαχτυλίδια, ρολόγια, μας τα πήρανε. Ως και τα χρυσά δόντια μάς βγάλανε απ' το στόμα.

Το πρωί μας σήκωσαν. Κι όταν ετοιμαζόμαστε, μαζεύτηκαν απ' έξω οι ζεμπέκηδες, με ζουρνάδες και νταούλια, και βγαίνοντας μας χτυπούσαν με τα όπλα τους. Εκεί, ήρθε άλλος αξιωματικός. Μας παρέλαβε και ξεκινήσαμε.

Έξω απ' τη Μαγνησία, μακριά τρεις ώρες, ήταν ένα μεγάλο αμπέλι, τριγυρισμένο με φράχτη. Εκεί μας έκλεισε μέσα κι έβαλε σκοπούς να μας φυλάν ώσπου να ξημερώσει.

Εμείς σκορπίσαμε στα τρυγημένα κλήματα και τρώγαμε φύλλα με την κουραμάννα.

Κι άμα νύχτωσε, δυο έκαναν να φύγουν. Οι σκοποί τούς έπιασαν και μπροστά μας τους σκότωσαν. Το πρωί μας έλεγε ο λοχαγός:

-Άπιστα σκυλιά! Εγώ κοιτάζω να σας κάνω καλό κι εσείς μου φεύγετε;

Και διέταξε να μας σηκώσουν.

Ωρες βαδίζαμε. Και κει που κάναμε στάση, σ' ένα σταθμό, ήρθαν κάμποσοι τούρκοι πολίτες, κι είπαν του αξιωματικού να τους αφήσει να ψάξουν ανάμεσά μας κι άμα βρουν κάποιον που ζητούσαν, να τον πάρουν.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

-Ναι, τους λέει, κοιτάχτε κι άμα τον βρείτε πάρτε τον.

-Άφεριμ, άφεριμ, είπαν και χώθηκαν στο σωρό μας. Τον βρήκαν. Ήταν Αρμένης, ο περβολάρης του σταθμού.

-Βρε κερατά Αρμένη, εσένα γυρεύουμε.

-Τι θέλετε από μένα; τους είπε. Μια ψυχή έχω να παραδώσω.

Και με το κεφάλι ψηλά, σα να 'θελε να τον δούμε όλοι, πέρασε ανάμεσά μας.

-Πάρτε τον! φώναξε ο λοχαγός.

Ο Αρμένης άμα άκουσε έτσι, ρίχτηκε απάνω σε κείνον που πρωτάπλωσε να τον πιάσει και με πάθος του δάγκωσε το λαρύγγι.

Οι άλλοι τον χάλασαν αμέσως· πρόφτασε μόνο κι είπε:

-Κάντε με ό,τι θέλετε, το αίμα μου το πήρα.

Αφήσαμε πίσω μας το ζεστό κουφάρι, που το κλοτσοκυλούσαν ακόμα, και τραβήξαμε για τον Κασαμπά. Εκεί ήταν όλα στάχτη. Σε μια μάντρα μας βάλανε. Από κει βλέπαμε να περνούν άλλους αιχμαλώτους, κι ακούοντας από μακριά τα μαρτύριά τους, δοξάζαμε το Θεό.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιο είναι το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το απόσπασμα από το έργο του Στρατή Δούκα "Ιστορία ενός αιχμαλώτου"; (Μονάδες 7). Να δώσετε τέσσερα στοιχεία μέσα από το κείμενο με τα οποία να τεκμηριώνετε την άποψή σας (Μονάδες 8).

Μονάδες 15

2. Ποια είναι τα βασικά γνωρίσματα τα οποία συντελούν στο να διατηρηθεί η αμεσότητα και η ζωντάνια του αφηγηματικού προφορικού λόγου στο κείμενο του Στρατή Δούκα που σας έχει δοθεί; Να τεκμηριώσετε με παραδείγματα την άποψή σας.

Μονάδες 20

3. Σε ποιο πρόσωπο γίνεται η αφήγηση και γιατί έχει επιλεγεί αυτό;

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

4. "Στο λόγο απάνω, έφεραν σε καλάθια κουραμάνες. Μας έβαλαν στο ζυγό, δίνοντας στους δυο νομάτους από μισή. Ύστερα μας άφησαν στο συντριβάνι να πιούμε νερό.

Εκείνη τη μέρα είχε έρθει άνθρωπος μεγάλος απ' το Αχμετλί, μας έλεγαν οι στρατιώτες, κι από δω κι εμπρός θα περάσετε καλά.

Το βράδυ μας έγδυσαν. Ό,τι είχαμε απάνω μας, δαχτυλίδια, ρολόγια, μας τα πήρανε. Ως και τα χρυσά δόντια μάς βγάλανε απ' το στόμα".

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του αποσπάσματος σε δύο παραγράφους.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε το απόσπασμα του Στρατή Δούκα από την "Ιστορία ενός αιχμαλώτου" με το απόσπασμα του Ηλία Βενέζη από το "Νούμερο 31328" ως προς τη δίψα. Να εντοπίσετε τέσσερα κοινά σημεία σχετικά με αυτό το θέμα και να τα σχολιάσετε.

Μονάδες 20

Ηλίας Βενέζης, Το Νούμερο 31328
(απόσπασμα)

Ο ήλιος ανέβαινε καφτός, εχτρικά, χωρίς οίκτο. Μεσ στον Οχτώβρη ένας τέτοιος ήλιος! Άρχισε να μας καίη η δίψα. Η σκόνη κολλούσε στις γλώσσες, που μπαινόβγαιναν σαν κουρντισμένες. Φτύναμε να φύγη η πίκρα. Μα τα στόματα ήταν ξερά. Κι αν έβγαινε λίγο φτύμα, μετανοιώναμε ύστερα για την ογρή ουσία που αφήσαμε να ξοδευτή.

- Νερό! Νερό!

- Τι; λέει ο αξιωματικός της συνοδείας.

- Σου! σου! (νερό) φωνάζαμε τούρκικα.

- Σου; Μάλιστα!

Κοντεύαμε σε μια πηγή. Μας κράτησαν καμιά εικοσαριά μέτρα αλάργα. Οι στρατιώτες πήγαιναν διαδοχικά, πίνανε, πότιζαν τ' άλογα, γεμίζαν τα παγούρια τους. Πίναν με τις χούφτες. Βλέπαμε το νερό που ξέφευγε και χυνόταν απ' τα στόματά τους. Όλα τα κορμιά γέρναν προς αυτή τη φευγαλέα καθαρή γραμμή που σκορπούσε καταγής. Ακούγαμε τον ήχο της. Τον ακούγαμε. Με μάτια γεμάτα

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

πυρετό γέρναμε προς τα εκεί. Έτσι όπως γέρνουν τα διψασμένα δέντρα.

- Έλεος!

Τίποτα! Μας κρατούσαν μακριά, κολλημένους στο θέαμα. Άφησαν μονάχα τις γυναίκες και το παιδάκι να παν να πιουν.

- Λυπηθήτε μας! Λυπηθήτε μας! φωνάζαμε.

Η γυναίκα του ρολογά γέμισε τις χούφτες νερό κ' έκαμε να το φέρη στον άντρα της. Σιγά. Κοιτάζαμε με μίσος αυτή τη χούφτα που πλησίαζε. Ένας στρατιώτης πάει από πίσω κλέφτικα, και ξαφνικά χώνει τα χέρια του κάτω απ' τις μασχάλες της γυναίκας. Τη γαργαλούσε. Αυτή κάνει μια προσπάθεια, λίγο ακόμα, να τρέξει, να σώση το νερό. Μα κι ο άλλος δώσ' του, δώσ' του τη γαργαλούσε. Κ' εκείνη δε βάσταξε. Έμπηξε τα χάχανα. Λίγα μέτρα μπροστά μας. Άνοιξε τα χέρια της να προφυλαχτή: Το νερό χύθηκε καταγής.

Ήρθε και σκορπίστηκε πλάι στον άντρα της σα λέσι. Αυτός, μ' αγκριλωμένα μάτια που τ' αυλάκωνε ακόμα το όραμα, χίμηξε και της έγλειφε τα βρεμένα δάχτυλα ένα ένα, με λύσσα, σα να 'θελε να τα καταπιή.

λέσι: πτώμα ζώου, ψοφίμι.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μιάμιση (1 1/2) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 27 ΜΑΪΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Όδυσσέας Έλύτης (1911-1996)

Μικρή Πράσινη Θάλασσα

Μικρή πράσινη θάλασσα δεκατριῶ χρονῶ
 Πού θά 'θελα νά σέ υἰοθετήσω
 Νά σέ στείλω σχολεῖο στήν Ἴωνία
 Νά μάθεις μανταρίνι καί ἄψινθο

5 Μικρή πράσινη θάλασσα δεκατριῶ χρονῶ
 Στό πυργάκι τοῦ φάρου τό καταμεσήμερο
 Νά γυρίσεις τόν ἥλιο καί ν' ἀκούσεις
 Πῶς ἡ μοῖρα ξεγίνεται καί πῶς
 Ἄπό λόφο σέ λόφο συνεννοοῦνται

10 Ἄκόμα οἱ μακρινοί μας συγγενεῖς
 Πού κρατοῦν τόν ἀέρα σάν ἀγάλματα
 Μικρή πράσινη θάλασσα δεκατριῶ χρονῶ
 Μέ τόν ἄσπρο γιακά καί τήν κορδέλα
 Νά μπεις ἀπ' τό παράθυρο στή Σμύρνη

15 Νά μοῦ ἀντιγράψεις τίς ἀντιφεγγιές στήν ὄροφή
 Ἄπό τά Κυριελέησον καί τά Δόξα Σοι
 Καί μέ λίγο Βοριά λίγο Λεβάντε
 Κύμα τό κύμα νά γυρίσεις πίσω
 Μικρή πράσινη θάλασσα δεκατριῶ χρονῶ

20 Γιά νά σέ κοιμηθῶ παράνομα
 Καί νά βρῖσκω βαθιά στήν ἀγκαλιά σου
 Κομμάτια πέτρες τά λόγια τῶν Θεῶν
 Κομμάτια πέτρες τ' ἀποσπάσματα τοῦ Ἡράκλειτου.

(Τό Φωτόδεντρο καί ἡ Δεκάτη Τετάρτη Ὁμορφιά, Ἰκαρος, 1971)

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Κάποια από τα χαρακτηριστικά της ποίησης του Οδ. Ελύτη είναι: η ποιητική προσέγγιση του κόσμου με τις αισθήσεις, η αναφορά στην ιστορική ελληνική παράδοση, η αναφορά στη θρησκεία, η σχέση με την ελληνική φύση, το μυστήριο του φωτός. Να γράψετε ένα (1) παράδειγμα μέσα από το ποίημα για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά.

Μονάδες 15

2. Εξετάζοντας την ποιητική γραφή του Οδ. Ελύτη στη «Μικρή Πράσινη Θάλασσα», να εντοπίσετε και να γράψετε τέσσερα (4) υπερρεαλιστικά στοιχεία που υπάρχουν στο ποίημα και ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο για το καθένα από αυτά.

Μονάδες 20

3. «Τα χαρακτηριστικά που έχουν οι Κόρες είναι όμοια με του ποιητικού έργου του Ελύτη: η ομορφιά, η δροσιά και η αθωότητα, που πηγάζουν από τη νιότη τους, ο έρωτας που δωρίζουν, οι θαυμάσιες — με τη σημασία του θαύματος — και μαγικές δυνάμεις που έχουν και που ασκούν ευεργετικά για όσους είναι έτοιμοι να τις δεχτούν, κυρίως για τον ποιητή». (Στέφανος Διαλησμάς, «Η Ποίηση και ο ποιητής στον Ελύτη», Π.Ε.Φ., Σεμινάριο 23, *Οδυσσέας Ελύτης*, Αθήνα 1997, σελ. 83).

Να δείξετε τεκμηριωμένα με αναφορά στο ποίημα ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά είναι αντιπροσωπευτικά και για την **Κόρη/Ποίηση** στη «Μικρή Πράσινη Θάλασσα».

Μονάδες 20

4. Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις) το περιεχόμενο των στίχων 12-18 («Μικρή πράσινη θάλασσα ... νά γυρίσεις πίσω»).

Μονάδες 25

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

5. Να συγκρίνετε τη «Μικρή Πράσινη Θάλασσα» του Οδ. Ελύτη με το παρακάτω απόσπασμα από την «Κυρά τῶν Ἀμπελιῶν» του Γ. Ρίτσου ως προς το περιεχόμενο παρουσιάζοντας τα κοινά τους στοιχεία.

Μονάδες 20**Γιάννης Ρίτσος, Ἡ Κυρά τῶν Ἀμπελιῶν» (απόσπασμα).****XI**

«Κυρά, Κυρά, θαλασσινή καὶ στεριανὴ μὲ τὰ λουλουδιασμένα
μάγουλα

σφίγγοντας μὲς στὸ μποῦστο σου τὴν κάψα τοῦ Ἄλωνάρη
πότε κρατώντας στὴν ποδιά σου ἓνα καράβι-μικροκάραβο
πότε σὰν Παναγιὰ Αἰγιοπελαγίτισσα ντυμένη μ' ἓνα δίχτυ
νὰ κουβαλᾶς τὸ σούρπωμα στὴν κεφαλή σου τὸ πανέρι μὲ τὰ
ψάρια

πότε ντυμένη μ' ἀμπελόφυλλα, κυνηγημένη ἀπ' τοῦ ἥλιου
τὶς χρυσόμυγες πάνου στ' ἄλώνια

ἀνάβοντας τὸ φίλημα στὰ λουλουδάκια τῆς μηλιᾶς
μπατσίζοντας τὶς λυγαριῆς μὲ τὸν ἀγέρα τῆς τρεχάλας σου.

Μηλὶ — βᾶϊ-βᾶϊ — μηλὶ - μηλίτσα τῆς ἀνηφοριᾶς
πῶς σοῦ τριανταφυλλίσανε τὰ μῆλα τῆς ἀγάπης; »

(Γιάννης Ρίτσος, «Ἡ Κυρά τῶν Ἀμπελιῶν», εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1979)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Ὀνειρο στό κῦμα» (ἀπόσπασμα)

Μίαν ἐσπέραν, καθὼς εἶχα κατεβάσει τὰ γίδια μου κάτω εἰς τόν αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εἰς τούς βράχους, ὅπου ἐσχημάτιζε χιλίους γλαφυρούς κολπίσκους καί ἀγκαλίτσες τό κῦμα, ὅπου ἄλλοῦ ἐκυρτώνοντο οἱ βράχοι εἰς προβλήτας καί ἄλλοῦ ἐκοιλαίνοντο εἰς σπήλαια· καί ἀνάμεσα εἰς τούς τόσους ἐλιγμούς καί δαιδάλους τοῦ νεροῦ, τό ὅποιον εἰσεχώρει μορμουρίζον, χορεῦον μέ ἀτάκτους φλοίσβους καί ἀφρούς, ὅμοιον μέ τό βρέφος τό ψελλίζον, πού ἀναπηδᾶ εἰς τό λῆκνόν του καί λαχταρεῖ νά σηκωθῆ καί νά χορεύσῃ εἰς τήν χεῖρα τῆς μητρὸς πού τό ἔψαυσε -καθὼς εἶχα κατεβάσει, λέγω, τὰ γίδια μου διά ν' «ἀρμουρίσουν» εἰς τήν θάλασσαν, ὅπως συχνά ἐσυνήθιζα, εἶδα τήν ἀκρογιαλιάν πού ἦτον μεγάλη χαρά καί μαγεία, καί τήν «ἐλιμπίστηκα», κ' ἐλαχτάρησα νά πέσω νά κολυμβήσω. Ἦτον τόν Αὐγουστον μῆνα.

Ἀνέβασα τό κοπάδι μου ὀλίγον παραπάνω ἀπό τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς δύο κρημνοὺς καί εἰς ἓνα μονοπάτι τό ὅποιον ἐχαράσσετο ἐπάνω εἰς τήν ράχιν. Δι' αὐτοῦ εἶχα κατέλθει, καί δι' αὐτοῦ ἔμελλα πάλιν νά ἐπιστρέψω εἰς τό βουνόν τήν νύκτα εἰς τήν στάνην μου. Ἄφησα ἐκεῖ τὰ γίδια μου διά νά βοσκήσουν εἰς τὰ κρίταμα καί τὰς ἀρμουρήθρας, ἄν καί δέν ἐπεινοῦσαν πλέον. Τὰ ἐσφύριξα σιγά διά νά καθίσουν νά ἡσυχάσουν καί νά μέ περιμένουν. Μέ ἄκουσαν κ' ἐκάθισαν ἡσυχά. Ἐπτὰ ἢ ὀκτώ ἐξ αὐτῶν τράγοι ἦσαν κωδωνοφόροι καί θά ἤκουον μακρόθεν τούς κωδωνισμούς των, ἄν τυχόν ἐδείκνυον συμπτώματα ἀνησυχίας.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Ἐγύρισα ὀπίσω, κατέβην πάλιν τόν κρημνόν, κ' ἔφθασα κάτω εἰς τήν θάλασσαν. Τήν ὥραν ἐκείνην εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος, καί τό φεγγάρι σχεδόν ὀλόγεμον ἤρχισε νά λάμπη χαμηλά, ὡς δύο καλαμιές ὑψηλότερα ἀπό τά βουνά τῆς ἀντικρινῆς νήσου. Ὁ βράχος ὁ δικός μου ἔτεινε πρὸς βορρᾶν, καί πέραν ἀπό τόν ἄλλον κάβον πρὸς δυσμάς, ἀριστερά μου, ἔβλεπα μίαν πτυχὴν ἀπό τήν πορφύραν τοῦ ἡλίου, πού εἶχε βασιλέψει ἐκείνην τήν στιγμήν.

Ἦτον ἡ οὐρά τῆς λαμπρᾶς ἀλουργίδος πού σύρεται ὀπίσω, ἢ ἦτον ὁ τάπης, πού τοῦ ἔστρωνε, καθὼς λέγουν, ἡ μάννα του, διὰ νά καθίση νά δειπνήσῃ.

Δεξιά ἀπό τόν μέγαν κυρτόν βράχον μου, ἐσχηματίζετο μικρόν ἄντρον θαλάσσιον, στρωμένο μέ ἄσπρα κρυσταλλοειδῆ κοχύλια καί λαμπρά ποικιλόχρωμα χαλίκια, πού ἐφαίνετο πῶς τό εἶχον εὐτρεπίσει καί στολίσει αἱ νύμφαι τῶν θαλασσῶν. Ἀπό τό ἄντρον ἐκεῖνο ἤρχιζεν ἓνα μονοπάτι, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνέβαινέ τις πλαγίως τήν ἀπότομον ἀκρογιαλιάν, κ' ἔφθανεν εἰς τήν κάτω πόρταν τοῦ τοιχογυρίσματος τοῦ κύρ Μόσχου, τοῦ ὁποίου ὁ ἓνας τοῖχος ἔζωνεν εἰς μῆκος ἑκατοντάδων μέτρων ὅλον τόν αἰγιαλόν.

Ἐπέταξα ἀμέσως τό ὑποκάμισόν μου, τήν περισκελίδα μου, κ' ἔπεσα εἰς τήν θάλασσαν. Ἐπλύθην, ἐλούσθην, ἐκολύμβησα ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας. Ἦσθανόμην γλύκαν, μαγεῖαν ἄφατον, ἐφантаζόμενην τόν ἑαυτόν μου ὡς νά ἦμην ἓν μέ τό κῦμα, ὡς νά μετεῖχον τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῆς ὑγρᾶς καί ἀλμυρᾶς καί δροσώδους. Δέν θά μοῦ ἔκανε ποτέ καρδιά νά ἔβγω ἀπό τήν θάλασσαν, δέν θά ἐχόρταινα ποτέ τό κολύμβημα, ἂν δέν εἶχα τήν ἔννοιαν τοῦ κοπαδιοῦ μου. Ὅσῃν ὑπακοήν καί ἂν εἶχαν πρὸς ἐμέ τά ἐρίφια, καί ἂν ἤκουον τήν φωνήν μου διὰ νά καθίσουν ἤσυχα, ἐρίφια ἦσαν, δυσανάγωγα καί ἄπιστα ὅσον καί τά μικρά παιδιά. Ἐφοβούμην μήπως τινά ἀποσκιρτήσουν καί μοῦ φύγουν, καί τότε ἔπρεπε νά τρέχω νά τά ζητῶ τήν νύκτα εἰς τούς λόγγους καί τά βουνά ὀδηγούμενος μόνον ἀπό τόν ἦχον τῶν κωδωνίσκων τῶν τράγων! Ὅσον ἀφορᾷ τήν Μοσχούλαν, διὰ νά εἶμαι βέβαιος, ὅτι δέν θά μοῦ φύγη πάλιν, καθὼς μοῦ εἶχε φύγει τήν ἄλλην φορᾶν, ὅποτε ὁ ἄγνωστος κλέπτης (ὃ νά

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

τόν ἔπιανα) τῆς εἶχε κλέψει, ὁ ἀνόητος, τόν ἐπίχρυσον κωδωνίσκον μέ τό κόκκινον περιδέραιον ἀπό τόν λαιμόν, ἐφρόντισα νά τήν δέσω μ' ἓνα σχοινάκι εἰς τήν ρίζαν ἑνός θάμνου ὀλίγον παραπάνω ἀπό τόν βράχον εἰς τήν βάσιν τοῦ ὁποίου εἶχα ἀφήσει τά ροῦχά μου πρίν ριφθῶ εἰς τήν θάλασσαν.

Ἐπήδησα ταχέως ἔξω, ἐφόρεσα τό ὑποκάμισόν μου, τήν περισκελίδα μου, ἔκαμα ἓνα βῆμα διά νά ἀναβῶ. Ἄνω τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις ἐβρέχετο ἀπό τήν θάλασσαν, θά ἔλυα τήν Μοσχούλαν, τήν μικρήν αἰγά μου, καί μέ διακόσια ἢ περισσότερα βήματα θά ἐπέστρεφα πλησίον εἰς τό κοπάδι μου. Ὁ μικρός ἐκεῖνος ἀνήφορος, ὁ ὀλισθηρός κρημνός ἦτον δι' ἐμέ ἄθυρμα, ὅσον ἓνα σκαλοπάτι μαρμαρίνης σκάλας, τό ὁποῖον φιλοτιμοῦνται νά πηδήσουν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τά ἄνω ἀμιλλώμενα τά παιδιά τῆς γειτονιάς.

Τήν στιγμὴν ἐκείνην, ἐνῶ ἔκαμα τό πρῶτον βῆμα, ἀκούω σφοδρόν πλατάγισμα εἰς τήν θάλασσαν, ὡς σώματος πίπτοντος εἰς τό κῦμα. Ὁ κρότος ἤρχετο δεξιόθεν, ἀπό τό μέρος τοῦ ἀντροῦ τοῦ κογκυλοστρώτου καί νυμφοστολίστου, ὅπου ἤξευρα, ὅτι ἐνίστε κατήρχετο ἡ Μοσχούλα, ἡ ἀνεψιά τοῦ κύρ Μόσχου, κ' ἐλούετο εἰς τήν θάλασσαν. Δέν θά ἐρριψοκινδύνενα νά ἔλθω τόσον σιμά εἰς τά σύνορά της, ἐγὼ ὁ σατυρίσκος τοῦ βουνοῦ, νά λουσθῶ, ἐάν ἤξευρα ὅτι ἐσυνήθιζε νά λούεται καί τήν νύκτα μέ τό φῶς τῆς σελήνης. Ἐγνώριζα, ὅτι τό πρωί, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου συνήθως ἐλούετο.

Ἐκαμα δύο τρία βήματα χωρίς τόν ἐλάχιστον θόρυβον, ἀνερριχήθην εἰς τά ἄνω, ἔκυψα μέ ἄκραν προφύλαξιν πρὸς τό μέρος τοῦ ἀντροῦ, καλυπτόμενος ὀπισθεν ἑνός σχοίνου καί σκεπτόμενος ἀπό τήν κορυφήν τοῦ βράχου, καί εἶδα πράγματι ὅτι ἡ Μοσχούλα εἶχε πέσει ἀρτίως εἰς τό κῦμα γυμνή, κ' ἐλούετο...

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Στον Παπαδιαμάντη «φύση και άνθρωπος αλληλοεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται» (Κυριάκος Πλησής, *Προσεγγίσεις: Λογοτεχνικά δοκίμια για 12 Νεοέλληνες Συγγραφείς*, «Αστήρ» Αλ. και Ε. Παπαδημητρίου, 1955).

Να δώσετε τρία παραδείγματα από το κείμενο με τα οποία επιβεβαιώνεται η παραπάνω άποψη (Μονάδες 9) και με βάση αυτά να χαρακτηρίσετε το είδος της πεζογραφίας του Παπαδιαμάντη (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το απόσπασμα από το «Όνειρο στό κῦμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη, να **αναγνωρίσετε** τον τύπο του αφηγητή και την εστίαση και να **εντοπίσετε** πέντε (5) εκφραστικά μέσα στην πρώτη παράγραφο του αποσπάσματος «Μίαν ἔσπεραν ... Ἦτον τόν Αὔγουστον μῆνα».

Μονάδες 20

3. Να εξετάσετε τη λειτουργία της περιγραφής στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Μονάδες 20

4. «Ὁ κρότος ἤρχετο δεξιόθεν, ... συνήθως ἐλούετο». Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το χωρίο (περίπου 130 λέξεις).

Μονάδες 25

5. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Όνειρο στό κῦμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη με το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Λεμονοδάσος» του Κοσμά Πολίτη να επισημάνετε τις ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ**Κοσμάς Πολίτης, «Λεμονοδάσος» (απόσπασμα)**

Χαρά Θεοῦ. Εἶναι νωρίς ἀκόμα κι ὁ μπάτης δέ σηκώθηκε. Ἡ θάλασσα γαλάζια κι ἀρυτίδωτη, μιά πάχνη ἀνάγια κάθεται χαμηλά, τριγύρω στόν ὀρίζοντα, σπαρμένη ἐδῶ κι ἐκεῖ μ' ἀκίνητα λευκά πανάκια.

Πέρα, μακριά, στό θάμπος τοῦ πελάγου, ἓνα βραχάκι ὀλόρθο στέκεται μοναχικό καταμεσῆς τῆς θάλασσας. Ὁ ἥλιος τό ντύνει μ' ἓνα φῶς ξανθό -τριανταφυλλί καί τό ἔξαϋλώνει. Λές κ' εἶν' ὁ Ἰησοῦς ἐπί τῶν ὑδάτων.

Νιώθω μέσα μου τήν πρωινή γαλήνη, χαμογελῶ σ' ὅλους τοὺς ἐπιβάτες. Δέν εἶναι γνώριμα τά μέρη τοῦτα πού τά ξαναπέρασα πρὶν ἀπό δεκαπέντε μέρες. Ἡ ἀκρογιαλιά, τόσο κοντά, πού ξεχωρίζω κάθε σκισιά τοῦ βράχου, κάθε χορτάρι πάνω στό βουναλάκι ψηλά.

Τώρα γίνηκε ἀπότομη. Τά πεῦκα, ξέχωρα φυτρωμένα, φτάνουνε ὡς τήν ἄκρη ἀπό τά βράχια. Ἐνα τους φύτρωσε ἀπόμερα πάνω στήν κάθετη πλαγιά· γέρνει πάνω στή θάλασσα νά τή φιλήσει.

Τά βουναλάκια χαμηλώνουν, ἀλλάζουν σέ πλατειές ταράτσες, ἢ μιά πάνω ἀπό τήν ἄλλη, φυτεμένες λιόδεντρα. Πίσω τους ἡ βαθυγάλαξη βουνοσειρά. Ὁ δρόμος ἀσπρίζει χαμηλά, πλάϊ στ' ἀκρογιαλί.

Ἡ θάλασσα παίρνει ἓνα χρῶμα πιό βαθύ, ἀρχίζει νά ζαρώνη μέ τήν πρώτη ἀνάλαφρη πνοή. [...] Χάνω τό αἶσθημα τοῦ χρόνου -φαντάζομαι νά κυβερνῶ τή γρήγορη τριήρη τοῦ Ἰάσονα στό θριαμβευτικό ταξίδι της πρὸς τήν Κολχίδα.- Κάποιο καστανόχρυσο δέρας θά' ναι τό ζηλεμένο ἔπαθλο. Ἀνοίξαν τά βουνά διάπλατα στό σίμωμά μας, ὅπως σέ παραμῦθι, καί πλέομε ἀνάμεσα σέ καταπράσινες ἀκρογιαλιές πού ὅσο πᾶνε καί στενεύουν. [...] Ὁ ἥλιος καίει καλοκαιριάτικος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : 10:00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 31 ΜΑΪΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Καβάφης

Ὁ Δαρεῖος

Ὁ ποιητής Φερνάξης τό σπουδαῖον μέρος
τοῦ ἐπικοῦ ποιήματός του κάμνει.

5 Τό πῶς τήν βασιλεία τῶν Περσῶν
παρέλαβε ὁ Δαρεῖος Ὑστάσπου. (Ἀπό αὐτόν
κατάγεται ὁ ἔνδοξός μας βασιλεύς,
ὁ Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Εὐπάτωρ). Ἄλλ' ἐδῶ
χρειάζεται φιλοσοφία· πρέπει ν' ἀναλύσει
τά αἰσθήματα πού θά εἶχεν ὁ Δαρεῖος:
10 ἴσως ὑπεροψίαν καί μέθην· ὄχι ὅμως – μᾶλλον
σάν κατανόησι τῆς ματαιότητος τῶν μεγαλείων.
Βαθέως σκέπτεται τό πρᾶγμα ὁ ποιητής.

Ἀλλά τόν διακόπτει ὁ ὑπηρέτης του πού μπαίνει
τρέχοντας, καί τήν βαρυσήμαντην εἶδησι ἀγγέλλει.
Ἄρχισε ὁ πόλεμος μέ τούς Ρωμαίους.

15 Τό πλεῖστον τοῦ στρατοῦ μας πέρασε τά σύνορα.

Ὁ ποιητής μένει ἐνεός¹. Τί συμφορά!

20 Ποῦ τώρα ὁ ἔνδοξός μας βασιλεύς,
ὁ Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Εὐπάτωρ,
μ' ἑλληνικά ποιήματα ν' ἀσχοληθεῖ.
Μέσα σέ πόλεμο – φαντάσου, ἑλληνικά ποιήματα.

Ἄδημονεῖ ὁ Φερνάξης. Ἀτυχία!

Ἐκεῖ πού τό εἶχε θετικό μέ τόν «Δαρεῖο»

25 ν' ἀναδειχθεῖ, καί τούς ἐπικριτάς του,
τούς φθονερούς, τελειωτικά ν' ἀποστομώσει.
Τί ἀναβολή, τί ἀναβολή στά σχέδιά του.

30 Καί νά 'ταν μόνο ἀναβολή, πάλι καλά.
Ἀλλά νά δοῦμε ἄν ἔχουμε κι ἀσφάλεια
στήν Ἄμισό. Δέν εἶναι πολιτεία ἐκτάκτως ὀχυρή.
Εἶναι φρικτότατοι ἐχθροί οἱ Ρωμαῖοι.
Μποροῦμε νά τά βγάλουμε μ' αὐτούς,
οἱ Καππαδόκες; Γένεται ποτέ;
Εἶναι νά μετρηθοῦμε τώρα μέ τές λεγεῶνες;
Θεοί μεγάλοι, τῆς Ἀσίας προστάται, βοηθήστε μας. –

Ὅμως μέσ σ' ὅλη του τήν ταραχή καί τό κακό,
ἐπίμονα κ' ἡ ποιητική ἰδέα πάει κ' ἔρχεται –
τό πιθανότερο εἶναι, βέβαια, ὑπεροψίαν καί μέθην·
ὑπεροψίαν καί μέθην θά εἶχεν ὁ Δαρεῖος.

(1920)

1. ἐνεός: εμβρόντητος, κατάπληκτος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A. «[...] “Ἐγώ εἶμαι”, ἔλεγε στά τελευταῖα τῆς ζωῆς του ὁ Καβάφης, “ποιητής ἱστορικός· ποτέ μου δέν θά μποροῦσα νά γράψω μυθιστόρημα ἢ θέατρον· ἀλλά αἰσθάνομαι μέσα μου 125 φωνές νά μέ λέγουν ὅτι θά μποροῦσα νά γράψω ἱστορίαν”. Τί λογῆς ἱστορία; Θά μᾶς τό δείξει ἡ ἀνάγνωση τοῦ “Δαρείου”». [Δ. Ν. Μαρωνίτης, «Υπεροψία και μέθη. (Ο ποιητής και η Ιστορία)», Δεκαοχτώ κείμενα, Αθήνα: Κέδρος 1970].
Να δώσετε πέντε παραδείγματα από το κείμενο με τα οποία να δικαιολογείται η πιο πάνω άποψη.

Μονάδες 15

B1. Εξετάζοντας την ποιητική γραφή του Κ. Π. Καβάφη στο ποίημα «**Ὁ Δαρεῖος**», να εντοπίσετε τέσσερα χαρακτηριστικά στοιχεία «καβαφικής ειρωνείας», δίνοντας τα σχετικά παραδείγματα και σχολιάζοντάς τα.

Μονάδες 20

B2. «**Στήν ποιητική τοῦ Καβάφη τίποτα δέν εἶναι τυχαῖο· τά ποιήματά του τά προσέχει καί τά λειτουργεῖ ὡς τήν τελευταία λεπτομέρεια. Ἡ στίξη, οἱ περίοδοι, οἱ παύσεις, ὅλα εἶναι ὑπολογισμένα, ὅλα ὑπηρετοῦν τήν “τέχνη τῆς ποιήσεως”**». [Λίνου Πολίτη, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα: ΜΙΕΤ 1980].

Να εντοπίσετε στους στ. 21-33 τα στοιχεία που δικαιολογούν την παραπάνω άποψη του Λ. Πολίτη και να σχολιάσετε συνοπτικά τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

Γ. Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις) το περιεχόμενο των στ. 34-37 (**Ὅμως μέσ ... θά εἶχεν ὁ Δαρεῖος**).

Μονάδες 25

Δ. Το ακόλουθο κείμενο είναι ένα ποίημα για την ποίηση· τι μας αποκαλύπτει σε αυτό ο Άρης Δικταίος για το ρόλο της τέχνης του;

Μονάδες 20

Ἡ Ποίηση

Μά ἐσύ, Ποίηση,

πού ἔντυνες μιά φορά τή γυμνή μέθη μας,
ὅταν κρουώναμε καί δέν εἶχαμε ροῦχο νά ντυθοῦμε,
ὅταν ὄνειρευόμαστε, γιατί δέν ὑπῆρχε ἄλλη ζωή νά ζήσουμε,
δέ θά ὑπάρξουν πιά σύννεφα γιά νά ταξιδέψουμε τή ρέμβη μας;
δέ θά ὑπάρξουν πιά σώματα γιά νά ταξιδέψουμε τόν ἔρωτά μας;
Μά ἐσύ, Ποίηση,

πού δέ μπορείς νά κλειστείς μέσα σέ σχήματα,
μά ἐσύ, Ποίηση,
πού δέ μπορούμε νά σ' ἀγγίξουμε μέ τό λόγο,
ἐσύ,

τό στερνό ἶχνος τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσά μας,
σῶσε τήν τελευταία ὥρα τούτη τοῦ ἀνθρώπου,
τήν πιό στυγνή καί τήν πιό ἀπεγνωσμένη,
πού ὁ Θάνατος,

πού ἡ Μοναξιά,
πού ἡ Σιωπή,
τόν καρτεροῦν σέ μιά στιγμή μελλούμενη.

Ἄρης Δικταίος, *Ποιήματα 1935-1953*, Αθήνα 1954.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Στρατής Δούκας, *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* (απόσπασμα)

Από τότε πέρασε καιρός. Κι ένα βράδυ που 'ρθε τ' αφεντικό μου απ' τα Θείρα μου λέει:

–Έλα να σου πω ένα καλό μαντάτο¹.

–Ας είναι χαϊρολίδικο², του λέω.

–Στο Αϊντίν έπιασαν έναν Γκιαούρη, που ήταν παραγιός σε Τούρκο κι έκανε το μουσουλμάνο.

–Μίλα καλά, του λέω, πώς πιάστηκε το σκυλί; κι η γλώσσα μου τραβήχτηκε κάτω.

–Πήγε στο τζαμί να προσκυνήσει και δεν ήξερε να πλυθεί. Απ' αυτό κι απ' άλλα τον κατάλαβε ο χότζας, και στη στιγμή τον πήραν και τον κρέμασαν στην αγορά, στο μεγάλο πλάτανο.

Κι απ' τα σουσούμια³ που μου 'δωσε κατάλαβα πως ήταν ο σύντροφός μου. Έτσι, πριν το Μάρτη ακόμα, κάναμε τη νέα συμφωνία με πενήντα μπαγκανότες⁴ και τα έξοδα δικά του, όπως και πριν.

Οι μέρες περνούσαν γρήγορα, η μια πίσ' απ' την άλλη και γέμιζα από φόβο, που έφτανε η σαρακοστή.

Την πρώτη μέρα πρόσεξα πώς ξύριζαν τις τρίχες τους. Έκανα κι εγώ το ίδιο· ξύρισα το στήθος μου.

–Θεέ μου, συχώρεσέ με, είπα και δάκρυσα. Αυτή τη χρονιά όλοι θα έκαναν σαρακοστή, γιατί είχε φύγει ο Γκιαούρης, ο εχθρός.

–Κι εγώ πρέπει να πιάσω τη νηστεία, λέω του αφεντικού μου.

–Εγώ θα κάνω και για σένα, μου λέει, εσύ δεν έχεις αμαρτία, είσαι στα ξένα κι ο Αλλάχ σε συχωράει.

–Όχι, αφεντικό, έχω χρόνια να νηστέψω, και τώρα που γλιτώσαμε απ' τον οχτρό, πρέπει όλοι να νηστέψουμε.

–Αφού το θέλεις πιάσε, μου λέει, κι άμα δυσκολευτείς, άσ' την.

Τα μεσάνυχτα, σα χτύπησε ο γύφτος νταν-νταν το νταούλι, σηκωθήκαμε όλοι μες στο σπίτι. Ετοιμάστηκε ο σοφράς, καθίσαμε γύρω σταυροπόδι κι αρχίσαμε να σιγοτρώμε.

Εγώ έφυγα μες στο θαμποχάραμα για το μαντρί. Οι δυο τσομπάνηδες είχαν βγάλει τα πρόβατα κι έβοσκαν μόνα τους μακριά απ' την καλύβα. Αυτοί προσευχόνταν πίσω από μια πέτρα. Τους ζύγωσα, γονάτισα, κάνοντας κι εγώ ό,τι έκαναν.

Έτσι πέρασε αυτή η μέρα, ήρθε άλλη, και πάλι άλλη, ώσπου πήρα το χαβά τους⁵ κι ανάσανα.

[...]

Πλησίαζε ο Αύγουστος, που τέλειωνε η συμφωνία μας, κι εγώ ετοιμαζόμουν να φύγω. Για πού ούτε ήξερα.

Σαν ήρθε η ώρα, λέω του αφεντικού μου:

–Η κυβέρνηση μαζεύει τους ανυπόταχτους και νοφούσι⁶ δεν έχω. Μου χάθηκε στα χρόνια των Γιουνάνηδων.

–Αυτό στενοχωριέσαι; μου λέει. Να δώσουμε ένα αρνί του Μουσταφά αφέντη, κι αύριο κιόλας το έχεις. Δώσε μου το όνομά σου, των γονιών σου και του τόπου σου.

Τα 'γραψε σ' ένα χαρτί, και την άλλη μέρα, πρωί, κατέβηκε στα Θείρα. Το βράδυ, σα γύρισε, μου το 'φερε.

–Έλα, Μπεχτσέτ, πάρ' το, μου είπε, και πριν βγει ο μήνας, να συμφωνήσουμε με το χρόνο.

–Εγώ, του λέω, σκέπτομαι να λείψω για λίγον καιρό.

–Πού θα πας; με ρώτησε, σαν ξαφνιασμένος.

–Πρέπει να πάω στην Προύσα, να δω την αδελφή μου, που σας είχα πει. Πάνε δυο χρόνια που λείπω απ' το σπίτι μου, και δεν ξέρω αν ζει ή πέθανε.

–Να στείλουμε, απόψε κιόλας, τηλεγράφημα κι αύριο θα 'χεις απάντηση. Στην Προύσα έχω γνωστό μου.

–Όχι, του είπα, πρέπει να πάω εγώ ο ίδιος.

–Καλά, πήγαινε, μου απάντησε στεναχωρημένα, κι όλα τα έξοδα δικά μου. Μείνε ως το Σεπτέμβρη. Αν θέλεις να γυρίσεις και πιο μπροστά, η πόρτα του σπιτιού μου, για σένα, θα είναι ανοιχτή.

–Αν δεν πεθάνω, αφεντικό, του λέω, δικός σου είμαι.

–Ευχαριστώ, μου είπε κι έφυγε.

Την άλλη μέρα, το πρωί κιόλας, πήγε στα Θείρα για άλλον τσομπάνο.

Αυτή τη φορά βρήκε αμέσως. Έφερε έναν, Κατήρ τον έλεγαν, μόλις τον είχαν απολύσει οι Έλληνες από αιχμάλωτο. Από κείνον έμαθα όλο το κακό που 'χε γίνει.

Ο αφεντικός μου, σα μ' είδε πια να ετοιμάζομαι, μου 'δωσε τα λεφτά μου, εκατόν πενήντα πέντε μπαγκανότες. Οι γυναίκες μού έπλυναν τα ρούχα μου, τα μάλωσαν, και σε μένα έδωσαν δυο καλάθια να φέρω σύκα απ' τον μπαξέ⁷. Όταν γύρισα στο σπίτι, δίπλωσαν τα ρούχα μου, τα 'βαλαν σ' ένα κοφίνι και το έραψαν απάνω με πανί.

–Πάρε κι αυτό το καλάθι με τα σύκα, μου λεν, να το πας πεσκέσι⁸ στην αδερφή σου. Και πες της πως την περιμένουμε.

Δεν τους είπα τίποτα, δεν έβρισκα λόγια.

Εκείνο, το τελευταίο βράδυ, φάγαμε όπως και το πρώτο μαζί, και καθίσαμε ως αργά.

Όλη νύχτα έμεινα ξύπνιος, με τα μάτια ανοιχτά. Μου φάνηκε μεγαλύτερη απ' όλες.

Σαν πήρε η μέρα, σηκωθήκαμε όλοι τα βήματά μας ακούγονταν πιο πολύ απ' τις κουβέντες μας. Οι γυναίκες έκαναν τηγανίτες με πετιμέζι⁹ και μου 'δωσαν με τον καφέ. Φάγαμε, κι ευχηθήκαμε καλή αντάμωση.

1. *μαντάτο*: είδηση, πληροφορία

2. *χαϊρλίδικο*: χρήσιμο, ωφέλιμο

3. *σουσούμι*: το ξεχωριστό και προσωπικό χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός ανθρώπου

4. *μπαγκανότες*: χαρτονομίσματα

5. *πήρα το χαβά τους*. Δηλ. ενώ ο Τούρκος προσεύχονταν, αυτός μετρούσε κ' έτσι πήρε το χρόνο πότε πρέπει να σκύβει στη γη το κεφάλι

6. *νοφούσι*: τούρκικο διαβατήριο

7. *μπαξές*: κήπος, περιβόλι

8. *πεσκέσι*: δώρο που αποτελείται κυρίως από φαγώσιμα είδη ή ποτά

9. *πετιμέζι*: παχύρρευστο σιρόπι που παρασκευάζεται με βράσιμο από το μούστο

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. «[...] ταυτισμένος με τον τραυματισμό του 1922 και, κατά συνέπεια, απογυμνωμένος από κάθε επικο-ηρωικό στοιχείο, ο πόλεμος στον τόπο μας “λειτουργεί” αποκλειστικά ως τραγική εμπειρία. [...]»(Π. Μουλλάς, «Εισαγωγή», *Πεξογραφία του Μεσοπολέμου*, τόμος Γ', Εκδόσεις Σοκόλη, Αθήνα 1993.)

Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, τα οποία δικαιολογούν την παραπάνω άποψη.

Μονάδες 15

B1. Ο διάλογος αποτελεί βασικό αφηγηματικό στοιχείο της *Ιστορίας ενός αιχμαλώτου*. Πώς λειτουργεί στο συγκεκριμένο απόσπασμα;

Μονάδες 20

B2. Ποια είναι η αφηγηματική οργάνωση του χρόνου στο παραπάνω κείμενο; Να επισημάνετε τα σχετικά χωρία και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

Γ. «Εκείνο, το τελευταίο βράδυ, φάγαμε όπως και το πρώτο μαζί, και καθίσαμε ως αργά.

Όλη νύχτα έμεινα ξύπνιος, με τα μάτια ανοιχτά. Μου φάνηκε μεγαλύτερη απ' όλες.

Σαν πήρε η μέρα, σηκωθήκαμε όλοι· τα βήματά μας ακούγονταν πιο πολύ απ' τις κουβέντες μας. Οι γυναίκες έκαναν τηγανίτες με πετιμέζι και μου 'δωσαν με τον καφέ. Φάγαμε, κι ευχηθήκαμε καλή αντάμωση.»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις).

Μονάδες 25

- Δ. Πώς αποδίδεται ο θάνατος του φίλου/συντροφού στην *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* και στο ποίημα του Γιάννη Δάλλα «Αυτό το πουλί»;

Μονάδες 20

Αυτό το πουλί είν' ο Πέτρος

Του 'γινε πρόταση να βαλσαμωθεί
μα αυτός ξεσκίζει το κλουβί τ' ουρανού
μπορεί και να μην αλαξοπίστησε
απλώστε του ένα κάτι της γης
ένα χέρι που να μη στραγγαλίζει
–τον πνίγει τόση μεταμόρφωση–
κ' εκεί που έδενε τη γραβάτα του
του μένει ένας τελευταίος λαρυγγισμός
απ' αυτούς που δεν εξαγοράζονται

Ο φίλος μου ο Πέτρος έχει προκηρυχθεί
λοιπόν θα πεθάνει μετεωριζόμενος

1961

(Αλέξανδρος Αργυρίου (επιμ.), *Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία-Γραμματολογία*, Εκδόσεις Σοκόλη, [Αθήνα 1990], σελ. 475.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε τα θέματα** στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο επάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΜΑΪΟΥ 2006
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Όνειρο στό κῦμα (απόσπασμα)

«[...] Δέν ἤξεύρω ἄν ἡ κόρη λουομένη εἰς τήν θάλασσαν ἤκουσε τήν φωνήν τῆς γίδας μου. Ἀλλά καί ἄν τήν εἶχεν ἀκούσει, τί τό παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τό ν' ἀκούη τις φωνήν ζώου ἐκεῖ πού κολυμβᾷ, ἀφοῦ δέν ἀπέχει εἰμή ὀλίγας ὀργυιάς ἀπό τήν ξηράν, δέν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμή ἐκείνη, πού εἶχα πατήσει εἰς τήν κορυφήν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρά κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τήν φωνήν τῆς κατσίκας —μᾶλλον φαίνεται ὅτι τήν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τήν κεφαλήν πρὸς τό μέρος τῆς ξηρᾶς...— εἶδε τόν μαῦρον ἴσκιον μου, τόν διακαμόν¹ μου, ἐπάνω εἰς τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τούς θάμνους, καί ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγήν φόβου...

Τότε μέ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τά γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνήν, κ' ἔκραξα:

—Μή φοβᾶσαι!... δέν εἶναι τίποτε... δέν σοῦ θέλω κακόν!

Καί ἐσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἄν ἔπρεπε νά ριφθῶ εἰς τήν θάλασσαν, μᾶλλον, διά νά ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νά τρέξω καί νά φύγω... Ἦρκει ἡ φωνή μου νά τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καί τό τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατά συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοί καί αἱ θάλασσαι ἐκεῖναι ἐσυχνάζοντο ἀπό τούς ἄλιεις, μία βάρκα ἐφάνη νά προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τό ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος, ἀπό τόν πέρα κάβον, τόν σχηματίζοντα τό δεξιόν οἶονεῖ κέρας τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τά ἐδῶ, μέ τάς κώπας· πλήν ἡ

ἐμφάνισίς της, ἀντί νά δώση θάρρος εἰς τήν κόρην, ἐπέτεινε τόν τρόπον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγήν μεγαλυτέρας ἀγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ² τήν εἶδα νά γίνεται ἄφαντη εἰς τό κύμα.

Δέν ἔπρεπε τότε νά διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπεῖχεν ὑπέρ τάς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπό τό μέρος ὅπου ἠγωνία ἢ κόρη, ἐγώ ἀπεῖχα μόνον πέντε ἢ ἕξ ὀργυιάς. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τήν θάλασσαν, πηδήσας μέ τήν κεφαλὴν κάτω, ἀπό τό ὕψος τοῦ βράχου.

Τό βύθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπέρ τά δύο ἀναστήματα. Ἐφθασα σχεδόν εἰς τόν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καί πετρῶν, καί δέν ἦτο φόβος νά κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καί ἀνῆλθον εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος.

Ἀπεῖχον τώρα ὀλιγότερον ἢ πέντε ὀργυιάς ἀπό τό μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καί κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τόν ἀφρόν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θά ἦσαν ὡς μνήμα ὑγρόν καί ἀκαριαῖον διά τήν ἀτυχῆ παιδίσκην· τά μόνα ἴχνη τά ὁποῖα ἀφήνει ποτέ εἰς τήν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μέ τρία στιβαρά πηδήματα καί πλευσίματα, ἐντός ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τό εὐμορφον σῶμα νά παραδέρνη κάτω, πλησιέστερον εἰς τόν βυθόν τοῦ πόντου ἢ εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἤρπασα τήν κόρην εἰς τάς ἀγκάλας μου, καί ἀνῆλθον.

Καθώς τήν εἶχα περιβάλει μέ τόν ἀριστερόν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τήν χλιαράν πνοήν της εἰς τήν παρεϊάν μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!... Ἐντούτοις δέν παρεῖχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα... Τήν ἐτίναξα μέ σφοδρόν κίνημα, αὐθορμήτως, διά νά δυνηθῆ ν' ἀναπνεύση, τήν ἔκαμα νά στηριχθῆ ἐπί τῆς πλάτης μου, καί ἔπλευσα, μέ τήν χεῖρα τήν δεξιάν καί μέ τούς πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρός τήν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιάζοντο θαυμασίως.

Ἤσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τήν ζωήν της· ὦ! ἄς ἔζη, καί ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τήν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καί ἀφιλοκερδείας. Ποτέ δέν θά ἐζήτουν ἀμοιβήν!

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Ἐπί πόσον ἀκόμη θά τό ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τό ἀβρόν, τό ἀπαλόν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τό ὁποῖον ἠσθάνθην ποτέ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία. Καί ὅποσον διέφερεν ἀπό ὅλας τάς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπό ὅλας τάς λυκοφιλίας καί τούς κυνέρωτας³ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτή, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δέν ἦτο βάρος ἐκεῖνο, τό φορτίον τό εὐάγκαλον⁴, ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καί ἀναψυχή. Ποτέ δέν ἠσθάνθην τόν ἑαυτόν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τό βάρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νά συλλάβῃ μέ τάς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἐν ὄνειρον, τό ἴδιον ὄνειρόν του...

Ἡ Μοσχούλα ἔζησε, δέν ἀπέθανε. Σπανίως τήν εἶδα ἔκτοτε, καί δέν ἠξεύρω τί γίνεται τώρα, ὅποτε εἶναι ἀπλῆ θυγάτηρ τῆς Εὐας, ὅπως ὄλαι.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐπλήρωσα τά λύτρα διὰ τήν ζωὴν της. Ἡ ταλαίπωρος μικρὴ μου κατσικά, τήν ὁποῖαν εἶχα λησμονήσει πρὸς χάριν της, πράγματι «ἐσχοινιάσθη»· περιεπλάκη κακὰ εἰς τό σχοινίον, μέ τό ὁποῖον τήν εἶχα δεμένην, καί ἐπνίγη!... Μετρίως ἐλυπήθην, καί τήν ἔκαμα θυσίαν πρὸς χάριν της.

Κ' ἐγὼ ἔμαθα γράμματα, ἐξ εὐνοίας καί ἐλέους τῶν καλογήρων, κ' ἔγινα δικηγόρος... Ἀφοῦ ἐπέρασα ἀπό δύο ἱερατικὰς σχολάς, ἦτον ἐπόμενο!

Τάχα ἡ μοναδική ἐκείνη περίστασις, ἡ ὄνειρώδης ἐκείνη ἀνάμνησις τῆς λουομένης κόρης, μ' ἔκαμε νά μή γίνω κληρικός; Φεῦ! ἀκριβῶς ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη ἔπρεπε νά μέ κάμῃ νά γίνω μοναχός.

Ὅρθῶς ἔλεγεν ὁ γηραιὸς Σισώης ὅτι «ἂν ἤθελαν νά μέ κάμουν καλόγερον, δέν ἔπρεπε νά μέ στείλουν ἔξω ἀπό τό μοναστήρι...». Διὰ τήν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου ἤρκουν τά ὀλίγα ἐκεῖνα κολλυβογράμματα, τά ὁποῖα αὐτός μέ εἶχε διδάξει, καί μάλιστα ἦσαν καί πολλά!...

Καί τώρα, ὅταν ἐνθυμοῦμαι τό κοντόν ἐκεῖνο σχοινίον, ἀπό τό ὁποῖον ἐσχοινιάσθη κ' ἐπνίγη ἡ Μοσχούλα, ἡ κατσικά μου, καί ἀναλογίζομαι τό ἄλλο σχοινίον τῆς παραβολῆς, μέ τό ὁποῖον εἶναι δεμένος ὁ σκύλος εἰς τήν αὐλήν τοῦ ἀφέντη του,

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

διαπορῶ μέσα μου ἂν τά δύο δέν εἶχαν μεγάλην συγγένειαν, καί ἂν δέν ἦσαν ὡς «σχοίνισμα κληρονομίας»⁵ δι' ἐμέ, ὅπως ἡ Γραφή λέγει.

ᾠ! ἄς ἤμην ἀκόμη βοσκός εἰς τά ὄρη!...»

(Διά τήν ἀντιγραφὴν)

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

-
1. Τον ἴσκιό, τὴ σιλουέτα, τὸ περίγραμμα τῆς φευγαλέας μορφῆς.
 2. Ακαριαία, μονομιάς.
 3. Αγοραίους ἐρωτες.
 4. Εὐκόλα μεταφερόμενο στὴν ἀγκαλιά, ευχάριστο στὸ ἀγκάλιασμα.
 5. Μερίδιο, κλήρος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α. Ἐχει υποστηριχθεῖ ἡ ἀποψη ὅτι ὁ Παπαδιαμάντης εἶναι κατεξοχὴν «βιωματικός» συγγραφέας. Τεκμηριώστε τὴ θέση αὐτὴ με πέντε βιωματικὸν χαρακτήρα ἀναφορὲς στὸ κείμενο ποὺ σας δόθηκε.

Μονάδες 15

Β1. Να ἐπισημάνετε καὶ νὰ σχολιάσετε τέσσερις ἀφηγηματικὲς τεχνικὲς ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ συγγραφέας στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα.

Μονάδες 20

Β2. «[...] Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπείχεν ... εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνῆλθον». Να ἐξετάσετε τὴ λειτουργία τῆς περιγραφῆς στὸ συγκεκριμένο χωρίο.

Μονάδες 20

Γ. «Ὁρθῶς ἔλεγεν ὁ γηραιὸς Σισώης ὅτι “ἂν ἤθελαν νὰ μὲ κάμουν καλόγερον, δέν ἔπρεπε νὰ μὲ στείλουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι...”. Διά τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου ἤρκουν τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα κολλυβογράμματα, τὰ ὅποια αὐτός μὲ εἶχε διδάξει, καὶ μάλιστα ἦσαν καὶ πολλά!...». Να σχολιάσετε τὸ πιο πάνω χωρίο με 120-140 λέξεις.

Μονάδες 25

- Δ. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα που σας δόθηκε από το «Όνειρο στο κύμα» με το παρακάτω ποίημα του Κλείτου Κύρου, «Οπτική απάτη»:

Μονάδες 20

Κατατρύχονταν¹ από μια μορφή γυναίκας
Την έβλεπε στον ύπνο του μ' υψωμένα
Χέρια να παραληρεί με θέρμη
Την έβλεπε κάθε πρωί να γνέφει
Στο απέναντι παράθυρο να χαμογελά
Μ' αστραπές στα μάτια και στα δόντια
Μες στο μισοσκότεινο δωμάτιο
Σύμβολο της άυλης παντοτινά γυναίκας
Έτσι νόμιζε τουλάχιστο δεν είχε διδαχθεί
Τους παράγοντες της οφθαλμαπάτης.

Όταν πια κατάλαβε είχε ξημερώσει
Σα να κύλησε μια ατελείωτη νύχτα
Κι ήταν μόνος πάλι και ξεφύλλιζε
Παλιές πολύ παλιές φωτογραφίες.

(Αλέξανδρος Αργυρίου (επιμ.), *Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία - Γραμματολογία*, τόμος ΣΤ', [Αθήνα:] Εκδόσεις Σοκόλη [1985], σ. 288.)

1. Βασανιζόταν, υπέφερε, ταλαιπωρείτο.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2006
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

Τό ἀμάρτημα τῆς μητρός μου (ἀπόσπασμα)

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἡ πρώτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτέρευσις.

Τό ἀμυδρόν φῶς τῶν ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου λύχνων, μόλις ἐξαρκοῦν νά φωτίζη αὐτό καί τās πρό αὐτοῦ βαθμίδας¹, καθίστα τό περί ἡμᾶς σκότος ἔτι ὑποπτότερον καί φοβερώτερον, παρὰ ἐάν ἡμεθα ὄλως διόλου εἰς τά σκοτεινά.

Ὅσάκις τό φλογίδιον μιᾶς κανδήλας ἔτρεμε, μοί ἐφαίνετο, πῶς ὁ Ἅγιος ἐπὶ τῆς ἀπέναντι εἰκόνας ἤρχιζε νά ζωντανεύη, καί ἐσάλευε, προσπαθῶν ν' ἀποσπασθῇ ἀπό τās σανίδας, καί καταβῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μέ τά φαρδυά καί κόκκινά του φορέματα, μέ τόν στέφανον περί τήν κεφαλήν, καί μέ τούς ἀτενεῖς² ὀφθαλμούς ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καί ἀπαθοῦς προσώπου του.

Ὅσάκις πάλιν ὁ ψυχρός ἄνεμος ἐσύριζε διά τῶν ὑψηλῶν παραθύρων, σείων θορυβωδῶς τās μικράς αὐτῶν ὑέλους, ἐνόμιζον, ὅτι οἱ περί την ἐκκλησίαν νεκροί ἀνερχοῦντο τούς τοίχους καί προσεπάθουν νά εἰσδύσωσιν εἰς αὐτήν. Καί τρέμων ἐκ φρίκης, ἔβλεπον ἐνίοτε ἀντικρῦ μου ἓνα σκελετόν, ὅστις ἤπλωνε νά θερμάνη τās ἀσάρκους του χεῖρας ἐπὶ τοῦ «μαγκαλίου», τό ὁποῖον ἔκαιε πρό ἡμῶν.

Καί ὅμως δέν ἐτόλμων νά δηλώσω οὐδέ τήν παραμικροτέραν ἀνησυχίαν. Διότι ἠγάπων τήν ἀδελφήν μου, καί ἐθεώρουν μεγάλην προτίμησιν νά εἶμαι διαρκῶς πλησίον της καί πλησίον τῆς μητρός μου, ἥτις χωρίς ἄλλο θά μέ ἀπέστελλεν εἰς τόν οἶκον, εὐθύς ὡς ἠθελεν ὑποπτευθῆ ὅτι φοβοῦμαι.

¹ Σκαλιά, σκαλοπάτια.

² Ἐντονούς.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Ἐπέφερον λοιπόν καί κατά τάς ἐπομένας νύκτας τάς φοικιάσεις ἐκείνας μετά ἀναγκαστικῆς στωικότητος καί ἐξετέλουν προθύμως τά καθήκοντά μου, προσπαθῶν νά καταστῶ ὅσον τό δυνατόν ἀρεστότερος.

Ἦναπτον πῦρ, ἔφερον νερόν καί ἐσκούπιζα τήν ἐκκλησίαν, ὅταν ἦτο καθημερινή. Τάς ἑορτάς καί Κυριακάς, κατά τόν ὄρθρον, ἐχειραγῶγουν τήν ἀδελφήν μου, νά σταθῆ κάτω ἀπό τό εὐαγγέλιον, τό ὁποῖον ἀνεγίνωσκεν ὁ λειτουργός ἀπό τῆς Ὁραίας Πύλης. Κατά τήν λειτουργίαν, ἤπλωνα χαμαί τό «χράμι»³, ἐπί τοῦ ὁποίου ἔπιπτεν ἡ ἀσθενῆς πρόμυτα⁴, διά νά περάσουν τά Ἅγια ἀπό ἐπάνω της. Κατά δέ τήν ἀπόλυσιν, ἔφερον τό προσκέφαλόν της ἐνώπιον τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἱεροῦ θύρας, διά νά γονατίζη ἐπ' αὐτοῦ, ὡς πού νά «ξεφορέση ὁ παπᾶς ἐπάνω της»⁵ καί νά τῆς σταυρώσῃ τό πρόσωπον μέ τήν Λόγχην, ψιθυρίζων τό «Σταυρωθέντος σου Χριστέ, ἀνηρέθη ἡ τυραννίς, ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ Ἐχθροῦ, κτλ.».

Καί εἰς ὅλα ταῦτα μέ παρηκολούθει ἡ πτωχή μου ἀδελφή μέ τήν ὠχράν καί μελαγχολικήν της ὄψιν, μέ τό ἀργόν καί ἀβέβαιον βῆμά της, ἐλκύουσα τόν οἶκτον τῶν ἐκκλησιαζομένων καί προκαλοῦσα τάς εὐχάς αὐτῶν ὑπέρ ἀναρρώσεώς της ἀναρρώσεως, ἥτις δυστυχῶς ἤργει νά ἐπέλθῃ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ὑγρασία, τό ψῦχος, τό ἀσύνηθες καί, μά τό ναί, φοικαλέον τῶν ἐν τῷ ναῷ διανυκτερεύσεων δέν ἤργησαν νά ἐπιδράσουν βλαβερῶς ἐπί τῆς ἀσθενοῦς, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἤρχισε νά ἐμπνέῃ τώρα τούς ἐσχάτους φόβους.

Ἡ μήτηρ μου τό ἠννόησε, καί ἤρχισε, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, νά δεικνύῃ θλιβεράν ἀδιαφορίαν πρός πᾶν ὅ,τι δέν ἦτο αὐτή ἡ ἀσθενῆς. Δέν ἤνοιγε τά χεῖλη της πρός οὐδένα πλέον, εἰ μή πρός τήν Ἄννιῶ καί πρός τούς ἀγίους, ὁσάκις ἐπροσηύχετο.

Μίαν ἡμέραν τήν ἐπλησίασα ἀπαρατήρητος, ἐνῶ ἔκλαιε γονυπετής πρό τῆς εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος.

– Πάρε μου ὅποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πῶς εἶναι γιά νά γένη. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μοῦ πάρῃς τό παιδί, γιά νά μέ τιμωρήσῃς. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!

³ Μάλλινο σεντόνι, κροσσωτό κλινοσκέπασμα.

⁴ Μπρούμυτα.

⁵ Νά βγάλει το πετραχήλι και να το τοποθετήσει στο κεφάλι της.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Μετά τινος στιγμᾶς βαθείας σιγῆς, καθ' ἣν τὰ δάκρυά της ἤκούοντο στάζοντα ἐπὶ τῶν πλακῶν ἀνεστέναξεν ἐκ βάθους καρδίας, ἐδίστασεν ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσεν·

– Σοῦ ἔφερα δύο παιδιὰ μου στὰ πόδια σου... χάρισέ μου τό κορίτσι!

Ὅταν ἤκουσα τὰς λέξεις ταύτας, παγερά φρικίασας διέτρεξε τὰ νεῦρά μου καὶ ἤρχισαν τὰ αὐτῖα μου νὰ βοῖζουν. Δέν ἠδυνήθην ν' ἀκούσω περιπλέον. Καθ' ἣν δέ στιγμὴν εἶδον, ὅτι ἡ μήτηρ μου καταβληθεῖσα ὑπὸ φοβερᾶς ἀγωνίας, ἔπιπτεν ἀδρανῆς ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ἐγὼ ἀντὶ νὰ δράμω⁶ πρὸς βοήθειάν της, ἐπωφελήθην τὴν εὐκαιρίαν νὰ φύγω ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τρέχων ὡς ἕξαλλος καὶ ἐκβάλλων κραυγᾶς, ὡς ἐάν ἠπεῖλει νὰ μὲ συλλάβῃ ὄρατός αὐτός ὁ Θάνατος.

Οἱ ὀδόντες μου συνεκρούοντο ὑπὸ τοῦ τρόμου, καὶ ἐγὼ ἔτρεχον, καὶ ἀκόμη ἔτρεχον. Καὶ χωρὶς νὰ τό ἐννοήσω, εὐρέθην ἕξαφνα μακρὰν, πολὺ μακρὰν τῆς ἐκκλησίας. Τότε ἐστάθην νὰ πάρω τὴν ἀναπνοήν μου, κ' ἐτόλμησα νὰ γυρίσω νὰ ἰδῶ ὀπίσω μου. Κανεὶς δέν μ' ἐκυνήγει.

Ἦρχισα λοιπὸν νὰ συνέρχωμαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἤρχισα νὰ συλλογιζομαι.

Ἀνεκάλεσα εἰς τὴν μνήμην μου ὅλας τὰς πρὸς τὴν μητέρα τρυφερότητας καὶ θωπείας μου. Προσεπάθησα νὰ ἐνθυμηθῶ μήπως τῆς ἔπταισά ποτε, μήπως τὴν ἀδίκησα, ἀλλὰ δέν ἠδυνήθην. Ἀπεναντίας εὗρισκον, ὅτι ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ μας, ἐγὼ, ὄχι μόνον δέν ἠγαπήθην, ὅπως θὰ τό ἐπεθύμουν, ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ παρηγκωνιζόμεν ὀλονέν περισσότερον. Ἐνθυμήθην τότε, καὶ μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐνόησα, διατί ὁ πατήρ μου ἐσυνήθιζε νὰ μὲ ὀνομάζῃ «τό ἀδικημένο του». Καὶ μὲ ἐπῆρε τό παράπονον καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω. Ὡ! εἶπον, ἡ μητέρα μου δέν μὲ ἀγαπᾷ καὶ δέν μὲ θέλει! Ποτέ, ποτέ πλέον δέν πηγαίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν! Καὶ διηυθύνθην πρὸς τὴν οἰκίαν μας, περίλυπος καὶ ἀπηλπισμένος.

⁶ Να τρέξω.

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο Βιζυηνός προωθεί την ηθογραφία προς την κατεύθυνση της ψυχογραφίας. Το «Αμάρτημα της μητρός μου», μάλιστα, είναι κατεξοχήν ψυχογραφικό διήγημα. Επαληθεύεται ο χαρακτηρισμός αυτός από το πιο πάνω απόσπασμα; Να δώσετε τρία παραδείγματα, σχολιάζοντάς τα.

Μονάδες 15

B1. Βασικά χαρακτηριστικά του αφηγηματικού λόγου στο «Αμάρτημα της μητρός μου» είναι, μεταξύ άλλων, η **περιγραφή**, οι **αναδρομές**, η **προσήμανση** και η **αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο**. Να επισημάνετε (με ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση) την ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

B2. «**Η άρρωστη Αννιώ παραμένει το επίκεντρο του ενδιαφέροντος, αλλά οι πρωταγωνιστές τώρα είναι άλλοι: η μητέρα και ο αφηγητής γιος της [...]**». (Παν. Μουλλάς, «Εισαγωγή» [στο:] Γ. Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 1998, σ. ρδ'). Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

Γ. «**[...]– Σοῦ ἔφερα δύο παιδιά μου στά πόδια σου... χάρισέ μου τό κορίτσι! [...] Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει**».

Με βάση το πιο πάνω χωρίο, να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων την απήχηση λόγων της μητέρας στο μικρό Γιωργή.

Μονάδες 25

Δ. Να συγκρίνετε τα συναισθήματα που τρέφει ο συγγραφέας για τη μητέρα του στο απόσπασμα που σας δόθηκε και στο πιο κάτω ποίημά του.

Μονάδες 20

Στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά

Για ευτυχία εμβήκα, για ζωής χαρά,
κ' εγώ σ' αυτή την πλάσι, καθώς άλλοι
παιδί την έχω αδράξει μ' ελαφρά φτερά,
σε κάθε μόσχο, κάθε ανθό που θάλλει⁷.
Κι αν ευτυχή κανένας δεν μ' εκάλει,
χαρά το είχα καν το βράδυ στη φωλιά
αμέριμνο να γέρνω το κεφάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Παλληκαράκι, πλιότερο από μια φορά
η ελπίδα και του πόθου η παραζάλη,
απ' της ζωής μ' εσύραν τα ρηχά νερά
και της ξανθής αγάπης μου τα κάλλη
η ευτυχία, μ' είπαν, θα προβάλη.
Μα, απέθανε η χαριτωμένη κοπελλιά,
και, ναυαγός, ευρήκα παραγιάλι⁸
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Λεβέντης, εξερρίζωνα τα γλυκερά
αισθήματα από την καρδιά που πάλλει
κι' αν ρίπτω της πικρής αλήθειας τη σπορά,
αχ, πότε, πότε ένα καρπό θα βγάλη.
Του βίου μ' εγονάτισεν η πάλη
λαχτάρησα ησυχία μια σταλιά,
μα δεν την έχω πια, να γείρω πάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Ω Φύσις, δέσποινά μου και μεγάλη,
δεν έχω πια στον κόσμο αυτό δουλειά.
Η αγάπη σου στον τάφο πια ας με βάλη,
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

*(Τα Άπαντα του Γεωργίου Βιζυηνού. Πρόλογος Σπύρου Μελά.
[...] [Αθήνα:] Εκδοτικός οίκος «Βίβλος» [1955], σ. 723).*

⁷ Ανθίζει, ανθοφορεί.

⁸ Περιγιάλι, ακρογιάλι, ακροθαλασσιά.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

**Γιάννης Ρίτσος, Η σονάτα του σεληνόφωτος
(απόσπασμα)**

[...]

- Κάποτε υπήρξε νέα κι αυτή, -όχι η φωτογραφία που κοιτάς με
τόση δυσπιστία-
- 45 λέω για την πολυθρόνα, πολύ αναπαυτική, μπορούσες ώρες
ολόκληρες να κάθεται
και με κλεισμένα μάτια να ονειρεύεσαι ό,τι τύχει
- μιαν αμμουδιά στρωτή, νοτισμένη, στιλβωμένη από φεγγάρι,
πιο στιλβωμένη απ' τα παλιά λουστρίνια μου που κάθε μήνα τα
δίνω στο στιλβωτήριο της γωνιάς,
ή ένα πανί ψαρόβαρκας που χάνεται στο βάθος λικνισμένο απ'
την ίδια του ανάσα,
- 50 τριγωνικό πανί σα μαντίλι διπλωμένο λοξά μόνο στα δυο
σα να μην είχε τίποτα να κλείσει ή να κρατήσει
ή ν' ανεμίσει διάπλατο σε αποχαιρετισμό. Πάντα μου είχα μανία
με τα μαντίλια,
όχι για να κρατήσω τίποτα δεμένο,
τίποτα σπόρους λουλουδιών ή χαμομήλι μαζεμένο στους αγρούς
με το λιόγερμα
- 55 ή να το δέσω τέσσερις κόμπους σαν το σκουφί που φοράνε οι
εργάτες στ' αντικρυνό γιατί
ή να σκουπίζω τα μάτια μου, - διατήρησα καλή την όρασή μου·
ποτέ μου δε φόρεσα γυαλιά. Μια απλή ιδιοτροπία τα μαντίλια.

- Τώρα τα διπλώνω στα τέσσερα, στα οχτώ, στα δεκάξι
ν' απασχολώ τα δάχτυλά μου. Και τώρα θυμήθηκα
- 60 πως έτσι μετρούσα τη μουσική σαν πήγαινα στο Ωδείο
με μπλε ποδιά κι άσπρο γιακά, με δυό ξανθές πλεξούδες
-8, 16, 32, 64,-
κρατημένα απ' το χέρι μιας μικρής φίλης μου ροδακινιάς όλο
φως και ροζ λουλούδια,

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

(συχώρεσέ μου αυτά τα λόγια - κακή συνήθεια) -32, 64,-
κ' οι δικοί μου στήριζαν
65 μεγάλες ελπίδες στο μουσικό μου τάλαντο. Λοιπόν, σούλεγα για
την πολυθρόνα -
ξεκοιλιασμένη -φαίνονται οι σκουριασμένες σουστές, τα άχερα-
έλεγα να την πάω δίπλα στο επιπλοποιείο,
μα πού καιρός και λεφτά και διάθεση -τι να πρωτοδιορθώσεις;-
έλεγα να ρίξω ένα σεντόνι πάνω της, - φοβήθηκα
70 τ' άσπρο σεντόνι σε τέτοιο φεγγαρόφωτο. Εδώ κάθησαν
άνθρωποι που ονειρεύτηκαν μεγάλα όνειρα, όπως κ' εσύ κι όπως
κ' εγώ άλλωστε,
και τώρα ξεκουράζονται κάτω απ' το χώμα δίχως να ενοχλούνται
απ' τη βροχή ή το φεγγάρι.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Θα σταθούμε λιγάκι στην κορφή της μαρμάρινης σκάλας του Άη-
Νικόλα,
75 ύστερα εσύ θα κατηφορίσεις κ' εγώ θα γυρίσω πίσω
έχοντας στ' αριστερό πλευρό μου τη ζέστα απ' το τυχαίο άγγιγμα
του σακκακιού σου
κι ακόμη μερικά τετράγωνα φώτα από μικρά συνοικιακά
παράθυρα
κι αυτή την πάλλευκη άχνα¹ απ' το φεγγάρι πούναι σα μια μεγάλη
συνοδεία ασημένιων κύκνων -
και δε φοβάμαι αυτή την έκφραση, γιατί εγώ
80 πολλές ανοιξιάτικες νύχτες συνομίλησα άλλοτε με το Θεό που μου
εμφανίστηκε
ντυμένος την αχλύ² και τη δόξα ενός τέτοιου σεληνόφωτος,
και πολλούς νέους, πιο ωραίους κι από σένα ακόμη, του
εθυσίασα,
έτσι λευκή κι απρόσιτη ν' ατμίζομαι³ μες στη λευκή μου φλόγα,
στη λευκότητα του σεληνόφωτος,
πυρπολημένη απ' τ' αδηφάγα μάτια των αντρών κι απ' τη
δισταχτικήν έκσταση των εφήβων,
85 πολιορκημένη από εξαίσια, ηλιοκαμμένα σώματα,
άλκιμα⁴ μέλη γυμνασμένα στο κολύμπι, στο κουπί, στο στίβο,
στο ποδόσφαιρο (που έκανα πως δεν τάβλεπα)

¹ άχνα: θολούρα

² αχλύ: ελαφρά ομίχλη

³ ατμίζομαι: κατασκευασμένο ρήμα, ανάμεσα στο ατμίζω (=βγάζω ατμούς) και στο
εξατμίζομαι

⁴ άλκιμα: ρωμαλέα, δυνατά σωματικά

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

μέτωπα, χείλη και λαιμοί, γόνατα, δάχτυλα και μάτια,
στέρνα και μπράτσα και μηροί (κι αλήθεια δεν τάβλεπα)
-ξέρεις, καμιά φορά, θαυμάζοντας, ξεχνάς, ό,τι θαυμάζεις,
σου φτάνει ο θαυμασμός σου,-

90 θέ μου, τι μάτια πάναστρα¹, κι ανυψωνόμουν σε μίαν αποθέωση
αρνημένων άστρων
γιατί, έτσι πολιορκημένη απ' έξω κι από μέσα,
άλλος δρόμος δε μούμενε παρά μονάχα προς τα πάνω ή προς τα
κάτω. - Όχι δε φτάνει.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Το ξέρω η ώρα πια είναι περασμένη. Άφησέ με,
95 γιατί τόσα χρόνια, μέρες και νύχτες και πορφυρά μεσημέρια,
έμεινα μόνη,
ανένδοτη, μόνη και πάναγνη,
ακόμη στη συζυγική μου κλίνη πάναγνη και μόνη,
γράφοντας ένδοξους στίχους στα γόνατα του Θεού,
στίχους που, σε διαβεβαιώ, θα μείνουνε σα λαξευμένοι σε
άμεμπτο μάρμαρο

100 πέρα απ' τη ζωή μου και τη ζωή σου, πέρα πολύ. Δε φτάνει.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

[...]

¹ πάναστρα: όλο αστέρια ή φωτεινά σαν αστέρια

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Στη *Σονάτα του σεληνόφωτος* συναντάμε ορισμένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου, όπως ο διάχυτος λυρισμός, οι συχνές παρομοιώσεις, η άφθονη χρήση εικόνων, καθώς και η προβολή των ασήμαντων καθημερινών πραγμάτων. Να δώσετε μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα δύο παραδείγματα για καθένα από αυτά τα τέσσερα χαρακτηριστικά.

Μονάδες 15

B1. Όπως αναφέρει η Χρύσα Προκοπάκη: «Ο Ρίτσος συνηθίζει να παρεμβάλλει μέσα στο ποίημα έναν λόγο για την ίδια την ποίηση [...]» (*Νέα Εστία*, τ. 130, τχ. 1547, Χριστούγεννα 1991, σελ. 151).

α. Με ποιους στίχους του αποσπάσματος επαληθεύεται η άποψη αυτή;

Μονάδες 5

β. Να σχολιάσετε τους στίχους αυτούς.

Μονάδες 15

B2. Βασισμένοι σε στοιχεία του αποσπάσματος να ανασυνθέσετε το παρελθόν της Γυναίκας, όπως αυτό αναδεικνύεται μέσα από την εξομολόγησή της προς τον νέο.

Μονάδες 20

Γ. «[...] Λοιπόν, σούλεγα για την πολυθρόνα ... δίχως να ενοχλούνται απ' τη βροχή ή το φεγγάρι» (στ. 65-72). Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των συγκεκριμένων στίχων με 130-150 λέξεις.

Μονάδες 25

- Δ. Να εντοπίσετε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο μεταξύ του αποσπάσματος που σας δόθηκε από τη *Σονάτα του σεληνόφωτος* και του παρακάτω ποιήματος του Κ. Π. Καβάφη, «Ένας γέρος»:

Μονάδες 20

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·
με μιαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες στων άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθές. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα·
και πως την εμπιστεύονταν πάντα -τι τρέλλα!-
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

(Κ. Π. Καβάφης, *Άπαντα ποιητικά*, ύψιλον/βιβλία, [Αθήνα 1990], σελ. 20.)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κώστας Καρυωτάκης

Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον*

Α! κύριε, κύριε Μαλακάση,
ποιος θα βρεθεί να μας δικάσει,
μικρόν εμέ κι εσάς μεγάλο,
ίδια τον ένα και τον άλλο;
5 Τους τρόπους, το παράστημά σας,
το θελκτικό μειδίαμά σας
το monocle¹ που σας βοηθάει
να βλέπετε μόνο στο πλάι
και μόνο αυτούς να χαιρετάτε
10 όσοι μοιάζουν αριστοκράται,
την περιποιημένη φάτσα,
την υπεροπτική γκριμάτσα
από τη μια μεριά να βάλει
της ζυγαριάς, κι από την άλλη
15 πλάστιγγα να βροντήσω κάτου,
μισητό σκήνωμα², θανάτου
άθυρμα³, συντριμμένο βάζον,
εγώ, κύμβαλον⁴ αλαλάζον⁵.
Α! κύριε, κύριε Μαλακάση,
20 ποιος τελευταίος θα γελάσει;
(Σάτιρες, 1927)

* «Οι στίχοι αυτοί απευθύνονται στον κοσμικό κύριο, και όχι στον ποιητή Μαλακάση, του οποίου δε θα μπορούσε να παραγνωρίσει κανείς το σημαντικό έργο.» (Υποσημείωση του ποιητή)

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

1. *monocle*: στρογγυλός φακός προσαρμοζόμενος στο ένα μάτι (ο μονόελος)
2. *σκήνωμα*: το σώμα του ανθρώπου ως κατοικία της ψυχής· λείψανο
3. *άθυρμα*: αυτό που προσφέρεται για παιχνίδι
4. *κύμβαλον*: κρουστό μουσικό όργανο
5. *αλαλάζον*: αυτό που ηχεί δυνατά

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Η συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες* (1927) του Κώστα Καρυωτάκη, στην οποία περιλαμβάνεται και το ποίημα «Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον», περιέχει ποιήματα με σατιρικό και ειρωνικό περιεχόμενο. Τι καυτηριάζει εδώ ο ποιητής;

Μονάδες 15

- B1.** «[...] Ο Καρυωτάκης βέβαια διατηρεί τον τεχνικό στίχο. Στις δυο πρώτες του μάλιστα συλλογές διακρίνει κανείς την προσπάθειά του να υποταχθεί εντελώς στην τυραννία όλων των κανόνων. [...] Η ρίμα του παρουσιάζεται σχεδόν πάντοτε άφογη αν και δε διαθέτει μεγάλη ποικιλία. [...] Στα *Ελεγεία και Σάτιρες* όμως παρατηρούμε μια αλλαγή. Τυπικά βέβαια δεν έχει αρνηθεί τον τεχνικό στίχο. Πόσες όμως μετατροπές δεν παίρνει στα χέρια του. Χρειάζεται εξαιρετική προσοχή για να το αναγνωρίσει κανένας. [...]» (Βάσος Βαρίκας, *Κώστας Βάρναλης - Κώστας Καρυωτάκης*, Αθήνα: Πλέθρον ²1978, σ. 145.) Επαληθεύεται η πιο πάνω άποψη στο συγκεκριμένο ποίημα, λαμβάνοντας υπόψη τη μετρική του μορφή και την ομοιοκαταληξία του;

Μονάδες 20

- B2.** Ποιες είναι οι γλωσσικές επιλογές του Καρυωτάκη σε σχέση με τα πρόσωπα του ποιήματος και σε τι αποσκοπούν;

Μονάδες 20

- Γ.** Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (140-160 λέξεις) τους στίχους 1-4 και 19-20 του ποιήματος.

Μονάδες 25

- Δ. Τα ποιήματα του Κ. Γ. Καρυωτάκη «Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον» και «Όλοι μαζί» έχουν αυτοαναφορικό περιεχόμενο. Πώς παρουσιάζει τον εαυτό του ο ποιητής και στα δύο ποιήματα;

Μονάδες 20

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ...

Όλοι μαζί κινούμε, συρφετός,
γυρεύοντας ομοιοκαταληξία.
Μια τόσο ευγενικιά φιλοδοξία
έγινε της ζωής μας ο σκοπός.

- 5 Αλλάζουμε με ήχους και συλλαβές
τα αισθήματα στη χάρτινη καρδιά μας,
δημοσιεύουμε τα ποιήματά μας
για να τιτλοφορούμεθα ποιητές.

- Αφήνουμε στο αγέρι τα μαλλιά
10 και τη γραβάτα μας. Παίρνουμε πόζα.
Ανυπόφορη νομίζουμε πρόζα¹
των καλών ανθρώπων τη συντροφιιά.

- Μόνο για μας υπάρχουν του Θεού
τα πλάσματα και, βέβαια, όλη η φύσις.
15 Στη Γη για να στέλνουμε ανταποκρίσεις,
ανεβήκαμε στ' άστρα τ' ουρανού.

- Κι αν πειναλέοι γυρνάμε ολημερίς,
κι αν ξενυχτούμε κάτω απ' τα γεφύρια,
επέσαμε θύματα εξιλαστήρια
20 του «περιβάλλοντος», της «εποχής».

(Κ. Γ. Καρυωτάκης, *Ποιήματα και Πεζά*.
Επιμέλεια Γιώργος Σαββίδης, Αθήνα 1984, σ.
103.)

1. πρόζα: πεζολογία, πεζότητα

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00΄ πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 24 ΜΑΪΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντῖνος Καβάφης (1863-1933)

Καισαρίων

- Ἐν μέρει γιά νά ἔξακριβώσω μιά ἐποχή,
ἐν μέρει καί τήν ὥρα νά περάσω,
τήν νύχτα χθές πῆρα μιά συλλογή
ἐπιγραφῶν τῶν Πτολεμαίων νά διαβάσω.
- 5 Οἱ ἄφθονοι ἔπαινοι κ' ἡ κολακεῖες
εἰς ὅλους μοιάζουν. Ὅλοι εἶναι λαμπροί,
ἐνδοξοί, κραταιοί, ἀγαθοεργοί·
κάθ' ἐπιχείρησῖς των σοφοτάτη.
- Ἄν πεῖς γιά τές γυναῖκες τῆς γενιᾶς, κι αὐτές,
10 ὅλες ἡ Βερενίκες κ' ἡ Κλεοπάτρες θαυμαστές.

- Ὅταν κατόρθωσα τήν ἐποχή νά ἔξακριβώσω
θ' ἄφῖνα το βιβλίο ἄν μιά μνεῖα μικρῆ,
κι ἀσήμαντη, τοῦ βασιλέως Καισαρίωνος
δέν εἴλκυε τήν προσοχή μου ἀμέσως...
- 15 Ἄ, νά, ἦρθες σύ μέ τήν ἀόριστη
γοητεία σου. Στήν ἱστορία λίγες
γραμμές μονάχα βρίσκονται γιά σένα,
κ' ἔτσι πιό ἐλεύθερα σ' ἔπλασα μέσ στόν νοῦ μου.
Σ' ἔπλασα ὠραῖο κ' αἰσθηματικό.
- 20 Ἡ τέχνη μου στό πρόσωπό σου δίνει
μιάν ὄνειρῶδη συμπαθητική ἐμορφιά.
Καί τόσο πλήρως σέ φαντάσθηκα,
πού χθές τήν νύχτα ἀργά, σάν ἔσβυνεν
ἡ λάμπα μου —ἄφῖσα ἐπίτηδες νά σβύνει—

- 25 ἐθάρεψα πού μπῆκες μέσ στήν κάμαρά μου,
μέ φάνηκε πού ἐμπρός μου στάθηκες· ὡς θά ἦσουν
μέσ στήν κατακτημένην Ἀλεξάνδρεια,
χλωμός καί κουρασμένος, ἰδεώδης ἐν τῇ λύπη σου,
ἐλπίζοντας ἀκόμη νά σέ σπλαχνισθοῦν
- 30 οἱ φαῦλοι — πού ψιθύριζαν τό «Πολυκαισαρίη*».
(1918)

*Πολυκαισαρίη· ἡ ὑπαρξη περισσοτέρων του ενός ηγεμόνων
(Καισάρων).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ορισμένα γνωρίσματα της ποίησης του Καβάφη είναι: η χρήση ιστορικών προσώπων ως συμβόλων, ο ρεαλισμός και οι λόγιοι γλωσσικοί τύποι. Να επισημάνετε τα γνωρίσματα αυτά στο συγκεκριμένο ποίημα (δύο παραδείγματα κατά περίπτωση).

Μονάδες 15

B1. Ο Κ. Θ. Δημαράς έχει παρατηρήσει ότι στο ποίημα αυτό ο Καβάφης «μας δίνει αναλυτικά την τεχνική της έμπνευσής του». Προσδιορίστε με αναφορές στο κείμενο πώς επαληθεύεται στον «Καισαρίωνα» η άποψη ότι ο Καβάφης αποκαλύπτει στον αναγνώστη του τη διαδικασία δημιουργίας ενός ποιήματος.

Μονάδες 20

B2. Να διακρίνετε τα δύο διαφορετικά υφολογικά επίπεδα του ποιήματος και να τα χαρακτηρίσετε τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές στο ποίημα.

Μονάδες 20

- Γ.** 15 «Ἄ, νά, ἦρθες σύ μέ τήν ἀόριστη
γοητεία σου. Στήν ἱστορία λίγες
γραμμές μονάχα βρίσκονται γιά σένα,
κ' ἔτσι πιό ἐλεύθερα σ' ἔπλασα μέσ στόν νοῦ μου.
Σ' ἔπλασα ὠραῖο κ' αἰσθηματικό.
- 20 Ἡ τέχνη μου στό πρόσωπό σου δίνει

μιάν όνειρώδη συμπαθητική έμορφιά.
Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παραπάνω στίχων με
120-140 λέξεις.

Μονάδες 25

- Δ. Το ακόλουθο ποίημα του Άθου Δημουλά με τίτλο
«Καβάφης» είναι ένα ποίημα για την ποίηση. Ποιες οι
αναφορές του στον καβαφικό «Καισαρίωνα»;

Μονάδες 20

Καβάφης

Τη φαντασία την εντελώς αδέσμευτη
δε συμπαθώ. Δεν έχει χάρες. Και είναι
χρήσιμη για τα όνειρα μόνο.

Εγώ

την άλλη φαντασία αγαπώ, αυτή
που προσπαθεί ένα παρελθόν να ζωντανέψει
και που στηρίζεται σε μνήμες του,
σποραδικές και ασύνδετες, ζητώντας
γύρω τους άρτιο ένα σύνολο να πλάσει
με τάξη, προσοχή και μέτρο.

Κι έτσι, προπάντων, που το χρώμα τους,
το χρώμα αυτών των ερειπίων,
των αβεβαίων γεγονότων το αίσθημα,
μέσα στο έργο της ενισχυμένο
να περάσει.

Αυτό το δύσκολο είναι
που εκτιμώ. Αυτήν εγώ αγαπώ
τη φαντασία, τη δεσμευόμενη,
την οδηγουμένη φαντασία που,
όλο συγκίνηση, πάντοτε γύρω
από πολύτιμα εμπόδια έρπει.

Και

χρήσιμη είναι —τόσο— για την τέχνη μου.

*Ελληνικά καβαφογενή ποιήματα, Επιλογή: Δημήτρης
Δασκαλόπουλος, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα 2003,
σελ. 80-81*

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

Ἄλλην ἀδελφήν δέν εἶχομεν παρά μόνον τήν Ἄννιῶ.

Ἦτον ἡ χαϊδευμένη τῆς μικρᾶς ἡμῶν οἰκογενείας καί τήν ἠγαπῶμεν ὅλοι. Ἄλλ' ἀπ' ὅλους περισσότερο τήν ἠγάπα ἡ μήτηρ μας. Εἰς τήν τράπεζαν τήν ἐκάθιζε πάντοτε πλησίον της καί ἀπό ὅ,τι εἶχομεν ἔδιδε τό καλύτερον εἰς ἐκείνην. Καί ἐνῶ ἡμᾶς μᾶς ἐνέδουε χρησιμοποιοῦσα τά φορέματα τοῦ μακαρίτου πατρός μας, διά τήν Ἄννιῶ ἠγόραζε συνήθως νέα.

Ὡς καί εἰς τά γράμματα δέν τήν ἐβίαζεν. Ἄν ἤθελεν, ἐπήγαινε εἰς τό σχολεῖον, ἄν δέν ἤθελεν, ἔμενε εἰς τήν οἰκίαν. Πρᾶγμα τό ὁποῖον εἰς ἡμᾶς διά κανένα λόγον δέν θά ἐπετρέπετο.

Ἐξαιρέσεις τοιαῦται ἔπρεπε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νά γεννήσουν ζηλοτυπίας βλαβεράς μεταξύ παιδίων, μάλιστα μικρῶν, ὅπως ἡμεθα καί ἐγώ καί οἱ ἄλλοι δύο μου ἀδελφοί, καθ' ἣν ἐποχὴν συνέβαινον ταῦτα.

Ἄλλ' ἡμεῖς ἐγνωρίζαμεν, ὅτι ἡ ἐνδόμυχος τῆς μητρός ἡμῶν στοργή διετέλει ἀδέκαστος καί ἴση πρὸς ὅλα της τά τέκνα. Ἦμεθα βέβαιοι, ὅτι αἱ ἐξαιρέσεις ἐκεῖναι δέν ἦσαν παρά μόνον ἐξωτερικαί ἐκδηλώσεις φειστικώτερας¹ τινός εὐνοίας πρὸς τό μόνον τοῦ οἴκου μας κοράσιον. Καί ὄχι μόνον ἀνειχόμεθα τάς πρὸς αὐτήν περιποιήσεις ἀγογγύστως, ἀλλά καί συνετελοῦμεν πρὸς αὔξησιν αὐτῶν, ὅσον ἠδυνάμεθα.

Διότι ἡ Ἄννιῶ, ἐκτός ὅτι ἦτον ἡ μόνη μας ἀδελφή, ἦτο κατά δυστυχίαν ἀνέκαθεν καχεκτική καί φιλάσθενος. Ἀκόμη καί αὐτός ὁ ὑστερότοκος τοῦ οἴκου, ὁ ὁποῖος, ὡς «κοιλιάρφανος», ἐδικαιοῦτο νά καρποῦται πλέον παντός ἄλλου τάς μητρικὰς θωπείας, παρεχῶρει τά δικαιώματά του εἰς τήν ἀδελφήν τόσῳ μᾶλλον ἀσμένως, καθόσον ἡ Ἄννιῶ οὔτε φιλόπρωτος οὔτε ὑπεροπτική ἐγίνετο διά τοῦτο.

Ἀπ' ἐναντίας ἦτο πολύ προσηνής πρὸς ἡμᾶς καί μᾶς ἠγάπα μετά περιπαθείας. Καί –πρᾶγμα περίεργον– ἡ πρὸς ἡμᾶς τρυφερότης τοῦ κορασίου, ἀντί νά ἐλαττοῦται προϊούσης τῆς ἀσθενείας του, ἀπεναντίας ἠϋξάνεν.

Ἐνθυμοῦμαι τούς μαύρους καί μεγάλους αὐτῆς ὀφθαλμούς, καί τά καμαρωτά καί σμιγμένα της ὀφρύδια, τά ὁποῖα ἐφαίνοντο τόσῳ μᾶλλον μελανότερα, ὅσῳ ὠχρότερον ἐγίνετο τό πρόσωπόν της. Πρόσωπον ἐκ φύσεως ρεμβῶδες² καί μελαγχολικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τότε μόνον ἐπεχύνετο γλυκεῖά τις ἰλαρότης, ὅταν μᾶς ἔβλεπεν ὅλους συνηγμένους πλησίον της.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Συνήθως ἐφύλαττεν ὑπό τό προσκεφάλαιόν της τούς καρπούς, οὓς αἱ γειτόνισσαι τῇ ἔφερον ὡς «ἀρρωστικόν», καί τούς ἐμοίραζεν εἰς ἡμᾶς, ἐπανελθόντας ἐκ τοῦ σχολείου. Ἀλλά τό ἔκαμνε πάντοτε κρυφά. Διότι ἡ μήτηρ μας ἐθύμωνε, καί δέν ἔστεργε νά καταβροχθίζωμεν ἡμεῖς ὅ,τι ἐπεθύμει νά εἶχε γευθῆ ἄν ἡ ἀσθενῆς της κόρη.

Ἐν τούτοις ἡ ἀσθένεια τῆς Ἀννιῶς ὀλονέν ἐδεινοῦτο καί ὀλονέν περισσότερον συνεκεντροῦντο περί αὐτήν τῆς μητρός μας αἱ φροντίδες.

Ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ πατήρ μας, δέν εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας. Διότι ἐχῆρευσε πολύ νέα καί ἐντρέπετο νά κάμη χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις, καί ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, ἰδιάζει³ εἰς πᾶσαν πολύτεκνον μητέρα. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔπεσεν ἡ Ἀννιώ σπουδαιῶς εἰς τό στρῶμα, ἔβαλε τήν ἐντροπήν κατά μέρος.

Κάποιος εἶχεν ἄλλοτε παρομοίαν ἀσθένειαν, – ἔτρεχε νά τόν ἐρωτήσῃ, πῶς ἐθεραπεύθη. – Κάπου μία γραῖα κρύπτει βότανα θαυμασίας ἰατρικῆς δυνάμεως, – ἔσπευδε νά τά ἐξαγοράσῃ. – Κάποθεν⁴ ἦλθε ξένος τις, παράδοξος τό ἐξωτερικόν⁵, ἢ φημιζόμενος διά τὰς γνώσεις του, – δέν ἐδίσταζε νά ἐπικαλεσθῆ τήν ἀντίληψίν του: Οἱ «διαβασμένοι», κατά τούς λαούς, εἶναι παντογνώσται. Καί ὑπό τό πρόσχημα πτωχοῦ ὁδοιπόρου κρύπτονται ἐνίοτε μυστηριώδη ὄντα, πλήρη ὑπερφυσικῶν δυνάμεων.

Ὁ χονδρός τῆς συνοικίας κουρεῦς, αὐτός μᾶς ἐπεσκέπτετο αὐτόκλητος καί δικαιοματικῶς. Ἦτον ὁ μόνος ἐπίσημος ἰατρός ἐν τῇ περιφερείᾳ μας.

Ἄμα τόν ἔβλεπον ἐγὼ ἔπρεπε νά τρέχω εἰς τόν «μπακάλην». Διότι ποτέ δέν ἐπλησίαζε τήν ἀσθενῆ, πρὶν ἢ καταπῆ τοῦλάχιστον πενήντα δράμια ρακῆς.

– Εἶμαι γέρος, μωρή, ἔλεγε πρὸς τήν ἀνυπόμονον μητέρα, εἶμαι γέρος, καί ἄν δέν τό «τσούξω» κομμάτι, δέν βλέπουν καλά τά μάτια μου.

Καί φαίνεται, ὅτι δέν ἐψεύδετο. Διότι ὅσῳ περισσότερον ἔπινε, τόσον εὐκολώτερον ἠδύνατο νά διακρίνῃ ποία εἶναι ἡ παχύτερα τῆς αὐλῆς μας ὄρνιθα, διά νά τήν λάβῃ ἀπερχόμενος.

Ἡ μήτηρ μου, ἄν καί ἔπαυσε πλέον νά μεταχειρίζεται τά ἰατρικά του, ἐν τούτοις τόν ἐπλήρωνε τακτικά καί ἀγογγύστως. Τοῦτο μὲν, διά νά μή τόν δυσαρρεστήσῃ, τοῦτο δέ, διότι πολύ συχνά διίσχυρίζετο παρηγορῶν αὐτήν, ὅτι ἡ πορεία τῆς ἀσθενείας εἶναι καλή, καί ἀκριβῶς τοιαύτη, ὅποιαν ἐδικαιοῦτο νά τήν περμμένη ἢ ἐπιστήμη ἀπό τὰς συνταγὰς του.

Τό τελευταῖον τοῦτο ἦτο δυστυχῶς λίαν ἀληθές. Ἡ κατάστασις τῆς Ἀννιῶς ἔβαινεν ἀργά μὲν καί ἀπαρατηρήτως, ἀλλ' ὀλονέν ἐπί τά χεῖρω. Καί ἡ παράτασις αὕτη τῆς ἀορίστου καχεξίας ἔκαμνε τήν μητέρα μας ἄλλην ἐξ ἄλλης.

Πᾶσα νόσος, ἄγνωστος εἰς τόν λαόν, διά νά θεωρηθῆ ὡς φυσικόν πάθος, πρέπει, ἢ νά ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς στοιχειώδεις ἰατρικάς τοῦ τόπου γνώσεις, ἢ νά ἐπιφέρῃ ἐντός ὀλίγου τόν θάνατον. Εὐθύς ὡς παραταθῆ καί χρονίση ἀποδίδεται εἰς ὑπερφυσικάς αἰτίας, καί χαρακτηρίζεται ὡς «ἐξωτικόν».

Ὁ ἀσθενῆς ἐκάθησεν εἰς ἄσχημον τόπον. Ἐπέρασε νύκτα τόν ποταμόν, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ Νηρηίδες ἐτέλουν ἀόρατοι τά ὄργια των. Ἐδιασκέλισε μαῦρον γάτον, ὁ ὁποῖος ἦτο κυρίως «ὁ ἔξω ἀπό ἐδῶ» μεταμορφωμένος.

Ἡ μήτηρ μου ἦτο μᾶλλον εὐλαβῆς παρὰ δεισιδαίμων. Κατ' ἀρχὰς ἀπετροπιάζετο τὰς τοιαύτας διαγνώσεις, καί ἠρνεῖτο νά ἐφαρμόσῃ τὰς

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

προτεινομένης γοητείας⁶, φοβουμένη μή άμαρτήση. Άλλως τε ό ίερεύς άνέγνωσεν ήδη επί της άσθενοϋς τούς έξορκισμούς του κακού, διά πάν ένδεχόμενον. Άλλά μετ' όλίγον μετέβαλε γνώμην.

Ή κατάστασις της άσθενοϋς έδεινούτο. Ή μητρική στοργή ένίκησε τόν φόβον της άμαρτίας. Ή θρησκεία έπρεπε νά συμβιβασθή μέ τήν δεισιδαμονίαν.

Πλησίον εις τόν σταυρόν, επί του στήθους της Άννιώς, έκρέμασεν έν «χαμαγλί», μέ μυστηριώδεις άραβικάς λέξεις.

Τά άγίασματα διεδέχθησαν αί γοητεΐαι, και μετά τά εύχολόγια των ίερέων ήλθον τά «σαλαβάτια»⁷ των μαγισσών.

Άλλ' όλα παρήρχοντο εις μάτην.

Τό παιδίον έχειροτέρευεν άδιακόπως, και ή μήτηρ μας έγινετο όλονέν άγνώριστος. Ένόμιζες, ότι έλησμόνησε πώς ειχε και άλλα τέκνα.

Ποιος μάς έτρεφε, ποιος μάς έπλυνε, ποιος μάς έμβάλωνεν ήμάς τά άγόρια, ούτε ήθελε καν νά τό γνωρίζη.

Μία Σοφηδιώτισσα γραΐα, πρό πολλών ήδη έτών παρασιτοϋσα έν τῷ οίκῳ μας, έφρόντιζε περί ήμῶν, έφ' όσον τό έπέτρεπεν ή μαθουσάλειος αύτης ήλικία.

Τήν μητέρα μας δέν τήν έβλέπομεν ένίοτε όλοκλήρους ήμέρας.

Πότε έπήγαινε νά δέση μίαν λωρίδα από τό φόρεμα της Άννιώς επί θαυματουργού τινος τόπου, μέ τήν έλπίδα, ότι θά δεθῆ και τό κακόν μακράν της πασχούσης, πότε μετέβαινεν εις τάς πλησιοχώρους εκκλησίας, των όποιων κατά τύχην έτελείτο ή μνήμη, κομίζουσα λαμπάδα κιτρίνου κηροϋ, χυμένην ιδίοις αύτης χερσί, και ίσην ακριβῶς πρός της άσθενοϋς τό άνάστημα. Πλήν όλα, όλα ταϋτα απέβαινον άνωφελη. Ή ασθένεια της πτωχῆς μας άδελφῆς ήτον άνίατος.

[...]

-
1. ευσπλαχνικότερης
 2. ονειροπόλο
 3. αρμόζει, ταιριάζει
 4. από κάπου
 5. παράξενος στην εμφάνιση
 6. μαγείες, γητιές
 7. προσευχές

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Κύριο χαρακτηριστικό της διηγηματογραφίας του Γ. Βιζυηνού είναι το αυτοβιογραφικό στοιχείο. Να γράψετε τρία παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, στα οποία εντοπίζονται προσωπικές και οικογενειακές μνήμες του συγγραφέα.

Μονάδες 15

B1. Ο Κ. Μπαλάσκας, αναφερόμενος στο έργο του Βιζυηνού, γράφει: «Το έργο του Γ. Βιζυηνού προκάλεσε ζωηρές εντυπώσεις και η κριτική το υποδέχτηκε πολύ θετικά. Ιδιαίτερα τονίστηκε [...] το ψυχολογικό-ψυχογραφικό στοιχείο, του οποίου μπορούμε να πούμε ότι ο Βιζυηνός είναι ο εισηγητής [...]. Κυρίως εντυπωσιάσε η ικανότητά του να πλάθει ζωντανούς χαρακτήρες...». Επαληθεύεται η παραπάνω άποψη για την ψυχογραφική δύναμη του Γ. Βιζυηνού στο απόσπασμα που σας δόθηκε; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

B2. Ποια χαρακτηριστικά της γλώσσας του Γ. Βιζυηνού εντοπίζετε στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 20

Γ. «'Αφ' ότου απέθανεν ὁ πατήρ μας δέν εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας. Διότι ἐχέρευσεν πολὺ νέα καὶ ἐντρέπετο νά κάμῃ χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, ἰδιάζει εἰς πᾶσαν πολύτεκνον μητέρα. Ἄλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔπεσεν ἡ Ἄννιῳ σπουδαίως εἰς τό στρῶμα, ἔβαλε τήν ἐντροπήν κατὰ μέρος.»

Να σχολιάσετε το παραπάνω χωρίο σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων.

Μονάδες 25

Δ. Να σχολιάσετε ως προς το περιεχόμενο το παρακάτω απόσπασμα από τη «Φαρμακολύτρια» του Α. Παπαδιαμάντη συγκρίνοντάς το με το κείμενο του Γ. Βιζυηνού.

Μονάδες 20

[...]

Ἡ Ἁγία Ἀναστασία ἡ Φαρμακολύτρια εἶν' ἐκείνη, ἥτις χαλνᾷ τά μάγια, ἥτοι λύει πᾶσαν γοητείαν καὶ μεθοδείαν πονηράν ὑπ' ἐχθρῶν γινομένην. Εἰς ἐμέ, παρευρεθέντα κατὰ τύχην ἐκεῖ, τό πρᾶγμα ἐφαίνετο παράξενον, ὅσον ἤθελε φανῆ εἰς μαθητὴν τῆς γ' τάξεως ἐπαρχιακοῦ γυμνασίου, δραπετεύσαντα ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων, εἰς τό μέσον τοῦ ἔτους. Ἄλλ' ἡ ἑξαδέλφη μου Μαχούλα ἤξευρε τί ἔκαμνεν.

Ἐνα υἱόν, μονάκριβον, τόν εἶχε. Καὶ εἶχε τέσσαρας κόρας μικράς, τῶν ὁποίων ἡ μεγαλύτερα ἦτον ἤδη δεκαῆξ χρόνων. Καὶ ὁ υἱός της, πρωτότοκος, ἠγγιζεν ἤδη τό εἰκοστόν ἔτος. Καὶ ἤδη ἔχανε τόν νοῦν του κ' ἐζητοῦσε νά νυμφευθῆ.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Τοῦ εἶχαν κάμει μάγια, αἱ γυναῖκες, ἀπό τόν Πέρα Μαχαλᾶν. Καί τοῦ εἶχαν σηκώσει τά μυαλά του. Ποῖος ἤξεύρει τί μαγγανείας τοῦ ἔκαμαν, καί τί τοῦ ἔδωκαν νά πῆ. Ἐγνώριζαν ἐκεῖνοι ἀπό μαγείας...

Κι ἀγάπησε μίαν κόρη, ἣτις ἦτον μεγαλυτέρα ἀπ' αὐτόν στά χρόνια, καί ἤθελε νά τήν λάβη σύζυγον.

«Ἦ θά τήν πάρω, μάνα, ἢ θά σκοτωθῶ». Τό εἶχε πάρει κατάκαρδα. Ἦτον «ἐρωτοχτυπημένος». Τώρα, τί νά κάμη ἢ ἑξαδέλφη μου Μαχούλα; Ν' ἀφήση τόν υἱόν της νά ἐμβῆ στά βάσανα, τόσον νέος, κι αὐτή νά ἔχη τέσσαρας κόρας ἀνυπάνδρους, νά τάς καμαρώνη; Καί ποιός γονιός τό δέχεται αὐτό;

Λοιπόν ἔπεσε στά θεωτικά πράγματα. Ἔκαμε λειτουργίας πολλές, καί ἀγιασμούς, καί παρακλήσεις. Ἐπῆρε τά ρούχα τοῦ γιουῦ της, καί τά ἔβαλε νά λειτουργηθοῦν ὑπό τήν Ἁγίαν Τράπεζαν. Ἐπαίδευσε τόν ἑαυτόν της μέ πολλές νηστείας, ἀγρυπνίας, καί γονυκλισίας.

Τελευταῖον προσέφυγεν εἰς τήν χάριν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολύτριας. Αὕτη εἶχε παρὰ Θεοῦ τό χάρισμα νά διαλύη τάς μαγείας καί γοητείας. Ἐπῆγε, τήν ἐλειτούργησεν, ἔξωσε τόν ναόν της ἑπτά φορές (τελοῦσα μόνη της ἰδιαιτέραν λειτουργίαν περιπαθῆ ἐκ μητρικῆς στοργῆς) μέ κηρίον ἑκατονταόργυιον, τό ὁποῖον ἢ ἰδίᾳ εἶχε παρασκευάσει μέ τάς χεῖράς της, καί παρεκάλει τήν Ἁγίαν νά χαλάσῃ τά μάγια, νά ἔλθῃ στόν νοῦν του ὁ υἱός της, ὁ ἐρωτοχτυπημένος καί ποτισμένος ἀπό κακᾶς μαγγανείας, καί νά μή χάνῃ τά μυαλά του ἄδικα...

(Α. Παπαδιαμάντης, *Ἡ Φαρμακολύτρια*. Ἀπάνθισμα διηγημάτων Α. Παπαδιαμάντη, Ἀνθολόγησι: Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἐκδόσεις Δόμος [Ἀθήνα, 2001], σσ. 356-357.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Μίλτος Σαχτούρης

Ό Έλεγκτής

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ό ούρανός
καί λίγο χιόνι
έσφιξα τά σκοινιά μου
πρέπει καί πάλι νά έλέγξω
τ' άστέρια
έγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω καί μέ σπασμένα φτερά
νά πετάω.

(Τά φάσματα ή ή χαρά στόν άλλο δρόμο, 1958)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποίησης του Μίλτου Σαχτούρη είναι η χρήση υπερρεαλιστικών εικόνων. Να καταγράψετε τις τρεις υπερρεαλιστικές εικόνες με τις οποίες διαρθρώνεται το συγκεκριμένο ποίημα.

Μονάδες 15

B1. Έχει επισημανθεί ότι τα χρώματα είναι κυρίαρχο στοιχείο της ποιητικής του Μίλτου Σαχτούρη.

α) Να επαληθεύσετε με αναφορές στο ποίημα την παραπάνω επισήμανση.

Μονάδες 10

β) Να σχολιάσετε τον συμβολικό χαρακτήρα των χρωμάτων που κυριαρχούν στο ποίημα.

Μονάδες 10

B2. Να σχολιάσετε τον τίτλο «Ο Έλεγκτής» του ποιήματος του Μίλτου Σαχτούρη ως προς τη γλωσσική του μορφή.

Μονάδες 20

Γ. «έγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και μέ σπασμένα φτερά
νά πετάω.»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παραπάνω στίχων σε δύο παραγράφους (140-160 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ. Το ακόλουθο ποίημα του Γιάννη Ρίτσου με τον τίτλο «Ανταπόδοση» είναι ένα ποίημα για τον ρόλο του ποιητή. Να το συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενό του με το ποίημα «Ο Έλεγκτής» του Μίλτου Σαχτούρη.

Μονάδες 20

Ανταπόδοση

Πάλεψε μέ τίς λέξεις, μέ τό χρόνο, μέ τά πράγματα. Έδωσε
θέση

στήν πεταλούδα, στό χαλίκι, στ' άλογάκι τής Παναγίας,
στους όλονύκτιους στεναγμούς τών άστρων, στή δροσοστάλα
πού πέφτει άπ' τό ροδόφυλλο, στ' άρρωστο άηδόνι, στίς μεγάλες
σημαϊες,

στό γαλάζιο, στό κόκκινο, στό κίτρινο. Πλούτισε τόν κόσμο
μέ μόχθο κι έγκαρτέρηση. Σκαλί σκαλί

άνέβηκε τήν πέτρινη τεράστια σκάλα. Τώρα, εκεί πάνω,
άλλα παράσημα δέν έχει πιά παρά τά βέλη στά γυμνά πλευρά
του.

*Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου, Επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Εκδόσεις
Κέδρος, Αθήνα 2001*

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.**
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνον με μπλε ή μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος

Ἡ Σονάτα τοῦ Σεληνόφωτος

(στ. 205-227)

- 205 Συχνά πετάγομαι στό φαρμακεῖο ἀπέναντι γιά καμμιάν ἀσπιρίνη,
ἄλλοτε πάλι βαριέμαι καί μένω μέ τόν πονοκέφαλό μου
ν' ἀκούω μέσ στούς τοίχους τόν κούφιο θόρυβο πού κάνουν οἱ σωλῆνες
τοῦ νεροῦ,
ἢ ψήνω ἕναν καφέ, καί, πάντα ἀφηρημένη,
ξεχνιέμαι κ' ἔτοιμάζω δυό —ποιός νά τόν πιεῖ τόν ἄλλον;—
- 210 ἄστεῖο ἀλήθεια, τόν ἀφήνω στό περβάζι νά κρυώνει
ἢ κάποτε πίνω καί τόν δεύτερο, κοιτάζοντας ἀπ' τό παράθυρο τόν
πράσινο γλόμπο τοῦ φαρμακεῖου
σάν τό πράσινο φῶς ἑνός ἀθόρυβου τραίνου πού ἔρχεται νά μέ πάρει
μέ τά μαντίλια μου, τά στραβοπατημένα μου παπούτσια, τή μαύρη
τσάντα μου, τά ποιήματά μου,
χωρίς καθόλου βαλίτσες —τί νά τίς κάνεις;
- 215 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου.

Ἄ, φεύγεις; Καληνύχτα. Ὅχι, δέ θᾶρθω. Καληνύχτα.
Ἐγώ θά βγῶ σέ λίγο. Εὐχαριστῶ. Γιατί, ἐπιτέλους, πρέπει
νά βγῶ ἀπ' αὐτό τό τσακισμένο σπίτι.

- 220 Πρέπει νά δῶ λιγάκι πολιτεία, —ὄχι, ὄχι τό φεγγάρι—
τήν πολιτεία μέ τά ροζιασμένα χέρια της, τήν πολιτεία τοῦ
μεροκάματου,
τήν πολιτεία πού ὀρκίζεται στό ψωμί καί στή γροθιά της
τήν πολιτεία πού ὄλους μᾶς ἀντέχει στή ράχη της
μέ τίς μικρότητές μας, τίς κακίες, τίς ἔχτρες μας,
μέ τίς φιλοδοξίες, τήν ἄγνοιά μας καί τά γερατεία μας, —
- 225 ν' ἀκούσω τά μεγάλα βήματα τῆς πολιτείας,
νά μήν ἀκούω πιά τά βήματά σου
μήτε τά βήματα τοῦ Θεοῦ, μήτε καί τά δικά μου βήματα. Καληνύχτα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Βασικό χαρακτηριστικό της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου είναι η χρήση αντικειμένων από την καθημερινή ζωή. Να σχολιάσετε το χαρακτηριστικό αυτό της ποίησής του (**μονάδες 9**) και να δώσετε τρία παραδείγματα από το συγκεκριμένο απόσπασμα (**μονάδες 6**).

Μονάδες 15

- B1.** Ο μονόλογος της ηρωίδας στο ποίημα «Η Σονάτα του Σεληνόφωτος» του Γιάννη Ρίτσου κινείται ανάμεσα στην ικεσία και την εξομολόγηση. Να επαληθεύσετε αυτή την κρίση δίνοντας ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

- B2.** Μερικά από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του θεατρικού μονολόγου είναι: α) η συχνή χρήση του πρωτοπρόσωπου ρήματος, β) η επανάληψη, γ) η εικονοπλασία, δ) η μεταφορά και ε) το ασύνδετο σχήμα. Να γράψετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Γ.

- 205** Συχνά πετάγομαι στό φαρμακείο άπέναντι γιά καμμιάν άσπιρίνη,
άλλοτε πάλι βαριέμαι και μένω μέ τόν πονοκέφαλό μου
ν' άκούω μέσ στούς τοίχους τόν κούφιο θόρυβο πού κάνουν οί
σωλήνες του νερού,

ή ψήνω έναν καφέ, και, πάντα άφηρημένη,
ξεχνιέμαι κ' έτοιμάζω δυό —ποιός νά τόν πιει τόν άλλον;—

- 210** άστειό άλήθεια, τόν άφήνω στό περβάζι νά κρουώνει
ή κάποτε πίνω και τόν δεύτερο, κοιτάζοντας άπ' τό παράθυρο τόν
πράσινο γλόμπο του φαρμακείου

σάν τό πράσινο φως ενός άθόρυβου τραίνου πού έρχεται νά μέ πάρει
μέ τά μαντίλια μου, τά στραβοπατημένα μου παπούτσια, τή μαύρη
τσάντα μου, τά ποιήματά μου,
χωρίς καθόλου βαλίτσες —τί νά τίς κάνεις;

Να σχολιάσετε τους παραπάνω στίχους σε δύο παραγράφους (130 - 150 λέξεις).

Μονάδες 25

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

- Α. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα από τη *Σονάτα του Σεληνόφωτος* του Γιάννη Ρίτσου με το απόσπασμα από το ποίημα «Ορθρος» του ίδιου ποιητή.

Μονάδες 20

ΟΡΘΡΟΣ

Τό πρωί, πρίν ακόμη καλά καλά πλύνουν και ντύσουν τά παιδιά,
έξω απ' τά σπίτια
ακούγονται νά παρελαύνουν στό μεγάλο φῶς, τά μικρά,
πλανόδια επαγγέλματα,
ή χορταρού, ό παγοπώλης, ό καρβουνιάρης,
ό τροχιστής, ό καρεκλάς, ό παπλωματάς παρελαύνουν
μέ τά φτωχά τους σύνεργα, τόν τροχό, τό σφυρί, τό μαχαίρι,
τό φτυάρι, τό πριόνι, τό δοξάρι· —προχωρούν, και μπροστά
τους
βαδίζουνε οί μεγάλες, γυμνασμένες, ψαλμωδικές φωνές τους.
Έτσι ό δρόμος
γίνεται ό φωτισμένος νάρθηκας, μέ τίς φαρδιές, άκτινωτές ραβδώσεις
άπό τούς ίσκιους μιās άόρατης κιονοστοιχίας. Πάνω απ' τίς δυό
σειρές τά σπίτια
όρθώνονται οί όλόλευκοι τροῦλοι τής μέρας. Κι εκείνοι
προχωρούν στό έσωτερικό τοῦ ναοῦ, όπου τελείται ή λειτουργία.
Τά φτωχά σύνεργά τους
άστράφτουν σά χρυσά άφιερώματα. Κι ένῶ
τά σπίτια είναι ακόμη άπό μέσα ὑγρά, κι ένῶ κι έσύ 'σαι
άνέτοιμος ακόμη κι άπρόθυμος, βγαίνεις ώστόσο στό κατώφλι,
μέ τίς σταγόνες τοῦ νεροῦ στά μαλλιά σου, μέ τήν τσατσάρα στό
χέρι σου...

τσατσάρα: λαϊκή λέξη για τη χτένα τσέπης.

(Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου, Επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Εκδόσεις Κέδρος
[Αθήνα, 2000], σσ. 127-128.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.

3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο **στυλό, ανεξίτηλης μελάνης.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10:00 πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 19 ΜΑΪΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργου Ιωάννου

Στοῦ Κεμάλ τό Σπίτι

Δέν ξαναφάνηκε ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναίκα, πού ἐρχόταν στό κατώφλι μας κάθε χρονιά, τήν ἐποχή πού γίνονται τά μοῦρα, ζητώντας μέ εὐγένεια νά τῆς δώσουμε λίγο νερό ἀπ' τό πηγάδι τῆς αὐλῆς. Ἐμοιαζε πολύ κουρασμένη, διατηροῦσε ὅμως πάνω της ἴχνη μιᾶς μεγάλης ἀρχοντικῆς ὁμορφιάς. Καί μόνο ὁ τρόπος πού ἔπιανε τό ποτήρι, ἔφτανε γιά νά σχηματίσει κανεῖς τήν ἐντύπωση πώς ἡ γυναίκα αὐτή στά σίγουρα ἦταν μιᾶ ἀρχόντισσα. Δίνοντάς μας πίσω τό ποτήρι, ποτέ δέν παρέλειπε νά μᾶς πεῖ στά τουρκικά τήν καθιερωμένη εὐχή, πού μπορεῖ νά μὴν καταλαβαίναμε ἀκριβῶς τά λόγια της, πιάναμε ὅμως καλά τό νόημά της: «Ὁ Θεός νά σᾶς ἀνταποδώσει τό μεγάλο καλό». Ποιό μεγάλο καλό; Ἰδέα δέν εἶχαμε.

Καθόταν ἤσυχα γιά ὥρα πολλή στό κατώφλι τῆς αὐλῆς, κι ἀντί νά κοιτάζει κατά τό δρόμο ἢ τουλάχιστο κατά τό πλαῖνό σπίτι τοῦ Κεμάλ¹, αὐτή στραμμένη ἔριχνε κλεφτές ματιές πρὸς τό δικό μας σπίτι, παραμιλώντας σιγανά. Πότε πότε ἔκλεινε τά μάτια καί τό πρόσωπό της γινόταν μακρινό, καθώς συλλάβιζε ὀνόματα παράξενα. Ἐμεῖς, πάντως, δέν παραλείπαμε νά τῆς δίνουμε μοῦρα ἀπ' τήν ντουτιά², ὅπως ἄλλωστε δίναμε σ' ὅλη τή γειτονιά καί σ' ὅποιον περαστικό

1. τό πλαῖνό σπίτι τοῦ Κεμάλ· πρόκειται γιά το σπίτι του Κεμάλ Ατατούρκ στη Θεσσαλονίκη, όπου σήμερα στεγάζεται το τουρκικό προξενείο.
2. ντουτιά· η συκομουριά

μᾶς ζητοῦσε. Ἡ ξένη τὰ ἔτρωγε σιγανά, ἀλλά μέ ζωηρή εὐχαρίστηση. Δέ μᾶς φαινόταν παράξενο πού τῆς ἄρεζαν τὰ μοῦρα μας τόσο πολύ. Τό δέντρο μας δέν ἦταν ἀπό τίς συνηθισμένες μουριές, ἀπ' αὐτές πού κάνουν ἐκεῖνα τὰ ἄνοστα νερουλιάρικα μοῦρα. Τό δικό μας ἔκαμνε κάτι μέγала, ξινά σά βύσσина, καί πολύ κόκκινα στό χρώμα. Ἦταν δέντρο παλιό καί τεράστιο, τὰ κλαδιά του ξεπερνοῦσαν τό δίπατο σπίτι μας. Μοναχά ἓνα κακό εἶχε· τὰ φύλλα του ἦταν σκληρά καί οἱ μεταξοσκώληκές μου δέν μπορούσαν νά τὰ φᾶνε. Ἦταν, πάντως, δέντρο φημισμένο σ' ὄλο τό Ἰσλαχανέ³ κι ἀκόμα πιό πέρα.

Τήν πρώτη φορά πού εἶχε καθίσει ἡ ἄγνωστη γυναίκα στό κατώφλι μας, δέ σκεφτήκαμε νά τῆς προσφέρουμε μοῦρα, ὅμως σέ λίγο μᾶς ζήτησε ἡ ἴδια λέγοντας πώς ἤθελε νά φυτέψει τό σπόρο τους στόν μπαχτσέ⁴ της. Ἐφαγε μερικά καί τὰ ὑπόλοιπα τὰ ἔβαλε σ' ἓνα χαρτί καί ἔφυγε καταχαρούμενη.

Τή δεύτερη φορά θά ἦταν κατά τό τριάντα ὀχτώ, δύο χρόνια, πάντως, μετά τήν πρώτη, δέν ἔβαλε μοῦρα στό χαρτί. Κάθισε καί τὰ ἔφαγε ἓνα ἓνα στό κατώφλι. Φαίνεται πώς ὁ σπόρος ἀπ' τὰ προηγούμενα εἶχε ἀποδώσει, ἀλλά γιά νά δώσει καί μοῦρα ἔπρεπε, βέβαια, νά περάσουν χρόνια. Τό δέντρο αὐτό, ὅπως ὅλα τὰ δέντρα πού μεγαλώνουν σιγά, ζεῖ πολλά χρόνια καί ἀργεῖ νά καρπίσει.

Ἡ γυναίκα ξαναφάνηκε καί τόν ἐπόμενο χρόνο, λίγο πρίν ἀπ' τόν πόλεμο. Ὅμως τή φορά αὐτή τῆς προσφέραμε νερό ἀπ' τή βρύση. Ἀρνήθηκε νά πιεῖ τό νερό. Μόλις τό ἔφερε στό στόμα, μᾶς κοίταξε στά μάτια καί μᾶς ἔδωσε πίσω τό γεμάτο ποτήρι. Ἐπειδή τήν εἶδαμε πολύ ταραγμένη, θελήσαμε νά τῆς ἐξηγήσουμε. Ὁ σιχαμένος σπιτονοικοκύρης μας εἶχε διοχετεύσει τό βόθρο τοῦ σπιτιοῦ στό βαθύ πηγάδι. «Τώρα πού σᾶς ἔφερα τό νερό στίς κουζίνες σας, δέ σᾶς χρειάζεται τό πηγάδι», μᾶς εἶχε πεῖ. Ἡ γυναίκα βούρκωσε, δέ μᾶς ἔδωσε ὅμως καμιά ἐξήγηση γιά τήν τόση λύπη της. Γιά

3. Ἰσλαχανέ· περιοχή της Θεσσαλονίκης (τουρκ. σωφρονιστήριο)

4. μπαχτσέ· περιβολάκι

νά τήν παρηγορήσουμε τῆς δώσαμε περισσότερα μοῦρα κι ἡ γιαγιά μου τῆς εἶπε κάτι πού τήν ἔκανε νά τιναχτεῖ: «Θά σοῦ τά ἔβαζα σ' ἓνα κουτί, ἀλλά δέ βαστᾶνε γιά μακριά». Καί πράγματι εἶχαμε ἀρχίσει κάτι νά ὑποπτευόμαστε. Τήν ἄλλη φορά εἶδαμε, πώς μόλις ἔφυγε ἀπό μᾶς, πῆγε δίπλα στοῦ Κεμάλ τό σπίτι, ὅπου τήν περίμενε μιά ὀμάδα ἀπό τούρκους προσκυνητές, πού κοντοστέκονταν στό πεζοδρόμιο. Ἐμεῖς ὡς τότε θαρρούσαμε πώς εἶναι καμιά τουρκομερίτισσα δικιά μας, ἀπ' τίς πάμπολλες ἐκεῖνες, πού δέν ἤξεραν λέξη ἑλληνικά, μιά καί ἡ ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν εἶχε γίνει με βάση τή θρησκεία καί ὄχι τή γλώσσα. Ἡ ἀποκάλυψη αὐτή στήν ἀρχή μᾶς τάραξε. Δέ μᾶς ἔφτανε πού εἶχαμε δίπλα μας τοῦ Κεμάλ τό σπίτι, σά μιά διαρκῆ ὑπενθύμιση τῆς καταστροφῆς, θά εἶχαμε τώρα καί τούς τούρκους νά μπερδουκλώνονται πάλι στά πόδια μας; Καί τί ἀκριβῶς ἤθελε ἀπό μᾶς αὐτή ἡ γυναίκα; Πάνω σ' αὐτό δέν ἀπαντήσαμε, κοιταχτήκαμε ὅμως βαθιά ὑποψιασμένοι. Καί τά ἐπόμενα λόγια μας ἔδειχναν πώς ἡ καρδιά μας ζεστάθηκε κάπως ἀπό συμπάθεια κι ἐλπίδα. Εἶχαμε κι ἐμεῖς ἀφήσει σπίτια κι ἀμπελοχώραφα ἐκεῖ κάτω.

Ἡ τουρκάλα ξαναφάνηκε λίγο μετά τόν πόλεμο. Ἐμεῖς καθόμασταν πιά σέ ἄλλο σπίτι, λίγο παραπάνω, ὅμως τήν εἶδαμε μιά μέρα νά κάθεται κατατσακισμένη στό κατώφλι τοῦ παλιοῦ σπιτιοῦ μας. Ὁ πρῶτος πού τήν εἶδε, ἤρθε μέσα καί φώναξε: «ἡ τουρκάλα!» Βγήκαμε στά παράθυρα καί τήν κοιτάζαμε μέ συγκίνηση. Παραλίγο νά τήν καλέσουμε ἀπάνω στό σπίτι —τόσο μᾶς εἶχε μαλακώσει τήν καρδιά ἡ ἐπίμονη νοσταλγία της. Ὅμως αὐτή κοίταξε ἀκίνητη τήν κατάγυμνη αὐλή καί τό ἔρημο σπίτι. Μιά ἰταλιάνικη μπόμπα⁶ εἶχε σαρώσει τήν ντουτιά κι εἶχε ρημάξει τό καλοκαμωμένο ξυλόδετο σπίτι, χωρίς νά καταφέρει νά τό γκρεμίσει.

Δέν τήν ξανάδαμε ἀπό τότε. Ἦρθε – δέν ἤρθε, ἄγνωστο. Ἄλλωστε καί νά ἴσχυε δέ θά ἴσχυε πιά τό κατώφλι μέ τό ἀφράτο μάρμαρο γιά νά ξαποστάσει. Τό σπίτι εἶχε ἀπό

6. Μιά ἰταλιάνικη μπόμπα· αναφέρεται στον ελληνο-ιταλικό πόλεμο (1940-1941)

καιρό παραδοθεί σε μία συμμορία εργολάβων και στή θέση του ύψώθηκε μία πολυκατοικία απ' τής πιό φρικαλέες. Τώρα έτοιμάζονται νά τήν γκρεμίσουν οί γελοίοι. Ποιός ξέρει τί μεγαλεπήβολο σχέδιο συνέλαβε πάλι τό πονηρό μυαλό τους.

Άν γίνει αύτό, θά παραφυλάγω νύχτα μέρα, ιδίως όταν τό σκάψιμο θά έχει φτάσει στά θεμέλια, κι ίσως μπορέσω νά έμποδίσω ή τουλάχιστο νά καθυστερήσω τό χτίσιμο του νέου έξαμβλώματος⁷. Τήν προηγούμενη φορά είχε βρεθεί εκεί στά βάθη ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό, πού άρχιζε απ' τό οικόπεδο του δικου μας σπιτιου και συνεχιζόταν προς τό σπίτι του Κεμάλ. Τό ψηφιδωτό αύτό οί δασκαλεμένοι εργάτες τό σκεπάσανε γρήγορα γρήγορα για νά μήν τούς σταματήσουν οί άρμόδιοι. Πάντως, τής ώρες πού τό έβλεπε τό φως του ήλιου, γίνονταν διάφορα σχόλια απ' τήν έκθαμβη γειτονιά. Όλοι μιλούσανε για τήν όμορφιά και τήν παλιά δόξα, μά ανάμεσα στά δυνατά λόγια και τής φωνές, άκουσα μία γριά νά σιγολέει: «Στό σπίτι αύτό καθόταν ένας μπέης, πού είχε μία κόρη σαν τά κρύα τά νερά. Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, φιλούσε τό κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δέν ματαεΐδα».

7. έξαμβλωμα· έκτρομα, κάθε τι το τερατώδες ή κακότεχνο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Γ. Ιωάννου αντλεί τα θέματά του κυρίως από **τα παιδικά του χρόνια, τον κόσμο της προσφυγιάς, τον πόλεμο, τη Θεσσαλονίκη, τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων**. Για καθεμιά από τις παραπάνω περιπτώσεις να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο.

Μονάδες 15

B1.α) Ο Αναστάσης Βιστωνίτης παρατηρεί ότι στα πεζογραφήματα του Γ. Ιωάννου «**ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση**». Να αναφέρετε δύο στοιχεία που μπορούν να στηρίξουν την άποψη αυτή, καθώς και ένα παράδειγμα μέσα από το κείμενο, για καθένα από αυτά. (Μονάδες 8)

β) Να επισημάνετε στο κείμενο τα τρία βασικά **χρονικά επίπεδα** πάνω στα οποία οργανώνεται η αφήγηση και να τα σχολιάσετε συνοπτικά με αναφορές στο κείμενο. (Μονάδες 12)

Μονάδες 20

B2.α) Να ερμηνεύσετε το νόημα των μεταφορών: **κλεφτές ματιές** (§ 2^η), **κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι** (§ 6^η), **είχε μαλακώσει την καρδιά** (§ 6^η), **κατάγυμνη αυλή** (§ 6^η), **αφράτο μάρμαρο** (§ 7^η). (Μονάδες 10)

β) Στην 7^η παράγραφο: «**Δεν την ξανάδαμε από τότε ... μυαλό τους**», να εντοπίσετε την ειρωνεία του αφηγητή και να σχολιάσετε σύντομα τη σκοπιμότητά της. (Μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1.α) Σε κάθε επίσκεψή της στο σπίτι η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι της αυλής. Να εξηγήσετε σε μία παράγραφο τους λόγους της παραμονής της στο συγκεκριμένο χώρο. (Μονάδες 12)

β) «**ἀνάμεσα στά δυνατά λόγια καί τίς φωνές, ἄκουσα μιά γριά νά σιγολέει: “Στό σπίτι αὐτό καθόταν ἕνας μπέης, πού εἶχε μιά κόρη σάν τά κρύα τά νερά. Κυλιόταν κάτω, ὅταν φεύγανε, φιλοῦσε τό κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δέν ματαεῖδα”**»): Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το περιεχόμενο του ανωτέρω αποσπάσματος. (Μονάδες 13)

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το πεζογράφημα του Γ. Ιωάννου «Στοῦ Κεμάλ τό Σπίτι» με το απόσπασμα που ακολουθεί από την «Ἀπογραφή ζημιῶν» του ίδιου συγγραφέα.

Μονάδες 20

Δίπλα στό «Ἀκρόπολις» καί μέχρι τήν ὁδό Πλάτωνος ἦταν στή σειρά σπίτια μικρά καί παμπάλαια, ὅπου μέχρι καί τήν Κατοχή κατοικούσανε οἰκογένειες Ἑβραίων. Αὐτά, μέ τό ξενοδοχεῖο μαζί, σχημάτιζαν τή βορινή πλευρά τῆς πλατείας, πού σήμερα ὀνομάζεται «Μακεδονομάχων». Τά Σάββατα

γριές Έβραίους, μέ τίς πατροπαράδοτες άτλαζένιες¹ φορεσιές τής Καστίλλιας, στεκόντουσαν στίς έξώπορτες μέ σταυρωμένα τά χέρια, γιά νάπεράσει ήσυχα καί άναμάρτητα ή άγια αργία². Τά σπίτια αύτά, άν δέν είχαν προλάβει νά τά κατεδαφίσουν οί έργολάβοι, θά τά κατεδάφιζαν τώρα όπωσδήποτε οί στρατιωτικές μπουλντόζες, σέ συνεργασία, βέβαια, μέ τούς πολιτικούς μηχανικούς καί τούς άλλους σπουδαίους, πού δέν ξέρω τί νά πώ, αλλά σάν πολύ εύκολα, προκειμένου γιά παλαιά σπίτια, σημειώνουν τήν ένδειξη «κατεδαφιστέον». Θαρρείς καί τό θεωρούν όλοι τους εύκαιρία νά έξωραίσουν τήν πόλη κατά τά γούστα τους καί τά πρότυπά τους, άπαλλάσσοντάς την άπό τίς ένοχλητικές αύτές παλιατσαρίες³, πού πλαισιώνουν, καί πολύ ταιριαχτά μάλιστα, τά βυζαντινά μνημεία καί τούς χώρους τής παλαιάς ζωής. Έτσι σαρώθηκε σιγά σιγά, άπό χρόνια, όλη ή παλιά γειτονιά ή γύρω άπό τή Ροτόντα, δηλαδή ή παλιά έλληνική συνοικία τής Καμάρας, αύτή πού έδινε τόν τόνο καί τά έπιχειρήματα, καί άφέθηκε ό τόπος έλεύθερος γιά νά φωτογραφίζουν οί τουρίστες μέ άνεση τή Ροτόντα.

(Γιώργου Ιωάννου, «Απογραφή ζημιών», από τη συλλογή *Το δικό μας αίμα, 1980*)

1. ατλαζένιες: γυαλιστερές

2. άγια αργία: εννοεί την ημέρα του Σαββάτου, ημέρα αργίας για τους Έβραίους

3. παλιατσαρίες: σύνολα παλαιών, φθαρμένων ή και άχρηστων αντικειμένων

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.**
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.**
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνον με μπλε ή μόνον με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κικής Δημουλά

Σημείο Αναγνωρίσεως

ἄγαλμα γυναίκας με δεμένα χέρια

Όλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,
ἐγὼ σέ προσφωνῶ γυναίκα κατευθείαν.

Στολίζεις κάποιο πάρκο.

Ἀπό μακριά ἐξαπατᾶς.

5 Θαρρεῖ κανεῖς πὼς ἔχεις ἐλαφρά ἀνακαθήσει
νά θυμηθεῖς ἓνα ὠραῖο ὄνειρο πού εἶδες,
πὼς παίρνεις φόρα νά τό ζήσεις.

Ἀπό κοντά ξεκαθαρίζει τό ὄνειρο:

δεμένα εἶναι πισθάγκωνα τά χέρια σου

10 μ' ἓνα σκοινί μαρμάρινο
κι ἡ στάση σου εἶναι ἡ θέλησή σου
κάτι νά σέ βοηθήσει νά ξεφύγεις
τήν ἀγωνία τοῦ αἰχμάλωτου.

Ἔτσι σέ παραγγείλανε στό γλύπτη:

15 αἰχμάλωτη.

Δέν μπορεῖς

οὔτε μιά βροχή νά ζυγίσεις στό χέρι σου,

οὔτε μιά ἐλαφριά μαργαρίτα.

Δεμένα εἶναι τά χέρια σου.

20 Καί δέν εἶν' τό μάρμαρο μόνο ὁ Ἄργος*.

* Ἄργος· ο πανόπτης Ἄργος, το μυθικό τέρας με τα εκατό μάτια, στον οποίο η Ἥρα εἶχε αναθέσει να κρατάει αἰχμάλωτη (δεμένη σε ἓνα δέντρο) τη μυθική Ἰώ. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ἰώ εἶναι το μυθικό σύμβολο της κατατρεγμένης γυναίκας.

Ἄν κάτι πήγαινε ν' αλλάξει
στήν πορεία τῶν μαρμάρων,
ἄν ἄρχιζαν τ' ἀγάλματα ἀγῶνες
για ἐλευθερίες καί ἰσότητες,
25 ὅπως οἱ δοῦλοι,
οἱ νεκροί
καί το αἴσθημά μας,
ἐσύ θά πορευόσουνα
μές στήν κοσμογονία τῶν μαρμάρων
30 μέ δεμένα πάλι τά χέρια, αἰχμάλωτη.

Ὅλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,
ἐγώ σέ λέω γυναίκα ἀμέσως.
Ὅχι γιατί γυναίκα σέ παρέδωσε
στό μάρμαρο ὁ γλύπτης
35 κι ὑπόσχονται οἱ γοφοί σου
εὐγονία ἀγαλμάτων,
καλή σοδειά ἀκινησίας.
Γιά τα δεμένα χέρια σου, πού ἔχεις
ὅσους πολλούς αἰῶνες σέ γνωρίζω,
40 σέ λέω γυναίκα.

Σέ λέω γυναίκα
γιατ' εἶς' αἰχμάλωτη.

(*Τό λίγο τοῦ κόσμου*, 1971)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Η Κική Δημουλά συχνά στην ποίησή της αφορμάται από στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου. Στο συγκεκριμένο ποίημα:
- α) ποιο εξωτερικό ερέθισμα δίνει την ποιητική αφορμή; (μονάδες 7)
 - β) πώς συνδέεται το εξωτερικό ερέθισμα με τον τίτλο του ποιήματος; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

B1. Στους στίχους 1-19 του ποιήματος, να επισημάνετε δύο παραδείγματα ιδιαίτερης γλωσσικής τόλμης της Δημουλά και να εξηγήσετε το νόημα του καθενός με ένα σύντομο σχόλιό σας.

Μονάδες 20

B2.α) Γιατί η ποιήτρια απευθύνεται στο άγαλμα σε δεύτερο ενικό πρόσωπο; (μονάδες 10)

β) Ποιο είναι το συμβολικό περιεχόμενο που έχει ο «Άργος» στο ποίημα; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Στους στίχους 41-42 του ποιήματος υπάρχει η ιδεολογική κατακλείδα «Σέ λέω γυναίκα / γιατί' εἶσ' αἰχμάλωτη». Πώς συνδέεται η αιτιολόγηση του συγκεκριμένου χαρακτηρισμού με το περιεχόμενο των στίχων 21-40; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε δύο παραγράφους (περίπου 180 λέξεις συνολικά).

Μονάδες 25

Δ1. Στο «Σημείο Αναγνωρίσεως», η Κική Δημουλά εμμέσως καταγγέλλει τη μακραίωνη υποταγή της γυναίκας. Ποια θέση παίρνει απέναντι σε αυτό το ζήτημα ο Τόλης Νικηφόρου στο ποίημά του «γυναίκα», που σας δίνεται πιο κάτω, και πώς ο ίδιος αντιλαμβάνεται τη σχέση του με τη γυναίκα; Για την απάντησή σας να αξιοποιήσετε στοιχεία από το συγκεκριμένο ποίημα.

γυναίκα

κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές

.....
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

(Από τη συλλογή του Τόλη Νικηφόρου *Το μαγικό χαλί*, 1980)

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνον με μπλε ή μόνον με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 09.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ὁ Κρητικός

1 [18.]

.....
.....

Ἐκοίτα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·
«Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο
Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

- 5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹
Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὄ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,
Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντροφούς πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,
Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.

- 5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,
Καί σχίζω δρόμο καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:
«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλάδα ἀγιάζει;
Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὄ,τι σᾶς μοιάζει.
Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·
10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.
– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶι· τῆς τρέμαν τά λουλούδια
Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·
Ἔψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά ἢ φωνή της,

¹ ἀντήχαν = ἀντηχοῦσαν.

² ἀχνός = ἀμυδρή φιογούρα, ἔτοιμη νά σβήσει.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά ἔμπει στό κορμί της·
Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός³ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....

Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴

Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵

Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ'ἄστρα·

5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση

Κάθε ὀμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.

Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας

Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,

Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,

10 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι·

Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,

Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.

Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,

Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

³ τώρα ὀμπρός = μόλις, πριν από λίγο.

⁴ σκίρτησε = «σκιρτούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός =κοχλασμός, βράσιμο.

⁵ πάστρα =καθαρότητα, διαύγεια.

⁶ ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- α) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)
- β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)
- Μονάδες 20**

B2. Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) «**Άστροπελέκι μου καλό, για ξαναφέξε πάλι!**»

Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο

Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

(σε μία παράγραφο 80 - 100 λέξεων) (μονάδες 15)

β) **Έψαλλε την Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,**

Κι έδειχνεν άνυπομονιά για νά 'μπει στό κορμί

της· (σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων)

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εὐδοκιά!¹ – Σὰν ἔπαψαν στὸ οὐράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμού μας ἡ χαραῖς² – ὦιμέ! – τὰ μύρια κάλλη,

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Ποῦ³ μ' ἕνα βλέμμα ἐξάνοιξα⁴ τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμά καὶ κρύα μοῦ φάνηκαν, θυμούμενος ἐσένα.
Ἐπῆρα δρόμο μακρυνό. Σὰν πότε θὰ σὲ φέρῃ
Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ Θάνατος ρωτοῦσα κάθε ἀστέρι,
Καὶ ὀμπρὸς ἀπέρνα⁵ κ' ἔκανα σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση
Τὸ ἀγαπητό σου τ' ὄνομα γλυκὰ νὰ ἠχολογήσῃ.
Σὲ πλάγι οὐράνιο, ποῦ ψυχὴ δὲν ἦτανε κἀμμία,
Θλιμμένος χάμου ἐκάθισα. Στὴ μοναξιά τὴ θεία
Τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε ὀμπροστά, σὰν τόσα χελιδόνια.
Στὰ μέρη, ποῦ⁶χαν μᾶς ἰδῆ⁶ τόσαις φοραῖς ἀντάμα,
Ὁ νοῦς μου ξαναγύριζε – κ' ἰδὲς θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ὅ,τι θεωροῦσε ὁ λογισμὸς ἔπαιρνε σῶμα ὀμπρὸς μου,
Ὅποῦ⁷ δὲν εἶναι πρόσκαιρο, σὰν τ' ἄλλα ἐδῶ τοῦ κόσμου.

.....
ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράξῃ·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁸, οἱ Κρητικοὶ μας ὄλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικῆσῃς ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά⁹ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψῃ πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ τῆς.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ὁ Ὀρκὸς τοῦ Μαρκορά*, Εκδόσεις Κανάκη, σσ.
140-141.

1. Εὐδοκία: τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπημένης τοῦ Μάνθου
2. ἡ χαραίς: οἱ χαρές
3. ποῦ: ποῦ
4. ἐξάνοιξα: εἶδα, διέκρινα
5. ἀπέρνα: περνούσα
6. ποῦ⁶χαν μᾶς ἰδῆ: ποῦ μας εἶχαν δεῖ
7. Ὅποῦ: ποῦ
8. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου
9. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργης Παυλόπουλος

Τά Άντικλείδια

Ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα καί προσπερνοῦνε. Ὅμως μερικοί
κάτι βλέπουν, τό μάτι τους ἀρπάζει κάτι
καί μαγεμένοι πηγαίνουνε νά μποῦν.
Ἡ πόρτα τότε κλείνει. Χτυπᾶνε μά κανεῖς
δέν τούς ἀνοίγει. Ψάχνουνε γιά τό κλειδί.
Κανεῖς δέν ξέρει ποιός τό ἔχει. Ἀκόμη
καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια. Προσπαθοῦν.
Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἄνοιξε ποτέ
γιά ὅσους μπόρεσαν νά ἰδοῦν στό βάθος.
Ἴσως τά ποιήματα πού γράφτηκαν
ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ κόσμος
εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀρμαθιά ἀντικλείδια
γιά ν' ἀνοίξουμε τήν πόρτα τῆς Ποίησης.
Μά ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.

(*Τά Άντικλείδια*, 1988)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Κύρια γνωρίσματα της ποίησης του Γιώργη Παυλόπουλου είναι η χρήση καθημερινού λεξιλογίου,

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ο παρατακτικός λόγος και η συμβολιστική γραφή. Για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με την Τασούλα Καραγεωργίου: «Το ποίημα του Παυλόπουλου τελειώνει όπως άρχισε. Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοικτή· η πρόσκληση ανανεώνεται· η περιπέτεια δεν έχει τέλος». Σε ποιο σχήμα λόγου αναφέρεται η Τ. Καραγεωργίου; (μονάδες 5)
Να σχολιάσετε τη συγκεκριμένη επιλογή του σχήματος αυτού από τον ποιητή. (μονάδες 15)

Μονάδες 20

- B2.α)** Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής χρησιμοποιεί στα «**Άντικλείδια**» το α΄ και γ΄ πληθυντικό πρόσωπο για την εξιστόρηση και ερμηνεία του ποιητικού του μύθου; (μονάδες 10)
- β)** Να περιγράψετε δύο εικόνες με τις οποίες ο ποιητής δημιουργεί μια ατμόσφαιρα μυστηριακή. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

**α) Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα και προσπερνοῦνε.**

(σε μία παράγραφο περίπου 60-80 λέξεων)
(μονάδες 10)

**β) Ἀκόμη
καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια.**

(σε μία παράγραφο περίπου 80-100 λέξεων)
(μονάδες 15)

Μονάδες 25

- Δ1.** Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το ποίημα του Γ. Παυλόπουλου «**Τά Άντικλείδια**» με το ποίημα του Γ. Στογιαννίδη «**Ἡ ποίηση**».

Μονάδες 20

Ἡ ποίηση

Ἡ ποίηση εἶναι σκληρὴ
δὲν τὴν κερδίζεις μὲ ψέματα,
δὲν τὴν ἀλλάζεις ξεκοιλιάζοντας τράπουλες
ἢ θυμιατίζοντας τὸν ἔξω ἀποδῶ.

Φωτιὰ
ποὺ βαστάει ἀπ' τὴν κόλαση
καὶ ποὺ μελτέμια Αὐγουστιάτικα
λουτρὰ ἰαματικὰ
ποὺ οἱ δυστυχισμένοι ὄνειρεύονται.

Ἡ ποίηση σοῦ ἀφαιρεῖ τὴν πραγματικότητα
ἀφήνοντάς σε στὶς προσβάσεις τοῦ ὕπνου
νὰ μηρυκάζεις λέξεις.
Κάποτε ἄγγελος Κυρίου ἔρχεται
νὰ σοῦ ἀλλάξει τὸ μουσκεμένο προσκέφαλο.

Ἡ ποίηση εἶναι ἡ πιὸ σκληρὴ μοναξιά.

(Από τη συλλογή του Γιώργου Στογιαννίδη, *Στὶς προσβάσεις τοῦ ὕπνου*, 1976)

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΜΑΪΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντῖνος Καβάφης

Μελαγχολία τοῦ Ἰάσωνος Κλεάνδρου
ποιητοῦ ἐν Κομμαγενῇ· 595 μ.Χ.

Τό γήρασμα τοῦ σώματος καί τῆς μορφῆς μου
εἶναι πληγή ἀπό φρικτό μαχαῖρι.
Δέν ἔχω ἐγκαρτέρησι καμιά.
Εἰς σέ προστρέχω Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
πού κάπως ξέρεις ἀπό φάρμακα·
νάρκης τοῦ ἄλγους δοκιμές, ἐν Φαντασίᾳ καί Λόγῳ.

Εἶναι πληγή ἀπό φρικτό μαχαῖρι. —
Τά φάρμακά σου φέρε Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
πού κάμνουνε — για λίγο — νά μή νοιώθεται ἡ πληγή.
(1921)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Τρία ἀπό τα βασικά γνωρίσματα τῆς ποίησης τοῦ Κ. Καβάφη εἶναι ἡ πεζολογία, ἡ ἰδιότυπη γλώσσα καί ἡ χρήση συμβόλων. Για το κάθε ένα ἀπό τα παραπάνω γνωρίσματα να γράψετε ένα ἀντίστοιχο παράδειγμα ἀπό το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Στο ποίημα, σύμφωνα με τον Στέφανο Διαλησμά, «έχουμε ένα δυσανάλογα μεγάλο τίτλο (με προσεκτικά τοποθετημένη στίξη, ὥστε να προβάλλει τα μέρη ἀπό

τα οποία αραρτίζεται) που υποστηρίζει και συμπληρώνει ποικιλοτρόπως το ποίημα».

Να τεκμηριώσετε την παραπάνω άποψη αιτιολογώντας τη συγκεκριμένη επιλογή του τίτλου από τον ποιητή.

Μονάδες 20

- B2.** Να επισημάνετε στο ποίημα τέσσερα διαφορετικά εκφραστικά μέσα (μονάδες 8) και να ερμηνεύσετε τη λειτουργία τους (μονάδες 12).

Μονάδες 20

- Γ1.** Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

**Εἰς σέ προστρέχω Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
πού κάπως ξέρεις ἀπό φάρμακα·
νάρκης τοῦ ἄλγους δοκιμές, ἐν Φαντασίᾳ καί Λόγῳ.**

Μονάδες 25

- Δ1.** Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το ποίημα του Κ. Καβάφη *Μελαγχολία τοῦ Ἰάσωνος Κλεάνδρου ποιητοῦ ἐν Κομμαγηνῇ 595 μ.Χ.* με το παρακάτω ποίημα του Τ. Λειβαδίτη *Αυτοβιογραφία*, εντοπίζοντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο ποιημάτων.

Μονάδες 20

Τάσος Λειβαδίτης

Αυτοβιογραφία

Ἄνθρωποι πού δὲ γνώρισα ποτὲ μοῦ δώσαν τὸ αἶμα μου καὶ
τ' ὄνομά μου,
στὴν ἡλικία μου χιονίζει, χιονίζει ἀδιάκοπα

μιὰ κίνηση πάντα σὰ ν᾿άθελα νὰ προφυλαχτῶ ἀπὸνα
χτύπημα

δίψασα γιὰ ὅλη τὴ ζωή, κι ὅμως τὴν ἄφησα

γιὰ ν' ἄρπαχτῶ ἀπ' τὰ πελώρια ἀγκάθια τῆς αἰωνότητας,

ἢ σάρκα μου ἕνας ἐπίδεσμος γύρω ἀπ' τὸ αὐριανό μου
τίποτα

κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσει στὸν πόνο μου

ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἴδιο μου τὸν πόνο — εἶμαι ἐδῶ, ἀνάμεσά σας,

κι ὀλομόναχος,

κ' ἡ ποίηση σὰ μιὰ μεγάλη ἀλήθεια, ποὺ τὴν ἀνακαλύπτεις

ἕστερ' ἀπὸ χρόνια,

ὅταν δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ χρησιμέψει πιά σὲ τίποτα.

Ἐπάγγελμά μου: τὸ ἀκατόρθωτο.

Τάσος Λειβαδίτης, *Ποίηση*, τ. 1, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος,
2003, σ. 429.

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π. μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

5 [22.]

.....
Ἄλλά τό πλέξιμ' ἄργουνε¹ καί μοῦ τ' ἀποκοιμοῦσε²
Ἦχος, γλυκύτατος ἦχος, ὅπου μέ προβοδοῦσε³.
25 Δέν εἶναι κορασιᾶς φωνή στά δάση πού φουντώνουν,
Καί βγαίνει τ' ἄστρο τοῦ βραδιοῦ καί τα νερά θολώνουν,
Καί τόν κρυφό της ἔρωτα τῆς βρύσης τραγουδάει,
Τοῦ δέντρου καί τοῦ λουλουδιοῦ πού ἀνοίγει καί λυγáει·
Δέν εἶν' ἀηδόνη κρητικό, πού σέρνει τή λαλιά του
30 Σέ ψηλούς βράχους κι ἄγριους ὄπ' ἔχει τή φωλιά του,
Κι ἀντιβουίξει ὀλονυχτίς ἀπό πολλή γλυκάδα
Ἡ θάλασσα πολύ μακριά, πολύ μακριά ἢ πεδιάδα,
Ὅστε πού πρόβαλε ἡ αὐγή και ἔλιωσαν τ' ἀστέρια,
Κι ἀκούει κι αὐτή καί πέφτουν της τά ρόδα ἀπό τά χέρια·
35 Δέν εἶν' φιαμπόλι⁴ τό γλυκό, ὅπου τ' ἀγρίκα μονός
Στόν Ψηλορείτη ὅπου συχνά μ' ἐτράβουνεν ὁ πόνος
Κι ἔβλεπα τ' ἄστρο τ' οὐρανοῦ μεσουρανίς νά λάμπει
Καί τοῦ γελοῦσαν τά βουνά, τά πέλαγα κι οἱ κάμποι·
Κι ἐτάραξε τά σπλάχνα μου ἐλευθεριᾶς ἐλπίδα
40 Κι ἐφώναζα: «ὦ θεϊκιά κι ὄλη αἵματα Πατρίδα!»
Κι ἄπλωνα κλαίοντας κατ' αὐτή τά χέρια μέ καμάρι·
Καλή 'ν' ἡ μαύρη πέτρα της καί τό ξερό χορτάρι.
Λαλούμενο⁵, πουλί, φωνή, δέν εἶναι νά ταιριάζει,
Ἴσως δέ σώζεται στή γῆ ἦχος πού νά τοῦ μοιάζει·

1. ἀργουνε· αργοποροῦσε, καθυστεροῦσε, βράδυνε

2. μου τ' ἀποκοιμοῦσε· μου το καθυστεροῦσε, το καθιστούσε ράθυμο, νωθρό, αργό

3. με προβοδοῦσε· με προέπεμπε, με συνόδευε

4. φιαμπόλι· αυτοσχέδιο πνευστό ὄργανο των ποιμένων (σουραύλι)

5. λαλούμενο· μουσικό ὄργανο

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- 45 Δέν εἶναι λόγια· ἦχος λεπτός.....
Δέν ἠθελε⁶ τόν ξαναπεῖ ὁ ἀντίλαλος κοντά του.
Ἄν εἶν' δέν ἦξερα κοντά, ἄν ἔρχονται ἀπό πέρα·
Σάν τοῦ Μαῖου⁷ τές εὐωδιές γιομίζαν τόν ἄερα,
Γλυκύτατοι, ἀνεκδιήγητοι.....
- 50 Μόλις εἶν' ἔτσι δυνατός ὁ Ἔρωτας καί ὁ Χάρος.
Μ' ἄδραχνεν ὅλη τήν ψυχή, καί νά 'μπει δέν ἠμπόρει
Ὁ οὐρανός, κι ἡ θάλασσα, κι ἡ ἀκρογιαλιά, κι ἡ κόρη·
Μέ ἄδραχνε, καί μ' ἔκανε συχνά ν' ἀναζητήσω
Τή σάρκα μου νά χωριστῶ γιά νά τόν ἀκλουθήσω.
- 55 Ἔπαψε τέλος κι ἄδειασεν ἡ φύσις κι ἡ ψυχή μου,
Πού ἐστέναξε κι ἐγιόμισεν εὐθύς ὄχ τήν καλή μου·
Καί τέλος φθάνω στό γιαλό τήν ἀρραβωνιασμένη,
Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.

6. δεν ἠθελε· δεν ἐπρόκειτο, δε θα τολμούσε να

7. ἀνεκδιήγητοι [ενν. ἦχοι]· ἀνεκλάλητοι, ἀρρητοι, ἐξωανθρώπιοι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Τρία χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού, από τον οποίο επηρεάστηκε ο Σολωμός, είναι το μεταφυσικό στοιχείο, η αγάπη για την πατρίδα και η εξιδανίκευση του έρωτα. Για κάθε ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο.
- Μονάδες 15**
- B1.** Σύμφωνα με τον Π. Μάκριτζ: «Αυτό που κάνει εντύπωση (στον Σολωμό) είναι η επιμονή του να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη με μία εικόνα από τους στίχους 23-28 και άλλη μία από τους στίχους 35-43, παρουσιάζοντας το περιεχόμενό της καθεμιάς (μονάδες 10) και σχολιάζοντας τη λειτουργία της στο κείμενο (μονάδες 10).
- Μονάδες 20**
- B2.** Στους στίχους 29-34 «**Δέν εἶν' ἀηδόνι ... ἀπό τά χέρια**» να αναζητήσετε τέσσερα διαφορετικά σχήματα λόγου (μονάδες 8) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 12).
- Μονάδες 20**
- Γ1.** Να σχολιάσετε τους δύο τελευταίους στίχους του ποιήματος σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων:
**Καί τέλος φθάνω στό γιαλό τήν ἀρραβωνιασμένη,
Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.**
- Μονάδες 25**

- Δ1.** Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα από το ποίημα **Ο Κρητικός** του Δ. Σολωμού με το παρακάτω απόσπασμα από τη νουβέλα του Ν. Λαπαθιώτη **Κάπου περνούσε μια φωνή**, αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ναπολέων Λαπαθιώτης
ΚΑΠΟΥ ΠΕΡΝΟΥΣΕ ΜΙΑ ΦΩΝΗ

Αυτό το βράδυ, η Ρηνούλα δεν κοιμήθηκε. Σαν ένας πυρετός γλυκός, της μέλωνε τα μέλη. Όλη νύχτα, μέχρι το πρωί, το αίμα της, πρώτη φορά, της τραγουδούσε, φανερά, τόσο ζεστά τραγούδια...Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως ήταν μέσα σ' ένα δάσος, -ένα μεγάλο δάσος γαλανό, μ' ένα πλήθος άγνωστα κι αλλόκοτα λουλούδια. Περπατούσε, λέει, μέσ' στην πρασινάδα, σκυμμένη, και με κάποια δυσκολία, χωρίς, όμως αυτό, να συνοδεύεται κι απ' τη συνηθισμένη αγωνία, που συνοδεύει κάποιους εφιάλτες. [...]Και την ίδια τη στιγμή, χωρίς ν' αλλάξει τίποτε, μια μελωδία σιγανή γεννήθηκε κι απλώθηκε, σαν ένα κόρο¹ από γνώριμες φωνές, που, μέσα τους, ξεχώριζε γλυκιά και δυνατή, την ήμερα παθητική και πλέρια του Σωτήρη! Κι η φωνή δυνάμωνε, δυνάμωνε, και σε λίγο σκέπασε και σκόρπισε τις άλλες, -κι έμεινε μονάχη και κυρίαρχη, γιομίζοντας τη γη, τον ουρανό, γιομίζοντας το νου και την καρδιά της! Κι είχ' ένα παράπονο βαθύ, η χιμαιρική αυτή φωνή, - κι έμοιαζε μ' ένα χάδι τρυφερό, λησμονημένο, γνώριμο, κι απόκοσμο! Κι η ψυχή της έλιωνε βαθιά, σαν το κερί, σβήνοντας σε μια γλύκα πρωτογνώριστη, σε μια σπαραχτική, πρωτοδοκίμαστη, και σαν απεγνωσμένη, νοσταλγία! Και καθώς ήταν έτοιμη να σβήσει, και να λιώσει, πίστεψε πως ήταν πια φτασμένη στον παράδεισο...

Κι η Ρηνούλα ξύπνησε με μιας, σα μεθυσμένη, -και κρύβοντας το πρόσωπο μέσ' στο προσκέφαλό της, μην τύχει και τη νιώσουν από δίπλα, ξέσπασε σ' ένα σιγανό παράπονο πνιγμένο...

Ν. Λαπαθιώτης, *Κάπου περνούσε μια φωνή*, Εκδόσεις Ερατώ, Αθήνα 2011, σ. 71-73

1. κόρος: χορωδία

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.

3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΙΤΗ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ

(απόσπασμα)

Ἡ τελευταία χρονιά πού ἤμην ἀκόμη φυσικός ἄνθρωπος ἦτον τό θέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔτους 187... Ἦμην ὠραῖος ἔφηβος, καστανόμαλλος βοσκός, κ' ἔβοσκα τὰς αἴγας τῆς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς τὰ ὄρη τὰ παραθαλάσσια, τ' ἀνερχόμενα ἀποτόμως διά κρημνώδους ἀκτῆς, ὑπερθεν¹ τοῦ κράτους τοῦ Βορρᾶ καί τοῦ πελάγους. Ὅλον τό κατάμερον² ἐκεῖνο, τό καλούμενον Ξάρμενο, ἀπό τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα κατέπλεον ξάρμενα ἢ ξυλάρμενα³, ἐξωθούμενα ἀπό τὰς τρικυμίας, ἦτον ἰδικόν μου.

Ἡ πετρῶδης, ἀπότομος ἀκτὴ του, ἡ Πλατάνα, ὁ Μέγας Γιαλός, τό Κλῆμα, ἔβλεπε πρὸς τόν Καικίαν, καί ἦτον ἀναπεπταμένη⁴ πρὸς τόν Βορρᾶν. Ἐφαινόμην κ' ἐγὼ ὡς νά εἶχα μεγάλην συγγένειαν μέ τούς δύο τούτους ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἀνέμιζαν τὰ μαλλιά μου, καί τὰ ἔκαμναν νά εἶναι σγουρά ὅπως οἱ θάμνοι κ' αἱ ἀγριελαῖαι, τὰς ὁποίας ἐκύρτωναν μέ τό ἀκούραστον φύσημά των, μέ τό αἰώνιον τῆς πνοῆς των φραγγέλιον⁵.

Ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν ἰδικά μου. Οἱ λόγγοι, αἱ φάραγγες, αἱ κοιλάδες, ὅλος ὁ αἰγιαλός, καί τὰ βουνά. Το χωράφι ἦτον τοῦ γεωργοῦ μόνον εἰς τὰς ἡμέρας πού ἤρχετο νά ὀργώσῃ ἢ νά σπεῖρῃ, κ' ἔκαμνε τρίς τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἔλεγεν: «*Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, σπέρνω αὐτό τό χωράφι, για νά φᾶνε ὄλ' οἱ ξένοι κ' οἱ διαβάτες, καί τὰ πετεινά τ' οὐρανοῦ, καί νά πάρω κ' ἐγὼ τόν κόπο μου!

Ἐγὼ, χωρίς ποτέ νά ὀργώσω ἢ νά σπεῖρω, τό ἐθέριζα ἐν μέρει. Ἐμμούμην τούς πεινασμένους μαθητάς τοῦ Σωτῆρος, κ' ἔβαλλα εἰς ἐφαρμογήν τὰς διατάξεις τοῦ *Δευτερονομίου* χωρίς νά τὰς γνωρίζω.

Τῆς πτωχῆς χήρας ἦτον ἡ ἄμπελος μόνον εἰς τὰς ὥρας πού ἤρχετο ἡ ἰδία διά νά θειαφίση, ν' ἀργολογήσῃ⁶, νά γεμίση ἕνα καλάθι σταφύλια, ἢ νά τρυγήσῃ, ἄν ἔμενε τίποτε διά τρύγημα. Ὅλον τόν ἄλλον καιρόν ἦτον κτῆμα ἰδικόν μου.

Μόνους ἀντιζήλους εἰς τήν νομήν⁷ καί τήν κάρπωσιν ταύτην εἶχα τούς μισθωτούς τῆς δημαρχίας, τούς ἀγροφύλακας, οἱ ὁποῖοι ἐπί τῇ προφάσει, ὅτι ἐφύλαγαν τὰ

¹ ὑπερθεν: πάνω ἀπό, υπεράνω του...

² κατάμερον: ἐξοχική περιοχὴ που ἀνήκει σε κάποιον, περιοχὴ ὅπου κάποιος βοσκός διαμένει με το κοπάδι του

³ ξάρμενα: χωρίς αρωματισιά· ξυλάρμενα: με δεμένα λόγω κακοκαιρίας τα πανιά κι εκτεθειμένα στον άνεμο

⁴ ἀναπεπταμένη: ανοιχτή, εκτεθειμένη/ανοιγμένη προς...

⁵ φραγγέλιον: μαστίγιο

⁶ ν' ἀργολογήσῃ: να απαλλάξει τα κλήματα ἀπό τους αργούς (ἀχρηστους) βλαστούς

⁷ νομήν: ἐξουσία, κατοχὴ και χρήση

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

περιβόλια τοῦ κόσμου, ἐννοοῦσαν νά ἐκλέγουν αὐτοί τὰς καλυτέρας ὁπώρας. Αὐτοί πράγματι δέν μοῦ ἤθελαν τό καλόν μου. Ἦσαν τρομεροί ἀνταγωνισταί δι' ἐμέ.

Τό κυρίως κατάμερόν μου ἦτο ὑψηλότερα, ἔξω τῆς ἀκτίνος τῶν ἐλαιῶνων καί ἀμπέλων, ἐγὼ ὅμως συχνά ἐπατοῦσα⁸ τὰ σύνορα. Ἐκεῖ παραπάνω, ἀνάμεσα εἰς δύο φάραγγας καί τρεῖς κορυφάς, πλήρεις ἀγρίων θάμνων, χόρτου καί χαμωκλάδων, ἔβοσκα τὰ γίδια τοῦ Μοναστηρίου. Ἦμην «παραγυῖος», ἀντί μισθοῦ πέντε δραχμῶν τόν μῆνα, τὰς ὁποίας ἀκολούθως μοῦ ἠῤῥησαν εἰς ἕξ. Σιμά εἰς τόν μισθόν τοῦτον, τό Μοναστήρι μοῦ ἔδιδε καί φασκιές⁹ διά τσαρούγια, καί ἄφθονα μαῦρα ψωμῖα ἢ πίττες, καθὼς τὰ ὠνόμαζαν οἱ καλόγηροι.

Μόνον διαρκῆ γείτονα, ὅταν κατηρχόμην κάτω, εἰς τὴν ἄκρην τῆς περιοχῆς μου, εἶχα τόν κύρ Μόσχον, ἓνα μικρόν ἄρχοντα λίαν ἰδιότροπον. Ὁ κύρ Μόσχος ἐκατοῖκει εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς ἓνα ὠραῖον μικρόν πύργον μαζί μέ τὴν ἀνεψιάν του τὴν Μοσχούλαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν υἰοθετήσῃ, ἐπειδὴ ἦτον χηρευμένος καί ἄτεκνος. Τὴν εἶχε προσλάβει πλησίον του, μονογενῆ¹⁰, ὀρφανὴν ἐκ κοιλίας μητρός, καί τὴν ἠγάπα ὡς νά ἦτο θυγάτηρ του.

Ὁ κύρ Μόσχος εἶχεν ἀποκτήσῃ περιουσίαν εἰς ἐπιχειρήσεις καί ταξίδια. Ἔχων ἐκτεταμένον κτῆμα εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἔπεισε μερικοὺς πτωχοὺς γείτονας νά τοῦ πωλήσουν τοὺς ἀγροὺς των, ἠγόρασεν οὕτως ὀκτώ ἢ δέκα συνεχόμενα χωράφια, τὰ περιετοίχισεν ὅλα ὁμοῦ, καί ἀπετέλεσεν ἓν μέγα διά τόν τόπον μας κτῆμα, μέ πολλῶν ἑκατοντάδων στρεμμάτων ἔκτασιν. Ὁ περίβολος διά νά κτισθῆ ἐστοίχισε πολλά, ἴσως περισσότερα ἢ ὅσα ἤξιζε τό κτῆμα· ἀλλά δέν τόν ἐμελλε δι' αὐτὰ τόν κύρ Μόσχον θέλοντα νά ἔχη χωριστόν οἶονεὶ βασίλειον δι' ἑαυτόν καί διά τὴν ἀνεψιάν του.

Ἐκτισεν εἰς τὴν ἄκρην πυργοειδῆ ὑψηλόν οἰκίσκον, μέ δύο πατώματα, ἐκαθάρισε καί περιεμάζευσε τοὺς ἐσκορπισμένους κρουνοὺς τοῦ νεροῦ, ἠνοιξε καί πηγάδι πρὸς κατασκευὴν μαγγάνου διά τό πότισμα. Διήρесе τό κτῆμα εἰς τέσσαρα μέρη· εἰς ἄμπελον, ἐλαιῶνα, ἀγροκήπιον μέ πλῆθος ὀπωροφόρων δένδρων καί κήπους μέ αἰμασιάς¹¹ ἢ μπουστάνια. Ἐγκατεστάθη ἐκεῖ, κ' ἔζη διαρκῶς εἰς τὴν ἐξοχὴν, σπανίως κατερχόμενος εἰς τὴν πολίχνην¹². Τό κτῆμα ἦτον παρὰ τό χεῖλος τῆς θαλάσσης, κ' ἐνῶ ὁ ἐπάνω τοῖχος ἔφθανεν ὡς τὴν κορυφὴν τοῦ μικροῦ βουνοῦ, ὁ κάτω τοῖχος, μέ σφοδρόν βορρᾶν πνέοντα, σχεδόν ἐβρέχετο ἀπὸ τό κῦμα.

Ὁ κύρ Μόσχος εἶχεν ὡς συντροφίαν τό τσιμπούκι του, τό κομβολόγι του, τό σκαλιστήρι του καί τὴν ἀνεψιάν του τὴν Μοσχούλαν. Ἡ παιδίσκη θά ἦτον ὡς δύο ἔτη νεωτέρα ἐμοῦ. Μικρὴ ἐπήδα ἀπὸ βράχον εἰς βράχον, ἔτρεχεν ἀπὸ κολπίσκον εἰς κολπίσκον, κάτω εἰς τόν αἰγιαλόν, ἔβγαζε κοχύλια, κ' ἐκυνηγοῦσε τὰ καβούρια. Ἦτον θερμόαιμος καί ἀνήσυχος ὡς πτηνόν τοῦ αἰγιαλοῦ. Ἦτον ὠραία μελαχροινή, κ' ἐνθύμιζε τὴν νύμφην τοῦ Ἰσραήλ τὴν ἠλιοκαυμένην, τὴν ὁποίαν οἱ υἱοὶ τῆς μητρός της εἶχαν βάλει νά φυλάῃ τ' ἀμπέλια· «Ἴδού εἶ καλή, ἢ πλησίον μου, ἰδού εἶ καλή· ὀφθαλμοὶ σου περισσότεραί...» Ὁ λαϊμός της, καθὼς ἔφεγγε καί ὑπέφωσκεν¹³ ὑπὸ τὴν τραχηλίαν της, ἦτον ἀπείρως λευκότερος ἀπὸ τὸν χρῶτα¹⁴ τοῦ προσώπου της.

⁸ επατοῦσα: παραβίαζα

⁹ φασκιές: λουρίδες (εδῶ δερμάτινες)

¹⁰ μονογενῆ: μοναδικό τέκνο, χωρίς ἀδελφία, μοναχοπαιδί

¹¹ αἰμασιάς: ξερολιθιές, περιφράγματα λιθόχτιστα χωρίς κονίαμα

¹² πολίχνην: κωμόπολη

¹³ υπέφωσκεν: μόλις ἐφεγγε, ἴσα που διακρινόταν, φέγγιζε ἀπὸ κάτω

¹⁴ χρῶτα: τὸ δέσμα, τὴ σάρκα καὶ-κατ' ἐπέκταση-τὴν ἀπόχρωση (χρυσία) τῆς ἐπιδερμίδας

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Ἦτον ὠχρά, ροδίνη, χρυσαυγίζουσα καί μοῦ ἐφαίνετο νά ὁμοιάζῃ μέ τήν μικρὴν στέρφαν αἶγα, τήν μικρόσωμον καί λεπτοφυῆ¹⁵, μέ κατάστιλπνον τρίχωμα, τήν ὁποίαν ἐγὼ εἶχα ὀνομάσει Μοσχούλαν. Τό παράθυρον τοῦ πύργου τό δυτικόν ἠνοίγετο πρὸς τόν λόγγον, ὁ ὁποῖος ἤρχιζε νά βαθύνεται πέραν τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ὅπου ἦσαν χαμόκλαδα, εὐώδεις θάμνοι, καί ἀργιλλώδης γῆ τραχεία. Ἐκεῖ ἤρχιζεν ἡ περιοχὴ μου. Ἔως ἐκεῖ κατηρχόμην συχνά, κ' ἔβοσκα τὰς αἶγας τῶν καλογήρων, τῶν πνευματικῶν πατέρων μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το αρκαδικό στοιχείο, το θρησκευτικό πνεῦμα και η ρεαλιστική απεικόνιση της ζωῆς θεωροῦνται βασικά γνωρίσματα του ἔργου του Παπαδιαμάντη. Από τις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου που σας δόθηκε «**Ἡ τελευταία χρονιά ... φραγγέλιον**», να γράψετε ἓνα ἀντίστοιχο παράδειγμα για καθένα ἀπὸ αὐτά τα γνωρίσματα.

Μονάδες 15

B1. «[...] τα λεγόμενα για “χιούμορ του Παπαδιαμάντη” δεν είναι παρά υπερβολές [...]. Κοντύτερα στην ἀλήθεια θα 'ταν κανείς, αν μιλούσε για φιλοπαίγμονα ροπή του συγγραφέα μας [...]. Ροπή που [...] κρύβει το ἀμήχανο δέος της σοβαρότητας που αἴφνης θυμάται (ο Παπαδιαμάντης) να φαιδρύνει [...]. Και τότε δεν μπορεί να κάνει ἄλλο ἀπὸ το να σατιρίσει.», (Ἡλίας Γκρής, *Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ με τα μάτια νεότερων λογοτεχνῶν, ἔκδοση Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος της ΕΣΗΕΑ, Αθήνα 2001, σ. 118*). Να βρεῖτε (μονάδες 10) και να σχολιάσετε (μονάδες 10) δύο σημεῖα του κειμένου που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν την παραπάνω ἀποψη.

Μονάδες 20

B2. Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου που σας δόθηκε «**Ὁ κύρ Μόσχος εἶχεν ὡς συντροφιάν ... πατέρων μου**», να βρεῖτε ἓνα παράδειγμα για καθένα ἀπὸ τα παρακάτω σχήματα λόγου: **ασύνδετο, παρομοίωση, επανάληψη, μεταφορά** και **υπερβολή** (μονάδες 10) και να σχολιάσετε τη λειτουργία του (μονάδες 10).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ἓνα κείμενο 130-150 λέξεων το ἀπόσπασμα «**Ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν ἰδικά μου. Οἱ λόγγοι, αἱ φάραγγες, αἱ κοιλάδες, ὄλος ὁ αἰγιαλός, και τὰ βουνά. Το χωράφι ἦτον τοῦ γεωργοῦ μόνον εἰς τὰς ἡμέρας πού ἤρχετο νά ὀργώσῃ ἢ νά σπείρῃ, κ' ἔκαμνε τρίς τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἔλεγεν: “Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σπέρνω αὐτό τό χωράφι, για νά φᾶνε ὄλ' οἱ ξένοι κ' οἱ διαβάτες, και τὰ πετεινά τ' οὐρανοῦ, και νά πάρω κ' ἐγὼ τόν κόπο μου!”**».

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπὸ το «**ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ**» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με το παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπὸ το ἔργο του Νίκου Θέμελη «**για μια**

¹⁵ λεπτοφυῆ: λεπτή, ντελικάτη ως προς τη σωματική δομή

συντροφιά ανάμεσά μας», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές.

Μονάδες 20

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ
για μια συντροφιά ανάμεσά μας
(απόσπασμα)

Ο Παναγιώτης Χατζή Νίκου, Ηπειρώτης απ' τα Γιάννενα, γουναράς και γουναρέμπορος ξακουστός σε όλα τα Βαλκάνια, άγαμος, άκληρος και συνετός σε όλη τη ζωή του, προστάτης αρχικά και ύστερα συνέταιρος του άλλου μεγαλέμπορα, του Ζώη του Καπλάνη, έκανε με το μόχθο του περιουσία αξιοζήλευτη κι έγινε πρώτο όνομα στο Βουκουρέστι. Όταν ένιωσε να τον εγκαταλείπουν οι δυνάμεις του, αποτραβήχτηκε στη Στεφανόπολη για να ησυχάσει, ζώντας κυρίως απ' το βιος που τόσα χρόνια είχε αποκτήσει. Άνθρωπος μοναχικός, λιγομίλητος, απολάμβανε το σεβασμό της κοινότητας των Γραικών για τη σώφρονα σκέψη του και τη μακρά του εμπειρία. Κυρίως όμως για τις αγαθοεργίες του, αφού χάρη σ' αυτόν είχαν μπορέσει να χτίσουν την καινούργια εκκλησία της ορθοδοξίας. Χάρη σ' αυτόν τόσα και τόσα σπίτια φτωχά ή ξεπεσμένα, έβρισκαν πόρους για να ζήσουν, από ένα ταμείο των πτωχών που είχε συστήσει, αφού είχε καταθέσει δέκα χιλιάδες φλορίνια στη Βασιλική Τράπεζα της Βιέννας. Μάλιστα, μια και δεν είχε οικογένεια, ήτανε για πολλούς πλούσιους ή φτωχούς, ιδίως της νεότερης γενιάς, ο πάτερ φαμίλιας της κοινότητάς τους.

Νίκος Θέμελης, για μια συντροφιά ανάμεσά μας, Αθήνα 2005, εκδόσεις Κέδρος, 2^η έκδοση, σ. 51-52

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

(απόσπασμα)

Αἱ οἰκονομικαί μας δυσχέρειαι ἐκορυφώθησαν, ὅταν ἐπῆλθεν ἀνομβρία¹ εἰς τήν χώραν καί ἀνέβησαν αἱ τιμαί τῶν τροφίμων. Ἄλλ' ἡ μήτηρ, ἀντί ν' ἀπελπισθῆ περί τῆς διατροφῆς ἡμῶν αὐτῶν, ἐπηύξησε τόν ἀριθμόν μας δι' ἐνός ξένου κορασίου, τό ὅποιον μετά μακράς προσπαθείας κατώρθωσε νά υἰοθετήσῃ.

Τό γεγονός τοῦτο μετέβαλε τό μονότονον καί αὐστηρόν τοῦ οἰκογενειακοῦ ἡμῶν βίου, καί εἰσήγαγεν ἐκ νέου ἀρκετήν ζωηρότητα.

Ἦδη αὐτή ἡ υἰοθέτησις ἐγένετο πανηγυρική. Ἡ μήτηρ μου ἐφόρεσε διά πρώτην φοράν τά «γιορτερά²» τῆς καί μᾶς ὠδήγησεν εἰς τήν ἐκκλησίαν καθαρούς καί κτενισμένους, ὡς ἐάν ἐπρόκειτο νά μεταλάβωμεν. Μετά τό τέλος τῆς λειτουργίας, ἐστάθημεν ὅλοι πρό τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, καί αὐτοῦ, ἐν μέσῳ τοῦ περιεστῶτος³ λαοῦ, ἐνώπιον τῶν φυσικῶν αὐτοῦ γονέων, παρέλαβεν ἡ μήτηρ μου τό θετόν αὐτῆς θυγάτριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, ἀφοῦ πρῶτον ὑπεσχέθη εἰς ἐπήκοον⁴ πάντων, ὅτι θέλει ἀγαπήσει καί ἀναθρέψει αὐτό, ὡς ἐάν ἦτο σάραξ ἐκ τῆς σαρκός καί ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων τῆς.

Ἡ εἰσοδός του εἰς τόν οἶκόν μας ἐγένετο οὐχ ἦττον ἐπιβλητική καί τρόπον τινά ἐν θριάμβῳ. Ὁ πρωτόγερος⁵ τοῦ χωρίου καί ἡ μήτηρ μου προηγήθησαν μετά τοῦ κορασίου, ἔπειτα ἡρχόμεθα ἡμεῖς. Οἱ συγγενεῖς μας καί οἱ συγγενεῖς τῆς νέας ἀδελφῆς μᾶς ἠκολούθησαν μέχρι τῆς αὐλείου ἡμῶν θύρας. Ἐξῶθεν αὐτῆς ὁ πρωτόγερος ἐσήκωσε τό κοράσιον ὑψηλά εἰς τάς χεῖράς του καί τό ἔδειξεν ἐπί τινας στιγμάς εἰς τοὺς παρισταμένους. Ἐπειτα ἠρώτησε μεγαλοφώνως

—Ποίος ἀπό σᾶς εἶναι ἡ ἐδικός ἡ συγγενής ἡ γονιός τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπό τήν Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα⁶ κι ἀπό τοὺς ἐδικούς τῆς;

Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμῳν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώσῃ τήν εὐτυχίαν τῆς. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη. Τότε οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ ἠσπᾶσθησαν αὐτό διά τελευταίαν φοράν καί ἀνεχώρησαν μετά τῶν συγγενῶν των. Ἐνῶ οἱ ἐδικοί μας μετά τοῦ πρωτογέρου εἰσῆλθον καί ἐξενίσθησαν⁷ παρ' ἡμῖν.

¹ ἀνομβρία: ἔλλειψη βροχῆς, ξηρασία.

² γιορτερά: γιορτινά.

³ περιεστῶτος: [περίσταμαι: περικυκλώνω, περιστοιχίζω (οἱ περιεστῶτες: οἱ θεατές, οἱ ακροατές)].

⁴ εἰς ἐπήκοον: σε ἀπόσταση ακοῆς.

⁵ πρωτόγερος: ὁ πρῶτος γέρος, αὐτός που τιμοῦν περισσότερο σε μια κοινότητα.

⁶ Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα: πρόκειται για τήν μητέρα του Βιζυηνοῦ Δεσποινιά (το ὄνομα του πατέρα του ἦταν Μιχαήλος ἀπό το ὁποῖο βγαίνει τό «Μηχαλιέσσα», δηλ. ἡ σύζυγος του Μιχαήλου).

⁷ ἐξενίζω: φιλοξενώ.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Από της στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρchiσε νά ἐπιδαπιλεύη⁸ εἰς τήν θετήν μας ἀδελφήν τόσας περιποιήσεις, ὅσων ἴσως δέν ἠξιώθημεν ἡμεῖς εἰς τήν ἡλικίαν της καί εἰς καιρούς πολύ εὐτυχεστέρους. Ἐνῶ δέ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγώ μέν ἐπλανώμην νοσταλγῶν ἐν τῇ ξένῃ, οἱ δέ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἐταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν «μαστόρων», τό ξένον κοράσιον ἐβασίλευεν εἰς τόν οἶκόν μας, ὡς ἐάν ἦτον ἐδικός του.

Οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοὶ θά ἐξήρουν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρὸς, ἐφ' ᾧ καί τῇ ἐδίδοντο. Ἄλλ' ἐκείνη, ἀντί νά τούς δαπανᾷ πρὸς ἀνάπαυσίν της, ἐπροϊκίζε δι' αὐτῶν τήν θετήν της θυγατέρα καί ἐξηκολούθει ἐργαζομένη πρὸς διατροφήν της. Ἐγώ ἔλειπον μακράν, πολύ μακράν, καί ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαιναν εἰς τόν οἶκόν μας. Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠϋξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.

Ὁ γάμος αὐτῆς, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς «χαρά» τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τό πρόσθετον φορτίον. Καί εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δέν ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὴν τινα στοργήν, ἐπὶ τέλους ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τήν γυναῖκα, ἣτις περιεποιήθη τήν ζωὴν αὐτῆς μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν.

Εἶχον λόγους λοιπόν οἱ ἀδελφοὶ μου νά εἶναι εὐχαριστημένοι καί εἶχον λόγους νά πιστεύσουν, ὅτι καί ἡ μήτηρ ἀρκετά ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παθήματος ἐκείνου.

Ἄλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των, ὅταν, ὀλίγας μετὰ τοὺς γάμους ἡμέρας, τήν εἶδον νά ἔρχεται εἰς τήν οἰκίαν, σφίγγουσα τρυφερῶς εἰς τήν ἀγκάλην της ἓν δεῦτερον κοράσιον, ταύτην τήν φορὰν ἐν σπαργάνοις!

—Τό κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου, δέν τό ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφανο, μόν' ἀπέθανε καί ἡ μάνα του καί τό ἄφηκε μέσ' στή στράτα! Καί, εὐχαριστημένη τρόπον τινά ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης συμπτώσεως, ἐπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ἐνεοῦς⁹ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἀδελφούς μου. [...]

Ἡ θετὴ μου ἀδελφὴ ἦτον ἀκόμη μικρά, καχεκτικὴ, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, καί πρὸ πάντων δύσνου¹⁰, τόσον δύσνου, ὥστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μ' ἐνέπνευσεν ἀντιπάθειαν.

—Δός το πίσου τό Κατερινιώ, ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μητέρα μου. Δός το πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾷς. Αὐτὴν τήν φορὰν σέ τό λέγω μέ τὰ σωστά μου! Ἐγώ θά σε φέρω μίαν ἄλλην ἀδελφήν ἀπὸ τήν Πόλι. Ἐνα εὐμορφο κορίτσι, ἓνα ἔξυπνο, πού νά στολίση μίαν ἡμέρα τό σπίτι μας.

Ἐπειτα περιέγραψα μέ τὰ ζωηρότερα χρώματα ὁποῖον θά ἦτο τό ὄρφανόν, τό ὁποῖον ἔμελλον νά τῆς φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ἠγάπων.

Ὅταν ὑψωσα τὰ βλέμματά μου πρὸς αὐτήν, εἶδον μετ' ἐκπλήξεώς μου, ὅτι τὰ δάκρυά της ἔρρεον σιγαλά καί μεγάλα ἐπὶ τῶν ὠχρῶν αὐτῆς παρειῶν¹¹, ἐνῶ οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!

—ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θά ἀγαπήσης τό Κατερινιώ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλά, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δέν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καί σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καί τί φταίγει τό φτωχό, σάν ἔγινεν ὅπως τό ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καί μέ ὀλίγον νοῦν, θά τήν ἐβγαζες δι' αὐτό μέσα στοὺς δρόμους, γιά νά πάρης μίαν ἄλλην, εὐμορφη καί γνωστικὴν.

—Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μά ἐκείνη θά ἦτο παιδί σου, καθὼς καί ἐγώ. Ἐνῶ αὐτὴ δέν σοῦ εἶναι τίποτε. Μᾶς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

⁸ἐπιδαπιλεύω: παρέχω με αφθονία.

⁹ενεός: εμβρόντητος, ἀναυδός.

¹⁰δύσνου: αὐτός που δύσκολα καταλαβαίνει.

¹¹παρειά (η): μάγουλο.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

—Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τό παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το ἔργο του Γ. Βιζυηνοῦ χαρακτηρίζεται, μεταξύ των ἄλλων, και για τη θεατρικότητά του. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη: «Η θέση και η ιδεολογία του Βιζυηνοῦ ἀπέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα και γενικότερα το πρόβλημα της νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ξεκαθαρισμένη. Θερμός υπέρμαχος της δημοτικῆς, στην πράξη ὅμως ἕνας μετριοπαθῆς καθαρευουσιάνος...».

Να σχολιάσετε την ἀποψη αὐτή (μονάδες 10) και να γράψετε, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε, ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα για καθεμία ἀπό τις δύο παραπάνω γλωσσικές ἐπιλογές του Γ. Βιζυηνοῦ. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2.α. «Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηὔξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.»

Ο Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεῖ σύνοψη χρόνου. Να δικαιολογήσετε την ἐπιλογή αὐτή του συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.»

Τι ἐπιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση της ἀναδρομικῆς ἀφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ἕνα κείμενο 150-170 λέξεων το ἀπόσπασμα που ἀκολουθεῖ: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμόν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώση τήν εὐτυχίαν της. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη.»

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπό «Το ἀμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνοῦ με το παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό το ἔργο του Ιω. Κονδυλάκη «Οἱ Ἄθλιοι των Ἀθηνῶν», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεῖς ὁμοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ιω. Κονδυλάκη
ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(απόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ο λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρῆς ἐκ τῆς κρύπτης του. Ἄφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεὸς εἶχε διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινὴ «κυροῦλα» σεβαστή. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κιτρινὴ Σταματίνα ἡ ὁποία ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλήν, τοῦ ἐφάνη ἡ καλλιμορφοτέρα τῶν γυναικῶν. Ἡ γραῖα εἶχε πλησιάσει καὶ παρετήρει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον καταπτοηθέν, φαίνεται, ὑπὸ τὸ μεδούσειον βλέμμα της, ἐλούφαξεν ἐντὸς τῶν σπαργάνων του.

«Ἄπο κανένα σπίτι σοῦ τῶδωκαν, βρέ;» ἠρώτησε τὸ λούστρο.

«Ὅχι, κυροῦλα, σοῦπα, τῶρριξαν χθὲς τὴν νύκτα μέσα ᾿ς τὴν κάσσα ποῦ κοιμόμουνα, τὴν ὥρα τῆς βροχῆς.»

Ἡ γραῖα ἔκαμε μορφασμόν. Καλέ, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ ροῦχά του. Θὰ ἦτο παιδί καμμιάς φτωχῆς ποῦ δὲν εἶχε τί νὰ τὸ κάμη καὶ τὸ πέταξε.

«Κορίτσι εἶνε ἢ ἀγόρι;» ἠρώτησεν ἔπειτα.

«Κορίτσι. Τὸ λένε Τασοῦλα. Μὲς ᾿ς τὴ φασκιά του ἔχει ἓνα χαρτί ποῦ τὸ λέει.»

«Καὶ τί θὰ τὸ κάμης τώρα;» εἶπεν ἡ Σταματίνα. «Στὸ Βρεφοκομεῖο θὰ τὸ πᾶς;»

Ὁ Τάσος ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα εἶπε:

«Ἄν εἶχα τὴ μάμμα μου ἐδῶ, θὰ τῆς τὸ πῆγαινα καὶ θὰ δούλευα νὰ τὸ ἀναθρέψωμε. Τὸ λυποῦμαι τὸ κακόμοιρο!»

Ἡ Σταματίνα ἀντήλλαξε βλέμμα μὲ τὴν μητέρα της.

«Αἶ, δὲν μᾶς τὰφίνεις ἐμᾶς νὰ τὰναθρέψωμεν; Ἄφοῦ τὸ λυπᾶσαι, δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶς ᾿ς τὸ Βρεφοκομεῖο, ὅπου θὰ τὰφήσουν νάποθάνη ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὴν κακοπέρασι. Ἄφησε νὰ τὸ δώσω ἐγὼ σὲ μιὰ παραμάννα ποῦ βύζαξε καὶ τὸ δικό μου τώρα ᾿ς τὰ ὕστερα ποῦ κόπηκε τὸ γάλα μου. Εἶνε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα ποῦ θὰ τῶχη σὰν παιδί της. Ἀλλά πρέπει.... νὰ τὴν πλερώνης.»

«Καὶ πόσο θέλει;» εἶπεν ὁ Τάσος.

«Πόσο μπορεῖς νὰ δίδης ἐσύ;»

Ὁ λούστρος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ἔπειτα εἶπε:

«Ἐγὼ βγάζω καὶ μιὰμιση δραχμὴ τὴν ἡμέρα καὶ δύο καμμιά φορὰ, σὰν μοῦ δώσουν καὶ κάμω θελήματα. Μὰ ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης καὶ μέδερνε σὰν δὲν τοῦ πῆγαινα μιὰμιση δραχμὴ κάθε βράδου.»

«Καὶ τώρα;»

«Τώρα τοῦ ἔφυγα κι' εἶδατε πῶς μὲ κυνηγᾶ νὰ μὲ πιάση. Ἄν μὲ γραπώση, θὰ μὲ σακατέψη ᾿ς τὸ ξύλο. Πέρσι ὅταν πρωτοῆρθα ἀπὸ τὴν πατρίδα, μέδειρε μιὰ βραδυὰ τόσο πολὺ, ποῦ μ' ἐπῆγαν ᾿ς τὸ νοσοκομεῖο.»

«Αἶ», εἶπεν ἡ μάγισσα, «νὰ μᾶς δίδης μιὰ σφάντζικα¹² τὴν ἡμέρα, καὶ πάλι λίγο εἶνε, γιὰ τὸ παιδί θέλει λάτρα μεγάλη, ἀλλὰ εἶσαι φτωχὸ παιδί... Θὰ κάμωμε κέμεῖς ἓνα μυστήριον.»

«Καλά, κυροῦλα», εἶπεν ὁ Τάσος ἀποφασιστικῶς, «κάθε βράδου θὰ σᾶς φέρνω μιὰ σφάντζικα. Θὰ δουλέψω μὲ ὅλη μου τὴν ὄρεξι νὰ ζήση κι' αὐτό, τὸ δυστυχισμένο, κέγῳ. Ἐγὼ μ' ἓνα ξεροκόμματο ψωμὶ ζῶ.»

«Ἔχε τὴν εὐχὴ μου, παιδί μου, ὁποῦ ᾿σαι ψυχοπονετικό.»

Ἄφοῦ ἐκοιμόσουν δίπλα στὴν Ἁγία Εἰρήνη, χωρὶς ἄλλο, τὸ παιδί σοῦ τῶστειλε ἡ χάρι της καὶ πρέπει νὰ κάμης τὰ ἔξοδά του νὰ ζήση καὶ νὰ μεγαλώση. Θὰ κάμης μεγάλο μυστήριον, παιδάκι μου», εἶπεν ἡ γραῖα, καὶ μὲ τὴν τρέμουσαν καὶ πλήρη ρυτίδων χεῖρά της ἐθώπευσε τὴν ἡλιοκαῆ παρεῖαν τοῦ λούστρου.

¹²σφάντζικα: παλαιὸ αὐστριακὸ νόμισμα.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ

(απόσπασμα)

Δέν ἠξεύρω ἄν ἡ κόρη λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλὰ καὶ ἄν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τό παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τό ν' ακούη τις φωνὴν ζῶου ἐκεῖ πού κολυμβᾶ, ἀφοῦ δέν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγας ὀργυιάς ἀπὸ τὴν ξηράν, δέν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμή ἐκείνη, πού εἶχα πατήσει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρά κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τὴν φωνὴν τῆς κατσίκας —μᾶλλον φαίνεται ὅτι τὴν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τό μέρος τῆς ξηρᾶς... —εἶδε τόν μαῦρον ἴσκιον μου, τόν διακαμόν¹ μου, ἐπάνω εἰς τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καὶ ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μέ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τά γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνὴν, κ' ἔκραξα:

—Μὴ φοβᾶσαι!...δέν εἶναι τίποτε...δέν σοῦ θέλω κακόν!

Καὶ ἐσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἄν ἔπρεπε νά ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, μᾶλλον, διὰ νά ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νά τρέξω καὶ νά φύγω... Ἦρκει ἡ φωνή μου νά τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καὶ τό τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἐκεῖναι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς, μία βάρκα ἐφάνη νά προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τό ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος, ἀπὸ τόν πέρα κάβον, τόν σχηματίζοντα τό δεξιόν οἶονεὶ κέρας² τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τά ἐδῶ, μέ τὰς κώπας πλήν ἡ ἐμφάνισίς της, ἀντὶ νά δώση θάρρος εἰς τὴν κόρην, ἐπέτεινε τόν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλυτέρας αγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ³ τὴν εἶδα νά γίνεται ἄφαντη εἰς τό κύμα.

Δέν ἔπρεπε τότε νά διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπεῖχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπὸ τό μέρος ὅπου ἠγωνία ἡ κόρη, ἐγὼ ἀπεῖχα μόνον πέντε ἢ ἕξ ὀργυιάς. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, πηδήσας μέ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀπὸ τό ὕψος τοῦ βράχου.

¹ τον διακαμόν τον ἴσκιο, τη σιλουέτα, το περίγραμμα της φευγαλέας μορφῆς.

² κέρας· προεξοχή, βραχίονας, πλευρό.

³ Ἐν ἀκαρεῖ· ἀκαριαία, μονομιάς.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Τό βύθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπέρ τά δύο ἀναστήματα. Ἔφθασα σχεδόν εἰς τόν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καί πετρῶν, καί δέν ἦτο φόβος νά κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καί ἀνῆλθον εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος.

Ἀπείχον τώρα ὀλιγότερον ἢ πέντε ὀργυιάς ἀπό τό μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καί κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τόν ἀφρόν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θά ἦσαν ὡς μνήμα ὑγρόν καί ἀκαριαῖον διά τήν ἀτυχή παιδίσκην· τά μόνα ἴχνη τά ὁποῖα ἀφήνει ποτέ εἰς τήν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μέ τρία στιβαρά πηδήματα καί πλευσίματα, ἐντός ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τό εὐμορφον σῶμα νά παραδέρνη κάτω, πλησιέστερον εἰς τόν βυθόν τοῦ πόντου ἢ εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἦρπασα τήν κόρην εἰς τάς ἀγκάλας μου, καί ἀνῆλθον.

Καθώς τήν εἶχα περιβάλει μέ τόν ἀριστερόν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τήν χλιαράν πνοήν της εἰς τήν παρεϊάν⁴ μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!.. Ἐντούτοις δέν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα... Τήν ἐτίναξα μέ σφοδρόν κίνημα, αὐθορμήτως, διά νά δυνηθῆ ν' ἀναπνεύσῃ, τήν ἔκαμα νά στηριχθῆ ἐπί τῆς πλάτης μου, καί ἔπλευσα, μέ τήν χεῖρα τήν δεξιάν καί μέ τούς πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρός τήν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιαζόντο θαυμασίως.

ἠσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τήν ζωήν της· ὦ! ἄς ἔζη, καί ἄς ἦτον εὐτυχῆς. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τήν στιγμῆν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδία μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καί ἀφιλοκερδείας. Ποτέ δέν θά ἐζήτουν ἀμοιβήν!

Ἐπί πόσον ἀκόμη θά τό ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τό ἀβρόν, τό ἀπαλόν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τό ὁποῖον ἠσθάνθην ποτέ⁵ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία.⁶ Καί ὁπόσον διέφερεν ἀπό ὅλας τάς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπό ὅλας τάς λυκοφιλίας καί τούς κυνέρωτας⁷ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτή, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δέν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τό φορτίον τό εὐάγκαλον,⁸ ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καί ἀναψυχή. Ποτέ δέν ἠσθάνθην τόν ἑαυτόν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τό βᾶρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νά συλλάβῃ μέ τάς χεῖράς του πρός στιγμῆν ἓν ὄνειρον, τό ἴδιον ὄνειρόν του...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το «Όνειρο στο κύμα» έχει γραφτεί κάτω από την επίδραση κυρίως του ρομαντισμού. Τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεύματος αυτού είναι ο «**προέχων ρόλος**» της φύσης, ο **ανέφικτος έρωτας** και το **μαγικό-ονειρικό στοιχείο**. Για το καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

⁴ παρεϊάν· μάγουλο.

⁵ ποτέ· κάποτε.

⁶ πλάνη· ψευδαίσθηση (με θετική σημασία)· γοητεία· μαγεία.

⁷ τας λυκοφιλίας· ψεύτικες και ύπουλες σχέσεις που υποδύονται τις φιλικές· τους κυνέρωτας· αγοραίους έρωτες.

⁸ ευάγκαλον· εύκολα μεταφερόμενο στην αγκαλιά· ευχάριστο στο αγκαλιασμό του.

- B1.** Σύμφωνα με την Ελ. Πολίτου – Μαρμαρινού: «[...] η αντίθεση ανάμεσα στο θλιβερό παρόν του ήρωα-αφηγητή και το ευτυχισμένο—παιδικό ή νεανικό—παρελθόν του, αποτέλεσμα της φθαρτικής επίδρασης του χρόνου, συμβολοποιείται σε προσωπικό επίπεδο [...] με το “Όνειρο στο κύμα” από το οποίο τώρα δεν μένει παρά η ονειρώδης ανάμνησις της λουομένης κόρης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη εντοπίζοντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) σχετικά στοιχεία στην τελευταία παράγραφο («**Ἐπί πόσον ἀκόμη... τό ἴδιον ὄνειρόν του...**») του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

- B2.** α) Στο κείμενο που σας δόθηκε να εντοπίσετε δύο τριμερή ασύνδετα σχήματα (μονάδες 4) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους. (μονάδες 6)
- β) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιείται ως αφηγηματική τεχνική το «δραματικό απρόοπτο» με την εμφάνιση της βάρκας. Πώς επιδρά αυτό στην εξέλιξη της ιστορίας; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

- Γ1.** Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων το απόσπασμα: «**Ἡσθάνθη ὅτι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τήν ζωήν της· ὦ! ἄς ἔζη, καί ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τήν στιγμήν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καί ἀφιλοκερδείας.**».

Μονάδες 25

- Δ1.** Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το απόσπασμα που σας δόθηκε από το «**ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ**» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Γιάννη Θ. Οικονομίδη «**Οι Νεράιδες του Κισμέτ**», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές.

Μονάδες 20

ΓΙΑΝΝΗΣ Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Οι Νεράιδες του Κισμέτ

(απόσπασμα)

Τη στιγμή που ο μικρός Κυριακούλης πατούσε την πρώτη εσοχή του βράχου με την απότομη κατωφέρεια ως τον κολπίσκο, όπου, σύμφωνα με τα λεγόμενα του παππού του, βρισκόταν η περιβόητη υποθαλάσσια σπηλιά με τις νεράιδες, η θεία Παγώνα έβγαλε το φουστάνι της και απόμεινε με το μεσοφόρι [...]. Ο Στρατής, που είχε φτάσει εκείνη την κρίσιμη στιγμή, κρυμμένος πίσω από κάτι αρμυρίκια, κόντεψε να πάθει αποπληξία από το εξαίσιο θέαμα του θηλυκού που αντίκριζαν τα άμαθα σε τέτοιες εικόνες μάτια του. Η θεία Παγώνα, ανύποπτη για όσα συνέβαιναν γύρω της, άπλωσε το άσπρο ποδαράκι της στα ρηχά νερά της ακτής για να δοκιμάσει

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

το νερό. Κι όπως το βρήκε του γούστου της, προχώρησε άφοβα μέχρι το λαιμό στο δροσερό νερό.

Στο μεταξύ, ο Κυριακούλης είχε φτάσει στα μισά της διαδρομής του κάθετου βράχου, πασχίζοντας, το καψερό, με τα μικρά του ποδαράκια και τα αδύναμα δαχτυλάκια του να κρατηθεί από πουρνάρια, αστοιβιές και κάππαρες για να μη βρεθεί στο κενό. Δεν είχε υπολογίσει όμως καλά τις δυνάμεις του κι είχε σχεδόν παγιδευτεί, ανίκανο να συνεχίσει ή να επιστρέψει στην κορφή απ' όπου ξεκίνησε. Ο πανικός έκανε την άμαθη από περιπέτειες καρδούλα του να βροντοχτυπάει και τα δάκρυα θάμπωναν κιόλας τα ματάκια του, όταν μια σκιά που αργοσάλευε στον πράσινο βυθό του κόλπου τράβηξε την προσοχή του. Έσκυψε περισσότερο για να δει καλύτερα το πλάσμα που κολυμπούσε, όμως η κίνησή του αυτή έγινε αιτία να ξεγαντζωθεί από το θάμνο απ' όπου κρατιόταν και να αρχίσει να γλιστράει προς τα κάτω. Πέφτοντας νόμιζε πως είδε δυο μπράτσα να ανοίγουν σε μια πελώρια αγκαλιά και δυο γλυκά γαλαζοπράσινα μάτια να του χαμογελούν.

Ο θόρυβος του μικρού κορμιού που έπεφτε στο νερό έκανε τη θεία να στρέψει στιγμιαία το κεφάλι της προς το μέρος απ' όπου ερχόταν ο ήχος. Μη βλέποντας όμως τίποτα το ανησυχητικό, συνέχισε τα παιχνίδια της με το νερό.

Ο Στρατής όμως που βρισκόταν ψηλότερα άκουσε, είδε και κατάλαβε. Η καρδιά του κόντευε να σπάσει. Τα πολύτιμα λεπτά για τη ζωή του μικρού περνούσαν και δεν υπήρχε κάποιος να κάνει κάτι για τη σωτηρία του. Ο μικρός Κυριακούλης μια βυθιζόταν και μια ανέβαινε στην επιφάνεια. Το δίλημμα ήταν θανάσιμο. Να φωνάξει βοήθεια; Θα τον έπαιρνε είδηση η θεία. Να βουτήξει στο νερό; Δεν ήξερε κολύμπι. Την τέταρτη φορά, που αναδύθηκε ο μικρός παλεύοντας να σταθεί στην επιφάνεια, πήρε την απόφασή του. Χύμηξε στην κατηφόρα και από πουρνάρι σε πουρνάρι κατάφερε να φτάσει στο τελευταίο βραχάκι. Πάτησε πάνω του και κοντοστάθηκε προτού αποφασίσει να πέσει στο νερό. Έκανε βιαστικά το σταυρό του και βούτηξε. Το νερό τού έφτανε μέχρι το λαιμό. Προχώρησε προσεκτικά προς το μέρος του Κυριακούλη που ανέβαινε στην επιφάνεια για πολλοστή φορά.

Ο μικρός Κυριακούλης δεν ήταν σε θέση να καταλάβει ούτε να αντιληφθεί τον αδελφό του που πλησίαζε για να τον σώσει. Ο Στρατής προχώρησε ακόμα δυο βήματα και άπλωσε πάλι το χέρι του· σχεδόν τον άγγιζε.

Ήταν η τελευταία φορά που ο Στρατής έβλεπε τον αδελφό του. Το παιδί χάθηκε απ' τα μάτια του και ο ίδιος βρέθηκε στο κενό. Έκπληξη και τρόμος τού έκοψαν την ανάσα. Τέντωσε τα πόδια του μήπως και βρει έδαφος. Άδικος κόπος. Ο βυθός ξεπερνούσε κατά πολύ το ύψος του και το πηγάδι που ανοιγόταν από κάτω του, τον τράβηξε σαν ρουφήχτρα [...].

Η Παγώνα άνοιξε το στόμα της και άφησε να ξεφύγει ένα ουρλιαχτό που ανάγκασε ακόμα και τους γλάρους που φώλιαζαν εκεί γύρω να

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

πετάξουν τρομαγμένοι. Το μάτι της έπεσε στον Κυριακούλη, που είχε ανοίξει τα στρογγυλά πράσινα μάτια του και κοίταζε με μεγάλη προσήλωση τους γλάρους καθώς πετούσαν πάνω απ' τα κεφάλια τους [...].

Ο Στρατής δε βρέθηκε ποτέ. Οι νεράιδες κράτησαν το κορμί του ζηλότυπα στα βαθιά παλάτια τους.

Γιάννης Θ. Οικονομίδης, *Οι Νεράιδες του Κισμέτ*, Αθήνα 2004, εκδόσεις Μοντέρνοι Καιροί, σ. 20-26, 31 (Διασκευή).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε¹ σάν τό χοχλό² πού βράζει,
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,³
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·
5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε τή φύση⁴
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό⁵ φεγγάρι·
Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει,⁶
Κυπαρισσένιο ἀνάερα τ' ἀνάστημα σηκώνει,

¹σκίρτησε: ἀόριστος σε θέση παρατατικού («σκιρτούσε»: αναταρασσόταν).

²χοχλό: κοχλασμό, βράσιμο.

³πάστρα: καθαρότητα, διαύγεια.

⁴εστένεψε τη φύση: επιβλήθηκε (στην πλάση), την ανάγκασε...

⁵λαγαρό: διαυγές, καθαρό, φωτεινό.

⁶χωρίς να το σουφρώνει: χωρίς καν να ρυτιδώνει, χωρίς και κατά το ελάχιστο να υποχωρεί η επιφάνεια του νερού στο βήμα της, χωρίς να βυθίζεται.

- 5 Κι ἀνεῖ τς ἀγκάλες μ΄ ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ΄ ἐμέ πού βρίσκομουν ὀμπρός της μέσ στά ρεῖθρα⁷,
- 10 Καταπῶς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα⁸,
Ἦχι στήν κόρη, ἀλλά σ΄ ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταξα ὁ βαριόμοιρος, μ΄ ἐκοίταξε κι ἐκείνη.
Ἦλεγα⁹ πῶς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,
Κάν¹⁰ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περισσο,
- 15 Κάνε τήν εἶχε ἔρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,
Κάν τ΄ ὄνειρο, ὅταν μ΄ ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη,
Πού ὀμπρός μου τώρα μ΄ ὄλη της τή δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν΄ αναβρῦζει
- 20 Ξάφνου ὄχ¹¹ τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.
Βρύση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,
Κι ἔχασα αὐτό τό θεϊκό πρόσωπο γιά πολλή ὄρα,
Γιατί ἄκουγα¹² τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
Πού ἐτρέμαν καί δέ μ΄ ἄφηναν νά βγάλω τή μιλιὰ μου·
- 25 Ὅμως αὐτοί¹³ εἶναι θεοί, καί κατοικοῦν ἀπ΄ ὅπου
Βλέπουνε μέσ στήν ἄβυσσο καί στήν καρδιά τ΄ ἀνθρώπου,
Κι ἔνιωθα πῶς μοῦ διάβαξε καλύτερα τό νοῦ μου
Πάρεξ ἄν ἤθελε τῆς πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:
«Κοίτα με μέσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οἱ πόνοι
.....
.....
- 30 Ὅμως ἐξεχειλίσανε τά βάθη τῆς καρδιάς μου·
Τ΄ ἀδέλφια μου τά δυνατά οἱ Τοῦρκοι μοῦ τ΄ ἀδράξαν,
Τήν ἀδελφή μου ἀτίμησαν κι ἀμέσως τήν ἐσφάξαν,
Τόν γέροντα τόν κύρην μου ἐκάψανε τό βράδι,
Καί τήν αὐγή μοῦ ρίζανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στήν Κρήτη.....
Μακριά ἴπο κεῖθ΄ ἐγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι ἐβγῆκα.
Βόηθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά ἴχω·
Σέ γκρεμό κρέμουμεαι βαθύ, κι αὐτό βαστῶ μονάχο».

⁷ρεῖθρα: (με την αρχαία σημασία, ρέεθρα) υδάτινα ρεύματα (σημερ. σημασία: χαντάκια, αυλάκια στο πλάι των δρόμων, κοίτες ποταμών).

⁸πετροκαλαμίθρα: (αντιδάνειο: καλαμίτις < βενετ. pietra calamita)· εἶδος πρωτόγονης (επιπλέουσας σε δοχείο με νερό) μαγνητικής βελόνας από καλάμι, δείκτης πυξίδας· αλεξικέραυνο.

⁹Ελεγα: συλλογιζόμουν, είχα την εντύπωση.

¹⁰Κάν-Κάνε: λες και, είτε-είτε.

¹¹οχ: (ιδίωμ. < έκ)· από. Πολύ συνηθισμένο στον Σολωμό.

¹²άκουγα: ένιωθα.

¹³αυτοί – αντί αυτά (δηλ. τα μάτια): ἔληξ του γένους από το θεοί.

- Ἐχαμογέλασε γλυκά στὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου,
 Κι ἐδάκρυσαν τὰ μάτια της, κι ἐμοιάζαν τῆς καλῆς μου.
 Ἐχάθη, ἀλιά μου! ἀλλ’ ἄκουσα τοῦ δάκρουου της ραντίδα¹⁴
 Στό χέρι, πού ’χα σηκωτό μόλις ἐγὼ τὴν εἶδα. —
- 5 Ἐγὼ ἀπὸ κείνη τῆ στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,
 Π’ ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·
 Χαρά δέν τοῦ ’ναι ὁ πόλεμος· τ’ ἀπλώνω τοῦ διαβάτη
 Ψωμοζητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
 Κι ὅταν χορτάτα δυστυχιά τὰ μάτια μου ζαλεύουν¹⁵,
- 10 Ἀργά, κι ὄνειρατα σκληρά τὴν ξαναζωντανεύουν,
 Καί μέσα στ’ ἄγριο πέλαγο τ’ ἀστροπελέκι σκάει,
 Κι ἡ θάλασσα να καταπιεῖ τὴν κόρη ἀναζητάει,
 Ξυπνῶ φρενίτης,¹⁶ κάθομαι, κι ὁ νοῦς μου κινδυνεύει.
 Καί βάνω τὴν παλάμη μου, κι ἀμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τὰ κύματα ἔσχιζα μ’ αὐτό,¹⁷ τ’ ἄγρια καί μυρωδάτα,
 Μέ δύναμη πού δέν εἶχα μήτε στά πρῶτα νιάτα,
 Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε,¹⁸ πετώντας τὰ θηκάρια,
 Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια.
 Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ἰσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
- 20 Σύρριζα στή Λαβύρινθο π’ ἀλαίμαργα¹⁹ πατοῦσα²⁰.
 Στό πλέξιμο²¹ τό δυνατό ὁ χτύπος τῆς καρδιᾶς μου
 (Κι αὐτό μοῦ τ’ αὔξαιν’) ἔκρουζε²² στήν πλευρά τῆς κυρᾶς μου.

¹⁴ραντίδα: ρανίδα (< ραίνω), σταγόνα, σταλαγματιά.

¹⁵ζαλεύουν (< κοιν. ζαλώνω· φορτώνω, επιβαρύνω· ή κρητ. ζάλο· βήμα, βηματισμός): ζαλίζονται, αναστρέφονται (:)/ βαραίνουν ἀπὸ κόουραση.

¹⁶φρενίτης: (< φρένα): φρενιασμένος, έξω φρενών, μανιακός, ταραγμένος· ο νοὺς μου κινδυνεύει: πάω να χάσω το μυαλό μου, διακινδυνεύεται η πνευματική μου ισορροπία.

¹⁷μ’ αὐτό, ἀντί μ’ αὐτή (την παλάμη): λες και, είτε-είτε.

¹⁸εκροτούσαμε: συγκροτούσαμε, συνάπταμε.

¹⁹αλαίμαργα: το ἐπίρρημα μεταφορικό, προς δήλωση του πολεμικού μένους.

²⁰πατοῦσα: (εδώ ἰδίως) κυρίεα, κρατοῦσα κυριαρχικά

²¹πλέξιμο: η πλεύση, το κολύμπημα.

²²ἐκρουζε: χτυπούσε, ἐκρουε· πλευρά: το πλευρό, το πλάι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Δ. Σολωμού έχει δεχτεί επιρροές και από το δημοτικό τραγούδι. Να αναφέρετε τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίζετε στα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» και για καθένα από αυτά να γράψετε ένα παράδειγμα.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Β. Αθανασόπουλο: «[...] Το φως μπορεί μες στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού να μεταμορφώνει τα πράγματα και να μετουσιώνει τα σώματα που φωτίζει. Το φως είναι η ενέργεια του Θεού, είναι η όραση του Θεού.[...]». Στο κείμενο που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν την παραπάνω άποψη (μονάδες 8) και να τα σχολιάσετε (μονάδες 12).

Μονάδες 20

B2. Να βρείτε και να σχολιάσετε:

α) τα τρία χρονικά επίπεδα στο απόσπασμα 5 [22.] (μονάδες 12) και

β) το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της παρομοίωσης στους στίχους 9-11 του αποσπάσματος 4 [21.] (μον. 8):

«Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στά ρειθρα,
καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα,
Όχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει».

Μονάδες 20

Γ1. α) Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων του αποσπάσματος 4 [21.] σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

«Έλεγα πώς τήν είχα ιδεί πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,
Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεψε τό γάλα τής μητρός μου·
Ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοχισμένη»

(15 μονάδες)

β) Να σχολιάσετε τις αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού στους παρακάτω στίχους του αποσπάσματος 5 [22.] σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων:

«[...] άλλ' άκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα. —
Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ό πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι έρχεται μέ δακρουσμένο μάτι»

(10 μονάδες)

Μονάδες 25

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- Δ1.** Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Κ. Γ. Καρυωτάκης ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΪΔΑ

Άπό τά βράχι' ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι
καί βλέμματα όλόγυρα σκορπάει φοβισμένα.
Έγώ, κρουμένος κάπου κεί στό ξορημ' άκρογιάλι,
τό βλέπω -σάν σέ όνειρο- μέ μάτια λιγωμένα.

Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό άργοπροβάλλει
κι άπλώνεται ήδονικά σε κύματ' άφρισμένα·
ό ήλιος έσκυθρώπασε μπροστά στά τόσα κάλλη,
τά κάλλη τ' άπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα.

Άνατριχιάζ' ή θάλασσα στό θεϊο άγγισμά τους,
τά κυματάκια άπαλά μέ χάρη τ' άγκαλιάζουν
κι άχτίδες τά χαϊδεύουνε χρυσές στό πέρασμά τους.

Θεότρελος, ό δύστυχος, βουτιέμαι μέσ στό κύμα,
τά μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοιτάζουν
καί χάνεται στή θάλασσα... Ήταν νεράιδα... Κρίμα!

Κ. Γ. Καρυωτάκη, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα*, Εκδ. Ερμής 2006, σ.161

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

**Διονύσιος Σολωμός
Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ**

1 [18.]

.....

.....

Ἐκοίτα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·
«Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»
Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο
Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹
Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὅ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,
Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,
Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.
5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,
Καί σχίζω δρόμο καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:
«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλάδα ἀγιάζει;
Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὅ,τι σᾶς μοιάζει.³
Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·
10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.
— Ψηλά τήν εἶδαμε πρωί· τῆς τρέμαν τά λουλούδια
Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·
Ἐψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά⁴ ἢ φωνή της,

¹ ἀντήχαν (αντήχασαν· σχηματισμένο ὅπως το Ἐκοίτα του στ. 1)· ἀντηχούσαν
² ἀχνούς ἀναστημένους· ἐγερθεῖσες σκιές των θανόντων (ἀχνός: ἀμυδρή φιογούρα, ἑτοιμη νὰ σβῆσει)
³ ὅ,τι σᾶς μοιάζει· οἱ ἄλλες σκιές ἀναστημένων (ἢ, ἴσως, ἀγγελοι)· «σαν κι ἐσᾶς»
⁴ χαροποιά· ἐκφράζοντας ζωνηρά τή χαρά της

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά ἔμπει στό κορμί της·

- 15 Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε⁵ σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός⁶ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Ο Δ. Σολωμός αντλεί, κατά κύριο λόγο, την ποιητική του έμπνευση από την ελευθερία, τη φύση και τη θρησκεία. Για καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα, να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από τα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» που σας δόθηκαν.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με τον Ε. Καψωμένο, στον «Κρητικό» του Δ. Σολωμού η «αφηγημένη» ιστορία έχει ως άξονα τη «δοκιμασία». Να βρείτε (μονάδες 8) και να σχολιάσετε (μονάδες 12) δύο σημεία του κειμένου τα οποία επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη.

Μονάδες 20

- B2. α)** Να συνδυάσετε τα εκφραστικά μέσα (στήλη **A**) με τους στίχους του ποιήματος του Σολωμού «Ο Κρητικός» (στήλη **B**), αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της πρώτης στήλης με έναν αριθμό της δεύτερης.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Προσωποποίηση	1. Ἐκοίταα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιάλι
β. Πλεονασμός	2. Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος
γ. Παρήχηση	3. Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας
δ. Μεταφορά	4. «Μήν εἶδετε τήν ὀμορφιά πού τήν Κοιλάδα ἀγιάζει; Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὅ,τι σᾶς μοιάζει. Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη· Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη. – Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶί· τῆς τρέμαν τά λουλούδια
ε. Ερωταπόκριση / υποφορά-ανθυποφορά	5. «Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Μονάδες 10

- β)** Να σχολιάσετε το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της εικόνας των στ. 11-12 του αποσπάσματος 2 [19.].

– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶί· τῆς τρέμαν τά λουλούδια
Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·

Μονάδες 10

⁵ αγρίκαε· τη φωνή του Θεού

⁶ τώρα ὀμπρός· μόλις πριν από λίγο

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) Πιστέψετε π' ὅ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,
Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,
Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.

σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων (μονάδες 15) και

β) [...] Καί τώρα ὀμπρός τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ἵμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων (μονάδες 10).

Μονάδες 25

Δ1. Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Α. Δημουλά που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Άθως Δημουλάς

ΟΡΦΕΥΣ

Τήν πρώτη φορά, ἡ ζωὴ τῆς ἀγαπημένης σου
ἔσβησε ὅπως τῶν θνητῶν ὄλων, ἄν και
πρόωρα κάπως κι ἀναπάντεχα. Ἡ ἀπώλειά της
δυστυχία σου. Τόση, ὥστε οἱ θεοί, ἀπὸ οἶκτο
γιὰ σένα, κι ἄλλη ζωὴ τῆς χάρισαν, δεύτερη.
Πού, ὅμως, πρὶν τὴ ζήσει, ἔσβησε
ἡ ἀνυπομονησία σου —ιδιότητα πολὺ ἀνθρώπινη.

Τώρα, μαζί της γιὰ νὰ βρῖσκεσαι,
ἕνας μονάχα σοῦ ἀπομένει δρόμος.
Ἵως τὰ μισὰ τὸν ξέρεις. Πιὸ πέρα
τώρα, πέρ' ἀπ' τὴν πύλη —τοῦ Ἴδη—
πρέπει νὰ προχωρήσεις. Ἵμως
τὴ διώχνεις τέτοια σκέψη. Γιατὶ,
ὡς φαίνεται, ἀπ' ὅ,τι ζοφερὸ εἶδες
μέχρις ἐκεῖ, ἡ ζωὴ, ἀκόμα
καὶ χωρὶς τὴν Εὐρυδίκη, γλυκιὰ εἶναι.
Τόσο, πὸν ἀνενδοίαστα, ἀδίσταχτα

τήν προτίμησες —ἀπόφαση πολὺ ἀνθρώπινη.

Βέβαια πιά, ἡ λύρα σου σὲ τόνους
μεγαλόπνοους βαθιᾶς μελαγχολίας
θὰ ψάλλει τὸν χαμένο ἔρωτα,
σὲ τόνους ποὺ ἴσως συγκινητικότερους
δὲν ἔχει ἀκούσει ὁ κόσμος.

Ἄλλὰ

πιὸ δυνατοὺς, πιστεύω, τόνους, καὶ συνεπεῖς
καὶ γνήσιους θὰ ἔδινε ἡ λύρα, ἂν ἔψελνε
ἄλλα, πιὸ μικρὰ πράγματα, πιὸ ἀπλά:
αὐτά, ποὺ στὴ ζωὴ σὲ κράτησαν.

Ἄθως Δημουλάς, *Τα ποιήματα 1951-1985*, Εκδ. Ἴκαρος 1999, σσ. 41-42

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 2016 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
(ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ιωάννου

ΜΕΣ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

Στέκομαι καὶ κοιτάζω τὰ παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στὸ ὀρισμένο καφενεῖο· σὲ λίγο θὰ σχολάσουν καὶ θ' ἀρχίσουν νὰ καταφτάνουν οἱ μεγάλοι. Κουρασμένοι ἀπ' τὴ δουλειά, εἶναι πολὺ πιὸ ἀληθινοί. Οἱ περισσότεροὶ γεννήθηκαν ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴν πόλη, ὅπως κι ἐγώ. Κι ὅμως διατηροῦν πιὸ καθαρὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ράτσας τους καὶ τὴν ψυχὴ τους, ἀπὸ μᾶς τοὺς διεσπαρμένους. Ἰδίως ὅταν τοὺς βλέπω ἐδῶ, μοῦ φαίνονται πιὸ γνήσιοι. Κάπως ἀλλιώτικοι μοιάζουν μακριά, σὲ ἄλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Ἡ ἀλήθεια πάντως εἶναι πὼς στὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἔχω φοβερὰ ἐξασκηθεῖ. Ὅπου κι ἂν εἶμαι, τὸν Πόντιο, ἅς ποῦμε, τὸν διακρίνω ἀπὸ μακριά· κι ἀπὸ μιὰ γραμμὴ τοῦ κορμιοῦ του μονάχα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσω τὴν ὀμιλία του, οὔτε νὰ διαπιστώσω τὴν ἀλλιώτικη μελαχρινάδα. Σπανίως νὰ πέσω ἔξω. Ἀπὸ κοντὰ ὅμως εἶμαι ὀλότελα ἀλάνθαστος. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τοὺς Καραμανλήδες,¹ τοὺς Καυκάσιους, τοὺς Μικρασιάτες ἀπ' τὶς ἀκτές, τοὺς ἄλλους ἀπ' τὰ βάθη, τοὺς Κωνσταντινουπολίτες, ἀπὸ μέσα ἢ ἀπ' τὰ περὶχωρα, κι ἅς ἐπιμένουν ὅλοι τους πὼς εἶναι ἀπ' τὴν καρδιὰ τῆς Πόλης, κι ἀπ' τὸν Γαλατά.² Οἱ Θρακιῶτες ὅμως ἔρχονται πιὸ καστανοί· ξανθοὶ πολλὲς φορές, κι εὐκολότερα μπερδεύονται μὲ πρόσφυγες ἀπὸ μέρη ἄλλα. Ἐξάλλου σὰ νὰ ἔχουν χάσει τὴν ἰδιαίτερη προφορὰ τους ἢ ἴσως ἐγὼ νὰ τὴν ἔχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αὐτοὺς ποὺ ἤρθαν ἀπ' τὴ Ρωμυλία. Αὐτὸ συμβαίνει κι ἀνάμεσα στοὺς Ἑπειρῶτες καὶ στοὺς ἄλλους ἀπ' τὶς περιοχὲς τοῦ Μοναστηριοῦ.³

Ὅταν τοὺς μπερδεύω, τὸ καταλαβαίνω συνήθως ἀργά· γιατί ἔχω

¹ *Καραμανλής* : ο καταγόμενος ἀπὸ τὴν Καραμανία· [Καραμανία: πόλη περὶ τα 90 χλμ. Ν.Δ. τοῦ Ἰκονίου].

² *Γαλατάς* : συνοικία τῆς Κωνσταντινούπολης.

³ *Μοναστήριο* : πόλη τῆς Νοτιοσλαβίας, ἄλλοτε σπουδαῖο ἐλληνικὸ κέντρο (σήμερα ἀνήκει στὴν Πρῶην Γιουγκοσλαβικὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας).

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

τόση πεποίθηση πάνω σ' αυτό τὸ ζήτημα, ὥστε σπανίως ρωτῶ. Κατὰ βάθος βέβαια αὐτὸ δὲν εἶναι σφάλμα, εἶναι διαπίστωση.

Κι ὅμως πόση συγκίνηση ἔχει νὰ κοιτάξεις ἢ νὰ συζητᾷς στὰ καφενεῖα καὶ νὰ διαισθάνεσαι τὴ δική σου ἢ μιὰ ἄλλη πανάρχαια ράτσα. Ἀκοῦς ἐκεῖνες τὶς φωνές μὲ τὴ ζεστὴ προφορὰ καὶ σοῦ ῥχεται ν' ἀγκαλιάσεις. Ὄνόματα ἀπὸ σβησμένους τάχα λαοὺς καὶ χῶρες δειλιάζουν μέσα στὸ νοῦ· μεθῶ μονάχα καὶ ποὺ τὰ λέω ἀπὸ μέσα μου, καθὼς ὀλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νὰ κοιτάζω τὶς ἀδρές καὶ τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ἀνατριχιάζω βαθιά, ὅταν σκέφτομαι πὼς αὐτὸς ποὺ μοῦ μιλᾷ εἶναι δικός μου ἄνθρωπος, τῆς φυλῆς μου. Κάτι σὰ ζεστὸ κύμα μὲ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρεῖς καὶ γύρισα ἐπιτέλους στὴν πατρίδα. Δὲν ἔχει σημασία ποὺ δὲ γνώρισα ποτὲ αὐτὴ τὴν πατρίδα ἢ ποὺ δὲ γεννήθηκα κὰν ἐκεῖ. Τὸ αἷμα μου ἀπὸ κεῖ μονάχα τραβάει· ἐκτὸς κι ἂν εἶναι ἀληθινὸ πὼς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπ' αὐτὰ ποὺ τρώει καὶ πίνει, ὅποτε πράγματι εἶμαι ἀπὸ δῶ. Καὶ πὼς ἐξηγεῖται τότε ὅλη αὐτὴ ἢ λαχτάρα;

Γυρνῶ μὲς στοὺς προσφυγικοὺς συνοικισμοὺς μὲ δυνατὴ εὐχαρίστηση. Θράκες, Χετταῖοι, Φρύγες, ὄμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρεῖς ἀνθοῦν ἀνάμεσά μας. Οἱ ἴδιοι δὲν ξέρουν βέβαια αὐτὰ τὰ ὀνόματα· γιὰ μένα ὅμως εἶναι φορτωμένα μυστήριο καὶ ἀγάπη. Κι ἂν ἀκόμα δὲν εἶναι, πολὺ θὰ ἤθελα νὰ ἦταν ἔτσι ἢ ἀλήθεια.

Κι ὅμως τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ σκορπίσει ἢ ὀμορφιά αὐτὴ στοὺς τέσσερις ἀνέμους. Οἱ ἐγκληματίες τῶν γραφείων ἐκμεταλλεύτηκαν τὴ ζωηράδα τους καὶ τὴν ἀγνόητά τους. Τοὺς ἐξώθησαν νὰ σφάξουν καὶ νὰ σφαχτοῦν· νὰ φαγωθοῦν, ἰδίως μεταξὺ τους. Τώρα φυσικὰ τοὺς τρέμουν καὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς ξεφορτωθοῦν μὲ τὴ μετανάστευση. Πολὺ ἀργά, νομίζω.

Κάθε φορὰ ποὺ φεύγω ἀπὸ κεῖ, μὲ ἀποχαιρετοῦν χωρὶς νὰ δείξουν παραξένεμα, ἂν καὶ ἄγνωστοί μου ἄνθρωποι. Τοὺς πληροφοροεῖ τὸ αἷμα τους γιὰ μένα, ὅπως καὶ τὸ δικό μου μὲ κάνει νὰ τοὺς κατέχω ὀλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δὲν ἐπιμένουν νὰ μὲ κρατήσουν σὶς παρέες τους.

Ὀλομόναχος, ξένος παντάξενος,⁴ χάνομαι σὶς μεγάλες ἀρτηρίες. Ὅταν ἀνάβει τὸ κόκκινο καὶ σταματοῦν τ' αὐτοκίνητα, μοῦ φαίνεται γιὰ μιὰ στιγμή πὼς παύει ἐντελῶς κάθε θόρυβος. Ἐρυθρὰ καὶ λευκὰ αἰμοσφαίρια σὰ νὰ κυκλοφοροῦν. Κι ὅμως βλέπω πὼς τὸ πλῆθος ἐξακολουθεῖ νὰ περπατᾷ, νὰ κουβεντιάζει ἢ νὰ γελάει. Σταματῶ πολλὰς φορὲς στὴ μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι ὅπως στὸ κούτσουρο ποὺ κόβει τὸ νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες. Τώρα ποὺ δὲν ἐμποδίζουν οἱ μηχανές, ἀκούω χιλιάδες βήματα στὸ πλακόστρωτο. Μοῦ

⁴ παντάξενος : ὁ ἐντελῶς ξένος.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ὄρεται να καμπυλώσω τὴ ράχη μου γιὰ νὰ περάσει χωρὶς ἐμπόδια αὐτὸ τὸ ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς,⁵ ὅταν περνάει ἀπὸ πάνω μου τὸ βουβδὸ ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω στὰ καρυδόφυλλα,⁶ σκύβω βαθιὰ στὸ χῶμα, γιὰ νὰ μὴ βγάλουν οἱ ψυχὲς ἐξαιτίας μου τὸν παραμικρότερο παραπονιάρικο βόμβο.⁷

Ἐγὼ ὅμως ἀπὸ τώρα εἶμαι βαριὰ παραπονεμένος. Μέσα στοὺς ξένους καὶ στὰ ξένα πράγματα ζῶ διαρκῶς· στὰ ἔτοιμα καὶ στὰ ἐνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἀδιαφοροῦν τελείως γιὰ μένα, κι ἐγὼ γι' αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορὲς δὲν ὑπάρχουν κὰν μεταξύ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τὸν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μὰ κι ἂν τύχει νὰ σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τὰ πραγματικά τους στοιχεῖα σὰ νὰ 'ναι τίποτε κακοποιοί. Τὸ ἰδανικό, ἡ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι, λέει, νὰ μὴ ξέρεις οὔτε στὴ φάτσα τὸ γείτονά σου. Πονηρὰ πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμοῦ, γιὰ νὰ διευκολύνονται οἱ ἀταξίες.

Γι' αὐτὸ ζηλεύω αὐτούς ποὺ βρίσκονται στὸν τόπο τους, στὰ χωράφια τους, στοὺς συγγενεῖς τους, στὰ πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἄς ἤμουν σ' ἓνα προσφυγικὸ συνοικισμὸ μὲ ἀνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιὰ ἓνα φιλότιμο, 1964)

⁵ *τῆς Γονατιστῆς* : πρόκειται γιὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποία διαβάζεται ὁ εσπερινὸς μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία. Ὁ εσπερινὸς λέγεται «Γονατιστῆ» γιὰτὶ περιέχει ευχὲς γονυκλισίας (ὁ ἱερέας παροτρύνει τοὺς πιστοὺς νὰ γονατίσουν). Στὸν εσπερινὸ αὐτὸ ὑπάρχουν εἰδικὲς ευχὲς γιὰ ζωντανούς καὶ νεκρούς. Ἡ παραμονὴ τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ Σάββατο, εἶναι τῶν ψυχῶν. Σύμφωνα με λαϊκὴ δοξασία, ἀπὸ τὸ Μεγάλο Σάββατο οἱ ψυχὲς ελευθερώνονται ἀπὸ τὸν Ἄδη καὶ ἐρχοῦνται στὸν κόσμον ὁλοῦς τῆς Αναστάσεως. Μετὰ τὴ Γονατιστῆ τελειώνει ἡ περίοδος χάριτος τῶν νεκρῶν καὶ ἀρχίζει ὁ θρήνος τῶν ψυχῶν.

⁶ *γονατισμένος πάνω στα καρυδόφυλλα* : Στὴ Θράκη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς πῆγαιναν στὴν ἐκκλησία κρατώντας κλώνους καρυδιάς καὶ γονάτιζαν πάνω στα φύλλα. Πίστευαν ὅτι ἡ καρυδιά εξασφαλίζει υγεία καὶ ἀποδιώχνει τὰ κακὰ πνεύματα. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν εβδομάδα ποὺ προηγείται τῆς Πεντηκοστῆς ἐβάζαν στὸν κόρφο τοὺς φύλλα καρυδιάς. (βλ. *Επετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας*, τόμος ΙΗ', ΙΘ', 1965-1966, σελ. 313-314).

«... Τὸ ψυχὸσάββατο τῆς Πεντηκοστῆς χρησιμοποιοῦσαν καρυδόφυλλα γιὰ νὰ κλείνουν τὰ μάτια τους, νὰ μὴν τα δουν οἱ ψυχὲς τῶν νεκρῶν, ἀναγνωρίσουν τοὺς δικούς τους καὶ δὲν μποροῦν μετὰ νὰ τοὺς ἀποχωριστοῦν». (βλ. Δημ. Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά τοῦ χειμῶνα καὶ τῆς ἀνοιξῆς*, Ἐκδ. Φιλιπποῦ, Αθήνα, 1985).

⁷ *σκύβω βαθιὰ στο χῶμα, γιὰ νὰ μὴ βγάλουν οἱ ψυχὲς ἐξαιτίας μου τὸν παραμικρότερο παραπονιάρικο βόμβο* : Ἡ κάθοδος τῶν ψυχῶν καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τους στὸν Ἄδη εἶναι ἀρχαιοελληνικὴ δοξασία, καθὼς δὲν ὑπάρχει ὁ διαχωρισμὸς κόλασης καὶ παραδείσου. Ἀρχαιοελληνικὲς γιορτὲς σαν τὴν Πεντηκοστῆ: τὰ Λεμούρια – 9, 11, 13 Μαΐου – (οἱ ψυχὲς ἐρχοῦνταν ἀπ' τὸν Ἄδη) καὶ τὰ Ἀνθεστήρια. Καὶ γιὰ τὶς δύο περιπτώσεις πιστεύεται ὅτι οἱ ψυχὲς εἶναι τόσο λεπτὲς στὴν υφή (σαν νὰ ἔχουν μὴν ὑλικότητα), ὥστε μποροῦν νὰ κρεμαστοῦν ἀπὸ ἓνα ἰστὸ ἀράχνης... Γι' αὐτὸ ἐκεῖνες τὶς μέρες οἱ ζωντανοὶ δὲν πρέπει νὰ κινῶνται ἐντόνα γιὰτὶ μὴ κίνησή τους μπορεῖ νὰ τραυματίσει μὴν ψυχὴ (βλ. Γ.Α. Μέγας, *Ἑλληνικαὶ εορταί*, Αθήνα 1956).

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Η πεζογραφία του Γιώργου Ιωάννου χαρακτηρίζεται, μεταξύ των άλλων, από λεπτή παρατήρηση, σχόλιο και ανεπιτήδευτη γραφή. Για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε, χωρίς σχολιασμό, ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το κείμενο.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με την άποψη της Έλενας Χουζούρη, ο Γιώργος Ιωάννου, μέσω της μνήμης, περιπλανάται στον χώρο και τον χρόνο της Θεσσαλονίκης. Για καθένα από τα παραπάνω στοιχεία να γράψετε (μονάδες 8) και να σχολιάσετε (μονάδες 12) δύο αντίστοιχα παραδείγματα μέσα από το κείμενο.

Μονάδες 20

B2. α) Να συνδυάσετε τα εκφραστικά μέσα (στήλη **A**) με τις φράσεις του πεζογραφήματος του Ιωάννου «Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς» (στήλη **B**), αντιστοιχίζοντας κάθε φορά έναν αριθμό της πρώτης στήλης με ένα γράμμα της δεύτερης. Δύο στοιχεία της στήλης **A** περισσεύουν:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Χιαστό	α. Τους πληροφορεί τὸ αἷμα τους για μένα.
2. Παρομοίωση	β. Γι' αὐτὸ ζηλεύω αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται στὸν τόπο τους, στὰ χωράφια τους, στοὺς συγγενεῖς τους, στὰ πατρογονικά τους.
3. Αντίθεση	γ. Ὄνόματα ἀπὸ σβησμένους τάχα λαοὺς καὶ χῶρες.
4. Υπερβατό	δ. Ὅπως στὸ κούτσουρο ποὺ κόβει τὸ νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες.
5. Προσωποποίηση	ε. Τὸν Πόντιο, ἄς ποῦμε, τὸν διακρίνω ἀπὸ μακριά [...]. Ἀπὸ κοντὰ ὅμως εἶμαι ὀλότελα ἀλάνθαστος.
6. Μεταφορά	
7. Ασύνδετο	

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

β) Αφού βρείτε τον τύπο του αφηγητή και το είδος της εστίασης, να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

Γ1. Να σχολιάσετε τα παρακάτω αποσπάσματα:

α) «Τὸ αἷμα μου ἀπὸ κεῖ μονάχα τραβάει· ἐκτὸς κι ἂν εἶναι ἀληθινὸ πὼς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπ’ αὐτὰ ποὺ τρώει καὶ πίνει, ὅποτε πράγματι εἶμαι ἀπὸ δῶ. Καὶ πῶς ἐξηγεῖται τότε ὅλη αὐτὴ ἡ λαχτάρα;»

σε κείμενο 80-100 λέξεων (μονάδες 10) και

β) «Συγκατοικῶ μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἀδιαφοροῦν τελείως γιὰ μένα, κι ἐγὼ γι’ αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορὲς δὲν ὑπάρχουν κὰν μεταξὺ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τὸν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μὰ κι ἂν τύχει νὰ σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τὰ πραγματικά τους στοιχεῖα σὰ νὰ ’ναι τίποτε κακοποιοί. Τὸ ἰδανικό, ἡ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι, λέει, νὰ μὴ ξέρεις οὔτε στὴ φάτσα τὸ γείτονά σου.»

σε κείμενο 130-150 λέξεων (μονάδες 15).

Μονάδες 25

Δ1. Στο κείμενο του Γ. Ιωάννου και στο απόσπασμα του Θ. Δεύτου που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές, ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

[Απόσπασμα]

[...] Το πρώτο φως της αυγής που μας ξύπνησε, μας δημιούργησε την πρώτη έκπληξη. Μπροστά μας απλωνόταν ένας μεγάλος κόλπος, αλλά δεν γνωρίζαμε πού βρισκόμασταν, αφού η απόσταση ήταν πολύ μεγάλη, ενώ ακόμη και τα σπίτια φαίνονταν σαν μικρές κουκκίδες. Όσο πλησιάζαμε, όλα γίνονταν ευκρινέστερα, αλλά και πάλι συμπέρασμα δεν μπορούσαμε να βγάλουμε για το πού βρισκόμασταν. Μέχρι τη στιγμή που κάποιος απ’ αυτούς που είχαν ανέβει ψηλά στο κατάρτι, φώναξε: «Ο Λευκός Πύργος, αδέλφια! Είμαστε στη Θεσσαλονίκη!». Ένα πανηγύρι έγινε πάνω στο κατάρτι, όπου συγκεντρώθηκαν όλοι οι επιβάτες. Όλοι ήθελαν να θαυμάσουν τη νύφη του Θερμαϊκού, που έστεκε εκεί αγέρωχη, ήρεμη, αρχόντισσα, καθώς την έλουζε ο πρωινός ανοιξιάτικος ήλιος. Η Θεσσαλονίκη έστεκε εκεί απέναντι, υπερήφανη για την ιστορία της, αλλά, το κυριότερο, με μια ανοικτή αγκαλιά για όλους. Γνώριζε από προσφυγιά η ίδια, γνώριζε από τέτοιους πόνους, γνώριζε τι

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – ΜΟΝΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ –
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΩΝ

σήμαινε ξεριζωμός! Ήταν έτοιμη να μας υποδεχθεί, όπως είχε υποδεχθεί πριν από εμάς χιλιάδες συμπατριώτες μας. Είχε παράδοση η πόλη σε τέτοιες καταστάσεις, είχε βαθιά φιλική σχέση με την ανθρωπιά και την ευαισθησία· οι άνθρωποι της ήταν ζεστοί, φιλικοί, φιλότιμοι, καταδεκτικοί, εργάτες του καθημερινού μόχθου οι περισσότεροι. Καταλάβαιναν καλύτερα από τον καθένα τι σήμαινε προσφυγιά, τι σήμαινε να ξεριζωθείς από τον τόπο σου, από το σπίτι σου, από τις δουλειές σου! Το καταλάβαιναν, γι' αυτό και στήριζαν όπως μπορούσαν τους ανθρώπους που έρχονταν από τόσο μακριά, με τόσες ελλείψεις και, κυρίως, με ένα πολύ μεγάλο ψυχολογικό πρόβλημα. Γιατί, για τον κάθε πρόσφυγα, το πρόβλημα δεν ήταν μόνο ότι ξεριζώθηκε από τον τόπο του, ότι άφησε πίσω περιουσίες, νεκρούς, δουλειές. Το βασικό μας πρόβλημα, Μαξίμ, ήταν η ανασφάλεια και η ψυχολογική πίεση που αυτή μας προκαλούσε. Δεν ξέραμε τι μας ξημέρωνε, δεν ξέραμε σε τι συνθήκες θα ζούσαμε, δεν ξέραμε, το ελληνικό κράτος που πολεμούσε τόσα χρόνια, τι δυνατότητες έχει να μας συμπαρασταθεί. Είχαμε όμως την ελπίδα! Όλες αυτές οι σκέψεις ήρθαν σιγά - σιγά να φωλιάσουν στο μυαλό μου, καθώς ο πρώτος ενθουσιασμός που αισθανθήκαμε όλοι, αντικρίζοντας τη Θεσσαλονίκη, είχε πλέον εξανημιστεί. Το πλοίο κάποια στιγμή σχεδόν μηδένισε ταχύτητα και ο γνωστός ήχος της άγκυρας ακούστηκε ξανά: «Αγκυροδέσαμε Ελλάδα, αδέλφια!» [...]

Θοδωρή Δεύτου, *Τραπεζούντα: Το διαμάντι της Ανατολής*,
Εκδ. Ωκεανός 2015, Αθήνα, σσ. 243-244

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ωρα δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 6ΗΣ ΑΠΟ 6 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2016 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
(ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

**Μίλτος Σαχτούρης
Ο ΕΛΕΓΚΤΗΣ**

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ό ούρανός
καί λίγο χιόνι
έσφιξα τά σκοινιά μου
πρέπει καί πάλι νά έλέγξω
τ' άστέρια
έγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω καί μέ σπασμένα φτερά
νά πετάω.

(Τά φάσματα ή ή χαρά στόν άλλο δρόμο, 1958)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Μ. Σαχτούρης διαπλέκει τον κόσμο της πραγματικότητας με τον κόσμο της φαντασίας. Να επιβεβαιώσετε αυτή την άποψη με τρία παραδείγματα από το ποίημα, χωρίς σχολιασμό.

Μονάδες 15

B1. Η Νόρα Αναγνωστάκη υποστηρίζει ότι «ο Σαχτούρης είναι ο ζωγραφικότερος ποιητής που ξέρω. Όχι γιατί είναι *παραστατικές* οι εικόνες του σε σημείο που σχεδόν κάθε του ποίημα μπορεί να αναπαρασταθεί σαν ζωγραφική σύνθεση, αλλά γιατί έχει τη σύνθεση του χρώματος [...] όπως μόνο οι ζωγράφοι την έχουν». Να επαληθεύσετε την παραπάνω άποψη, εντοπίζοντας (μονάδες 8) και σχολιάζοντας (μονάδες 12) τέσσερα χαρακτηριστικά παραδείγματα του ποιήματος.

Μονάδες 20

B2. α) Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γλώσσας του ποιήματος του Μ. Σαχτούρη; (μονάδες 2) Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας τέσσερα παραδείγματα. (μονάδες 8)

β) Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους (μονάδες 3) και να σχολιάσετε (μονάδες 7) τον λειτουργικό ρόλο τους στο ποίημα.

Μονάδες 20

Γ1. α) Σε κείμενο 110 – 130 λέξεων να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ό ούρανός
καί λίγο χιόνι

(μονάδες 10)

β) Σε κείμενο 130 – 150 λέξεων να εξηγήσετε πώς συνδέεται ο τίτλος με το περιεχόμενο του ποιήματος. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

Δ1. Στα ποιήματα του Μ. Σαχτούρη και του Θ. Κωσταβάρα που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές, ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Θανάσης Κ. Κωσταβάρας

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Στόν Μίλτο Σαχτούρη

Μέσα στò σπίτι τοῦ Ποιητῆ
δέν ἀντηχοῦν τραγούδια.
Δέν κατοικοῦν ἀηδόνια στόν κῆπο του.
Δέν κυλοῦν μέσα σέ φωτολουσμένα δωμάτια
τὰ βασανισμένα του χρόνια.

Μέσα στò σπίτι τοῦ Ποιητῆ
ἡ δόξα δέν περπατάει ἀνθοστόλιστη.
Οὔτε κρατάει στεφάνι ἀπό φύλλα δάφνης
στὰ χέρια της.

Φορώντας τρίχινο ροῦχο περνάει αὐστηρῶς
κι ἀπροσπέλαστη.

Μέσα στò σπίτι τοῦ Ποιητῆ
μόνο τò πάθος του γιά τὴν Ποίηση
τὸν ἐμψυχώνει νὰ ζήσει.
Μόνον ἡ θλίψη τοῦ στρώνει σεντόνι
νὰ κοιμηθεῖ.

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

Χιόνι πέφτει καὶ σκεπάζει τοὺς στίχους του.
Μαῦρο χιόνι καὶ πικρὴ βροχὴ μουσκεύει
τὴν ψυχὴ του.

Ὅμως ἐκεῖνος δὲν ἀποσύρεται.
Ξέρει πὼς πρέπει νὰ ξαναρχίσει πάλι.
Νὰ κυνηγήσει τὸ ἄπιαστο ὄραμα.
Νὰ βρεῖ τὸ μυθικὸ πουλὶ μὲ τὴ χρωματιστὴ
φωνὴ καὶ τὶς μαῦρες φτεροῦγες.

Μέσα στὸ σπίτι τοῦ Ποιητῆ
σώζεται πάντα τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ πίκρα, μὲ πόνο καὶ μὲ αυταπάρνηση.

(*Ἡ μακρινὴ ἄγνωστη χώρα*, Νεφέλη, Ἀθήνα, 1999)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ωρα δυνατής αποχώρησης: 18.30.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ